

Národní přiřazovací zpráva České republiky
Pracovní verze pro účely konference

11. 3. 2011

Vytvořeno v Koordinačním centru EQF při Národním ústavu odborného vzdělávání
z podkladů připravených v rámci projektu NCP EQF ve spolupráci s MŠMT, CSVŠ,
VÚP.

Praha, březen 2011

Obsah

Shrnutí	5
1. Úvod	11
1.1 Účel a význam zprávy	11
1.2 Právní dokumenty a proces přiřazování	12
1.3 Proces přiřazování	13
2. Popis národního vzdělávacího a kvalifikačního systému.....	15
2.1 Základní vzdělávání.....	18
2.2 Střední vzdělávání	19
2.2.1 Střední všeobecné vzdělávání	20
2.2.2 Střední odborné vzdělávání.....	21
2.2.3 Zajišťování kvality v základním a středním vzdělávání	22
2.3 Terciární vzdělávání.....	24
2.3.1 Vysokoškolské vzdělávání.....	24
2.3.2 Vyšší odborné vzdělávání	26
2.3.3 Zajišťování kvality v terciárním vzdělávání	26
2.4 Další vzdělávání	28
2.4.1 Zajišťování kvality v systému uznávání dle zákona č. 179/2006 Sb.....	30
3. Naplňování referenčních kritérií.....	32
3.1 Kritérium 1 - Jasně stanovené pravomoci příslušných orgánů.....	32
3.1.1 Vymezení gescí	32
3.1.2 Zapojení ostatních institucí	35
3.2 Kritérium 2 - Prokazatelné spojení mezi úrovněmi EQF a národních kvalifikací	35
3.2.1 Přiřazení úrovní kvalifikací získaných v základním a středním vzdělávání	35
3.2.2 Přiřazení úrovní kvalifikací získaných v terciárním vzdělávání	36
3.2.3 Přiřazení úrovní kvalifikací získaných v systému uznávání dle zákona o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání	40
3.3 Kritérium 3 - Princip výsledků učení.....	41
3.3.1 Základní a střední vzdělávání	41
3.3.2 Terciární vzdělávání.....	41
3.3.3 Další vzdělávání	42
3.4 Kritérium 4 - Transparentnost začleňování kvalifikací do vzdělávacího a kvalifikačního systému.....	42
3.4.1 Počáteční vzdělávání	43
3.4.2 Další vzdělávání	45
3.5 Kritérium 5 - Zajišťování kvality a soulad s evropskými zásadami.....	46

3.6 Kritérium 6 - Souhlas orgánů pro zajišťování kvality s referenčním procesem	50
3.7 Kritérium 7 - Účast mezinárodních odborníků	50
3.8 Kritérium 8 - Sepsání referenční zprávy	50
3.9 Kritérium 9 - Zveřejnění zprávy na webové platformě EQF	50
3.10 Kritérium 10 - Uvedení úrovně EQF na všech dokladech o získání kvalifikace	51
4. Závěr	54
Glosář	57
Seznam zkratk.....	59
Literatura	60
Přílohy.....	61
I. Seznam institucí zastoupených v Poradní skupině KC EQF a Pracovní skupině pro implementaci EQF Národní rady pro kvalifikace a složení Redakční rady národní referenční zprávy.....	61
II. Přehled jednání týkajících se referenčního procesu v letech 2009-2010	63
III. Přiřazení úrovní kvalifikací – doložení vztahu mezi úrovněmi kvalifikací získaných ve vzdělávacím a kvalifikačním systému ČR a EQF.....	67
III. 1 Přiřazení úrovní kvalifikací získaných v primárním a sekundárním vzdělávání – úrovně 1 - 4.....	67
III. 1. 1 Úroveň 1: neukončené základní vzdělání, základy vzdělání	67
III. 1. 2 Úroveň 2: základní vzdělání, střední vzdělání (obory kategorie C, J), střední vzdělání s výučním listem (dvouleté obory v kategorii E)	69
III. 1. 3 Úroveň 3: střední vzdělání s výučním listem (obory kategorie H, tříleté obory v kategorii E).....	74
III. 1. 4 Úroveň 4: střední vzdělání s maturitní zkouškou (obory kategorií K, L, M)	81
III. 2 Přiřazení úrovní kvalifikací získaných v terciárním vzdělávání–úrovně 5 - 8	87
III. 3 Přiřazení kvalifikačních úrovní NSK.....	100
IV. Vyjádření mezinárodních expertů k národní referenční zprávě	115
V. Oficiální potvrzení platnosti přiřazovací zprávy	115
VI. Souhlas orgánů zajišťujících kvalitu.....	115
VII. Doporučení o zavedení EQF včetně příloh (pouze v české verzi).....	116

Shrnutí

Doporučení o zavedení Evropského rámce kvalifikací pro celoživotní učení (dále jen doporučení o zavedení EQF), které bylo schváleno 23. dubna 2008, vyzývá členské státy, aby uvedly do vztahu své národní systémy kvalifikací s úrovněmi EQF. Tento proces je podmíněn splněním deseti kritérií a postupů odsouhlasených Poradní skupinou EQF. Jedním z kritérií je sepsání zprávy o průběhu a výsledcích referenčního procesu a její předložení Evropské komisi.

Národní přiřazovací zpráva ČR, která byla vytvořena v Koordinačním centru pro EQF za spoluúčasti odborníků z různých oblastí vzdělávání a jež byla diskutována s různými zainteresovanými stranami, popisuje výsledek přiřazovacího (referenčního) procesu v České republice při respektování všech podmínek stanovených v doporučení o zavedení EQF a Poradní skupinou EQF.

Česká republika přiřadila k Evropskému rámci kvalifikací pro celoživotní učení svůj vzdělávací a kvalifikační systém. Národní kvalifikační rámec, který by společnými deskriptory popisoval úroveň všech kvalifikací, zatím vytvořen není. Existující systém klasifikace kvalifikací získávaných v počátečním vzdělávání (Klasifikace kmenových oborů vzdělání, dále KKO) a úroveň kvalifikací vedených v registru Národní soustava kvalifikací (dále NSK) přiřazení k úrovním EQF umožňují, a to zejména proto, že jak kurikula pro počáteční vzdělávání, tak deskriptory úrovně a standardy kvalifikací v NSK jsou založeny na zásadě a cíli výsledků učení.

Zpráva v **úvodní části** vysvětluje vznik zprávy a její účel, v **druhé části** je popsán vzdělávací a kvalifikační systém České republiky a zajišťování jeho kvality, **třetí část** podrobně popisuje naplnění deseti kritérií a postupů stanovených Poradní skupinou EQF. **Čtvrtá, závěrečná část** nastiňuje možný další vývoj v oblasti sbližování vzniklých a vznikajících kvalifikačních rámců pro oblasti vzdělávání, tj. pro počáteční primární a sekundární vzdělávání, pro terciární vzdělávání (vznikající v projektu Q-RAM) a pro další vzdělávání (rámec registru NSK).

Zprávu doplňuje sedm **příloh**, které podrobněji popisují postupy, či citují podpůrné materiály a dokumenty, které dokládají oprávněnost výsledku procesu přiřazování.

K úrovním EQF jsou v ČR přiřazovány úrovně kvalifikací získávaných:

- v systému počátečního primárního a sekundárního vzdělávání,
- v systému terciárního vzdělávání,
- v systému uznávání výsledků dalšího vzdělávání dle zákona č. 179/2006 Sb.

Tím jsou do vztahu s úrovněmi EQF uvedeny všechny kvalifikace získávané v ČR, jež odpovídají definici pojmu **kvalifikace** podle glosáře v doporučení o zavedení EQF, kde se kvalifikací rozumí „*formální výsledek hodnocení a validace, který je získán v okamžiku, kdy příslušný subjekt stanoví, že jedinec dosáhl výsledků učení podle daných standardů*“. Používání termínu kvalifikace v této zprávě je s touto definicí v souladu, přestože chápání tohoto termínu může být mezi různými uživateli v českém prostředí poněkud odlišné.

Obr. 1: Zobrazení výsledku referenčního procesu

Úrovně kvalifikací EQF a EHEA				Úrovně kvalifikací v ČR					
Úrovně EQF		Úrovně EHEA		KKOV*				Úrovně NSK**	
DESKRIPTORY EVROPSKÉHO RÁMCE (EQF)	8	DUBLINSKÉ DESKRIPTORY	3. cyklus	DIPLOMY A VYSVĚDČENÍ STVRZUJÍCÍ VZDĚLÁNÍ DOSAŽENÉ PODLE ZÁKONA O VYSOKÝCH ŠKOLÁCH	V			OSVĚDČENÍ STVRZUJÍCÍ KVALIFIKACE DOSAŽENÉ PODLE ZÁKONA O UZNÁVÁNÍ VÝSLEDKŮ DALŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ DESKRIPTORY NSK	8
	7		2. cyklus		T				7
	6		1. cyklus		R	VYSVĚDČENÍ STVRZUJÍCÍ VZDĚLÁNÍ DOSAŽENÉ PODLE ŠKOLSKÉHO ZÁKONA	N, P		6
	5		krátký cyklus v rámci 1. cyklu						5
	4						K, L, M		4
	3						E, H		3
	2						C, E, J		2
	1						B		1

* KKOV (Klasifikace kmenových oborů vzdělání) a její stupně jsou popsány a vysvětleny v části 3.4.

** Každá kvalifikace vedená v registru NSK má určitou kvalifikační úroveň popsanou pracovními kompetencemi (způsobilostmi). Kvalifikační úrovně tvoří stupnici umožňující zařazení všech úplných i dílčích kvalifikací a jsou společné pro Národní soustavu kvalifikací a pro Národní soustavu povolání. Přehled kvalifikačních úrovní vyjadřuje i jejich vztah s úrovněmi EQF.

Stručné shrnutí naplnění deseti kritérií a postupů pro přiřazování národních úrovní kvalifikací k EQF schválených Poradní skupinou EQF (podrobněji viz část 3)

Deset kritérií schválených
Poradní skupinou EQF

Kritérium 1

Odpovědnost a/nebo pravomoci všech příslušných národních orgánů zapojených do procesu přiřazování, včetně národního koordinačního střediska, jsou jasně stanoveny a zveřejněny příslušnými orgány veřejné správy.

Za proces přiřazování odpovídá Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT). MŠMT ustavilo Koordinační centrum pro EQF, jehož úkolem je mj. koordinace přiřazovacího procesu. Koordinační centrum EQF je organizační součástí Národního ústavu odborného vzdělávání (dále NÚOV) <http://www.nuov.cz/the-eqf-national-coordination-point-czech-republic>.

MŠMT také schválilo harmonogram přiřazovacího procesu¹. Naplňování kritéria je podrobněji popsáno v části 3.1

Do procesu se prostřednictvím Poradní skupiny KC EQF zapojila řada zainteresovaných stran, tj. sociální partneři, další ministerstva, představitelé krajů a vzdělávacích institucí. Další odborníci a zainteresované strany se do procesu zapojili vytvářením a připomínkováním podkladových studií pro referenční zprávu a účastí v redakční radě národní referenční zprávy. Jejich výčet je uveden v příloze I.

Kritérium 2

Existuje jasná a prokazatelná vazba mezi úrovněmi kvalifikací národního rámce nebo systému kvalifikací a deskriptory úrovní Evropského rámce kvalifikací.

Deskriptory úrovní NSK vznikly pod vlivem deskriptorů úrovní EQF a jsou s nimi kompatibilní. V lednu 2010 byl ministerstvem (MŠMT) schválen návrh na přiřazení úrovní NSK k úrovním EQF. V projektu NCP-EQF, organizovaném na podporu přiřazovacího procesu v období 2010-2011, vznikly podkladové studie analyzující očekávané výsledky učení uvedené jak v kurikulárních dokumentech pro primární a sekundární vzdělávání, tak v relevantních (např. i právních) dokumentech pro terciární vzdělávání. Tyto analýzy prokázaly spojení mezi úrovněmi (typy) kvalifikací v ČR a úrovněmi EQF.

Všechny studie a materiály byly před jejich oficiálním zveřejněním konzultovány a připomínkovány a spojení mezi úrovněmi v národním systému kvalifikací a deskriptory EQF bylo potvrzeno v diskusích za účasti odborníků, zainteresovaných stran a rozhodujících činitelů.

Podrobně je postup popsán v části 3.2 a v příloze III.

¹ Přiřazování úrovní kvalifikací v ČR k úrovním Evropského rámce kvalifikací – Harmonogram prací (MŠMT, NÚOV, září 2010, č.j.: 20663/2010-24).

Kritérium 3

Národní rámec nebo systém kvalifikací a jeho kvalifikace jsou založeny na zásadě a cíli výsledků učení a jsou provázány s postupy pro validaci neformálního a informálního učení a se systémy kreditů, pokud takové systémy existují.

Kurikulární dokumenty (rámcové vzdělávací programy, dále RVP) pro kvalifikace získávané v počátečním primárním a sekundárním vzdělávání jsou popsány očekávanými výsledky učení. Tento princip umožnil jejich analýzu a následně přiřazení úrovně kvalifikací k EQF. V terciárním vzdělávání se tento princip postupně prosazuje.

Ověřování výsledků neformálního a informálního učení umožňuje zákon č. 179/2006. Hodnoticí standardy kvalifikací zveřejněné v registru odborných kvalifikací (NSK), viz www.narodni-kvalifikace.cz, jsou popsány výsledky učení a jejich předvedení u zkoušky je podmínkou získání osvědčení.

Kreditní systém se zatím v České republice využívá pouze ve vysokoškolském vzdělávání (ECTS).

Podrobněji viz část 3.3.

Kritérium 4

Postupy pro zahrnutí kvalifikací do národního rámce kvalifikací nebo pro popis postavení kvalifikací v národním systému kvalifikací jsou transparentní.

Popis všech kvalifikací zařazených v kvalifikačním systému podléhá jasné stanoveným pravidlům a prochází několikakolovým schvalovacím řízením. Rámcové vzdělávací programy pro počáteční primární a sekundární vzdělávání popisují očekávané výsledky učení žáků v daných oborech a jsou tvořeny ve spolupráci se sociálními partnery. Jsou schvalovány MŠMT. Všechny programy terciárního vzdělávání musí být schváleny podle typu školy buď akreditační komisí pro vysoké školy, nebo akreditační komisí pro vyšší odborné školy.

Zařazování kvalifikací do registru odborných kvalifikací NSK podléhá vlastním přesně daným postupům popsaným v metodickém manuálu. Standardy kvalifikací NSK musí být schváleny MŠMT, čímž je zaručena jejich konzistentnost s obsahem programů počátečního vzdělávání i jejich zařazení do adekvátní úrovně NSK. Více viz část 3.4.

Kritérium 5

Národní systém(y) zajišťování kvality v oblasti vzdělávání a profesní přípravy odkazuje/odkazují na národní rámec nebo systém kvalifikací a je/je/ jsou v souladu s příslušnými evropskými zásadami a pokyny (podle přílohy III doporučení).

Systém zajišťování kvality je zakotven v právních dokumentech týkajících se všech typů vzdělávání (školský zákon, vysokoškolský zákon, zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání).

V části 3.5 je podrobně popsáno plnění „společných zásad zajišťování kvality ve vysokoškolském a odborném vzdělávání a přípravě v souvislosti s EQF“.

Kritérium 6

Proces přiřazování musí zahrnovat řádné schválení příslušných orgánů zajišťování kvality.

Zástupci orgánů pro zajišťování kvality, tj. České školní inspekce a akreditačních komisí, budou požádáni o vyjádření k výsledku procesu přiřazování v rámci připomínkového procesu a o schválení po konferenci k referenčnímu procesu k EQF, kde bude představen a diskutován návrh národní referenční zprávy.

Kritérium 7

Do procesu přiřazování musí být zapojeni mezinárodní odborníci.

Procesu přiřazování a tvorby referenční zprávy se zúčastnili tři zahraniční experti: Karin Luomi-Messerer, Stephen Adam a Simon Field. Experti byli osloveni vzhledem ke svému odbornému zaměření a zkušenostem v dané oblasti (referenční proces EQF, terciární vzdělávání, odborné vzdělávání). Byli požádáni o expertní posouzení návrhu zprávy. Více viz část 3.7.

Kritérium 8

Přiřazení národního rámce nebo systému kvalifikací k EQF musí potvrdit příslušný národní orgán nebo orgány. Příslušné národní orgány, včetně národního koordinačního střediska, vydají ucelenou zprávu, ve které vysvětlí a zdůvodní způsob přiřazování a ve které se budou zvláště zabývat každým kritériem.

MŠMT stanovilo harmonogram referenčního procesu a po jeho ukončení potvrdí platnost přiřazení úrovně kvalifikací k úrovním EQF. Tato zpráva, vytvořená Koordinačním centrem pro EQF ve spolupráci s různými zainteresovanými stranami, vysvětluje a zdůvodňuje způsob a výsledek přiřazovacího procesu. Jednotlivá kritéria jsou podrobněji popsána v části 3.

Kritérium 9

Oficiální platforma EQF bude průběžně aktualizovat veřejný seznam členských států, které potvrdily, že dokončily proces přiřazování, včetně odkazů na vyhotovené zprávy o přiřazování.

Finální podoba národní referenční zprávy v angličtině bude předložena Komisi a Poradní skupině EQF. Poté bude k dispozici na oficiální platformě EQF.

Kritérium 10

Po dokončení procesu přiřazování a v souladu s termíny stanovenými v doporučení obsahují všechna nově vystavená osvědčení o kvalifikaci, diplomy a dokumenty Europassu vydané příslušnými orgány jasný odkaz, prostřednictvím národního systému kvalifikací, na odpovídající úroveň Evropského rámce kvalifikací.

Proveditelnost tohoto úkolu stanoveného v doporučení o zavedení EQF byla zpracována odpovědným orgánem (MŠMT) v samostatné studii. Technické zajištění úkolu se nejeví problematické. Podrobněji viz část 3.10.

1. Úvod

1.1 Účel a význam zprávy

Národní přiřazovací zpráva byla zpracována s cílem přehledně a srozumitelně popsat přiřazení úrovní kvalifikací získávaných v České republice k úrovním evropského rámce kvalifikací pro celoživotní vzdělávání (EQF). Je určena všem zainteresovaným stranám včetně rozhodujících politických činitelů, zaměstnavatelů i učících se, a to jak na národní, tak i evropské úrovni.

Pravděpodobně každý vzdělávací systém má svůj implicitní rámec kvalifikací, který je relativně neměnný, svými uživateli široce akceptovaný a jím srozumitelný². Takovýto implicitní rámec existuje i v České republice a dá se říci, že dobře odpovídá osmi úrovním EQF.

Explicitní komplexní národní kvalifikační rámec (NKR) v České republice zatím vytvořen není. Proto se Česká republika rozhodla přiřazovat k úrovním EQF systém vzdělávání, resp. subsystémy českého vzdělávacího systému, a kvalifikace získávané v systému uznávání kvalifikací dle zákona č.179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání. Takto pojatý referenční proces je sice náročnější, zato však lépe odpovídá současné situaci.

Národní přiřazovací zpráva ČR má shrnující komplexní charakter. Podává rámcový přehled o vzdělávacím a kvalifikačním systému v ČR, popisuje strukturu získávaných kvalifikací a uvádí potřebné podpůrné průkazné materiály pro jejich přiřazení k EQF.

Evropský rámec kvalifikací pro celoživotní vzdělávání začal vznikat v roce 2004 jako reakce na žádosti členských států EU, sociálních partnerů a dalších subjektů o vytvoření společného nástroje, který by zajistil větší srozumitelnost kvalifikací. S podporou expertů vypracovala Komise plán osmiúrovňového rámce založeného na výsledcích učení. Doporučení Evropského parlamentu a Rady 2008/C111/01/ES³ o zavedení evropského rámce kvalifikací pro celoživotní učení bylo přijato 23. dubna 2008.

Evropský rámec kvalifikací vzniká od roku 2004

² Viz EQF Note 2: Added Value of National Qualifications Frameworks in Implementing the EQF http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/eqf/note2_en.pdf

³ **Doporučení Evropského parlamentu a Rady** o zavedení evropského rámce kvalifikací pro celoživotní učení viz

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:111:0001:0007:CS:PDF>

Více informací viz

http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/eqf/brochexp_cs.pdf

Mezi hlavní úkoly, které doporučení o zavedení EQF členským státům vymezilo, patří:

1. Používat EQF jako referenční nástroj pro srovnávání úrovní kvalifikací v různých systémech kvalifikací a pro podporu jak celoživotního vzdělávání, tak i rovných příležitostí ve znalostní společnosti a další integrace evropského trhu práce.
2. Přiřadit do roku 2010 své národní systémy kvalifikací k EQF, především stanovením transparentních odkazů mezi vlastními úrovněmi a úrovněmi EQF.
3. Do roku 2012 zajistit, aby všechna nová kvalifikační osvědčení, diplomy a doklady Europassu obsahovaly jasný odkaz, učiněný prostřednictvím národních systémů kvalifikací, na příslušnou úroveň EQF.
4. Při definování a popisu kvalifikací používat přístup založený na výsledcích učení, podporovat uznávání neformálního vzdělávání a informálního učení podle společných principů odsouhlasených v závěrech Rady ze dne 28. května 2004 a zvláště se přitom zaměřit na osoby ohrožené nezaměstnaností.
5. Při vytváření vazby mezi kvalifikacemi v národních systémech a EQF podporovat a uplatňovat zásady pro zajišťování kvality ve vzdělávání stanovené v příloze III doporučení.
6. Určit národní koordinační střediska (National coordination points – NCPs) která budou podporovat a ve spolupráci s dalšími příslušnými národními orgány vést vztah mezi národními systémy kvalifikací a evropským rámcem kvalifikací za účelem zvyšování kvality a transparentnosti tohoto vztahu.

Sepsání národní zprávy je jedním z požadavků vyjádřených v souboru kritérií a postupů pro přiřazování národních úrovní kvalifikací k EQF, vytvořených a schválených Poradní skupinou EQF, které stanovují podmínky, za nichž má referenční proces proběhnout.

1.2 Právní dokumenty a proces přiřazování

Základními právními dokumenty, které v České republice formují právní prostředí pro proces uznávání kvalifikací a jejich přiřazování k evropskému rámci kvalifikací, jsou:

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání ve znění pozdějších předpisů (školský zákon)⁴.
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů⁵.
- Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách - vysokoškolský zákon)⁶.
- Zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání)⁷.

Proces uznávání kvalifikací a jejich přiřazování k evropskému rámci kvalifikací formují v ČR čtyři zákony

⁴ Úplné znění zákona č. 561/2004 Sb. bylo vyhlášeno pod č. 317/2008 Sb.

Viz [http://www.zakonycr.cz/seznamy/561-2004-Sb-zakon-o-predskolnim-zakladnim-strednim-vyssim-odbornem-a-jinem-vzdelavani-\(skolsky-zakon\).html](http://www.zakonycr.cz/seznamy/561-2004-Sb-zakon-o-predskolnim-zakladnim-strednim-vyssim-odbornem-a-jinem-vzdelavani-(skolsky-zakon).html)

⁵ Viz <http://www.msmt.cz/mladez/zakon-c-563-2004-sb-o-pedagogickych-pracovnicich>

⁶ Úplné znění zákona č. 111/1998 Sb. bylo vyhlášeno pod číslem 159/2010 Sb.

Viz [http://www.zakonycr.cz/seznamy/111-1998-Sb-zakon-o-vysokych-skolach-a-o-zmene-a-doplneni-dalsich-zakonu-\(zakon-o-vysokych-skolach\).html](http://www.zakonycr.cz/seznamy/111-1998-Sb-zakon-o-vysokych-skolach-a-o-zmene-a-doplneni-dalsich-zakonu-(zakon-o-vysokych-skolach).html)

⁷ Viz http://aplikace.msmt.cz/PDF/PKsb061_06.pdf

Z uvedených zákonů vycházejí další podzákoné normy⁸ a vládou ČR schválené strategické dokumenty⁹, ve kterých jsou příslušná zákonná ustanovení dle potřeby dále rozpracována a upřesněna.

Mezi účastníky přiřazovacího procesu panuje všeobecná shoda, že tyto právní dokumenty poskytují po legislativní stránce dostatečný podklad pro transparentní přiřazení kvalifikací k úrovním EQF.

1.3 Proces přiřazování

Proces přiřazování národních úrovní kvalifikací k EQF spadá do působnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), což je dle zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky orgán k tomu kompetentní.

Na základě doporučení o zavedení EQF rozhodlo MŠMT v roce 2008 o zřízení Koordinačního centra EQF (KC EQF) v České republice jako organizační součásti Národního ústavu odborného vzdělávání v Praze.

V roce 2008 rozhodlo ministerstvo školství o zřízení Koordinačního centra EQF

Projekt NCP-EQF

Pro urychlení a usnadnění referenčního procesu se rozhodla Evropská komise podpořit projektovým grantem ta národní koordinační střediska, která splní dané podmínky. KC EQF ČR vypracovalo návrh projektu nazvaného **NCP-EQF**¹⁰, který byl Komisí schválen. Referenční proces v ČR je prostřednictvím tohoto projektu finančně podporován ze zdrojů Evropské komise a rozpočtu MŠMT v období květen 2010 – duben 2011.

V rámci projektu vzniklo několik studií popisujících systémy terciárního a všeobecného vzdělávání a systémy zajišťování kvality ve vzdělávání. Studie se staly zároveň podkladem pro zpracování vybraných kapitol národní referenční zprávy, jejíž předložení Poradní skupině EQF (AG EQF) a Komisi je jedním z kritérií pro přiřazování úrovní národních kvalifikací k EQF.

Účast České republiky v mezinárodních pilotních projektech

Česká republika se prostřednictvím NÚOV zapojila do dvou mezinárodních projektů v Programu celoživotního učení Leonardo da Vinci (LLP LdV).

Prvním z nich byl v letech 2008-2010 projekt **SECCOMPAT**¹¹ věnující se výzkumu kompatibility odborných (sektorových) kvalifikací v oblasti stavebnictví a pohostinství mezi Litvou, Irskem, Francií, Rakouskem a Českou republikou. Analýza znalostí, dovedností a kompetencí konkrétních kvalifikací dokázala, že v partnerských zemích jsou sektorové kvalifikace mezi sebou porovnatelné a že deskriptory EQF s jejich strukturací jsou k porovnání použitelné. Zkušenosti v porovnávání a přiřazování kvalifikací byly shrnuty do „Pokynů pro použití národních rámců kvalifikací a EQF při srovnávání kvalifikací mezi zeměmi“.

Česká republika se zúčastnila dvou mezinárodních projektů týkajících se přiřazování – SECCOMPAT a EQF-Ref.

⁸ Související vyhlášky, nařízení vlády, standardy zpracované akreditačními komisemi pro terciární vzdělávání apod. Úplný seznam platných předpisů je na adrese <http://www.msmt.cz/file/11075>.

⁹ Národní program rozvoje vzdělávání v České republice (tzv. Bílá kniha, ÚIV, Praha 2001), Strategie celoživotního učení (MŠMT 2008).

¹⁰ Grantová žádost „Aktivity národních koordinačních center EQF směřující k implementaci EQF na národní úrovni“. Číslo smlouvy – EAC-2010-0117; číslo registrace: CZ 00022179

¹¹ LLP 2007-2013: „EQF and compatibility of sectoral qualifications between the countries“ (SECCOMPAT) No. 137852-LLP-2007-LT-KA1-EQF

V letech 2009 – 2011 probíhal projekt **EQF-Ref**¹², který si kladl za cíl vytvořit optimální strukturu národní referenční zprávy tak, aby obsahovala jen relevantní a logicky utříděné informace. Na základě zkušeností a příkladů dobré praxe získaných v jednotlivých partnerských zemích (Rakousko, Německo, Nizozemsko, Bulharsko, Finsko, Česká republika) byla vytvořena shrnující zpráva s ucelenou sadou doporučení pro autory referenčních zpráv, jež by měla napomoci jejich lepší srozumitelnosti, přehlednosti a důvěryhodnosti.

¹² LLP 2007-2013, Key Activity 1: „EQF Referencing Process – Examples and Proposals (EQF-Ref) No. 147833-LLP-1-2008-1-AT-EQF

2. Popis národního vzdělávacího a kvalifikačního systému

Základní principy, jimiž se řídí poskytování vzdělávání v České republice, jsou obsahem Listiny základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky. V čl. 33 je uvedeno: *"Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon. Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopností občana a možností společnosti též na vysokých školách"*.

Základní úpravu oblasti školství zajišťuje šest zákonů, podrobnější úpravu dílčích problémů vzdělávání obsahují vyhlášky, některé záležitosti jsou upravovány nařízeními vlády. Zákony, vyhlášky a nařízení vlády jsou zveřejňovány ve Sbírce zákonů ČR. Ministerstvo školství dále vydává řadu vnitroresortních předpisů, které jsou zveřejňovány ve Věstníku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR.

Zákony upravující
oblast školství

Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání z r. 2004, zkráceně školský zákon, upravuje veškerou výchovu a vzdělávání ve školách a školských zařízeních s výjimkou vzdělávání poskytovaného vysokými školami a ústavní výchovy. Zákon formuluje zásady a cíle vzdělávání a zavádí nové pojetí kurikulárních dokumentů, zejména možnost dotvářet obsah vzdělávání přímo ve škole podle zásad státem vymezeného rámcového vzdělávacího programu.

Školský zákon

Zákon o pedagogických pracovnících definuje pedagogické pracovníky škol a školských zařízení, upravuje kvalifikační předpoklady pro výkon jejich činnosti, jejich další vzdělávání a částečně i kariérní systém.

Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních upravuje výchovu dětí a mladistvých bez patřičného rodinného zázemí nebo s poruchami chování.

Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších zákonů. Financování státních a církevních škol upravuje od r. 2005 školský zákon.

V roce 2006 byl přijat **zákon o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů**. Ustavuje Národní soustavu kvalifikací jako registr všech úplných a dílčích kvalifikací (a zahrnující i kvalifikační a hodnotící standardy dílčích kvalifikací). Stanoví proces hodnocení dosažené odborné způsobilosti, pravidla udělování autorizace certifikačním orgánům a odpovědnost správních orgánů za jednotlivé procesy.

Zákon o ověřování
a uznávání dalšího
vzdělávání

Zákon o vysokých školách stanoví cíle a funkci vysokých škol, kompetence státní správy a vysokých škol, definuje druhy vysokých škol, jejich financování a hospodaření, studium, jeho typy a průběh, práva a povinnosti studujících, postavení a pracovněprávní vztahy akademických pracovníků a procesy akreditace.

Vedle "školských" zákonů ovlivňuje správu školství řada dalších zákonů. Z nich lze uvést zákon o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy, který stanoví kompetence orgánů státní správy, zákony upravující veřejnou správu, jejíž součástí je i správa školství, a zákony o hospodaření s veřejnými (rozpočtovými) prostředky.

Za koncepci, stav a rozvoj výchovně vzdělávací soustavy odpovídá Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. V oblastech vztahujících se k trhu práce a v poradenství spolupracuje s Ministerstvem práce a sociálních věcí, v některých otázkách s dalšími ústředními orgány státní správy (Ministerstvo vnitra, Ministerstvo obrany a Ministerstvo zdravotnictví). Zřizovatelské funkce vůči

základním, středním a vyšším odborným školám plní především orgány územní samosprávy.

Vývoj národního vzdělávacího a kvalifikačního systému ČR po roce 1989 je výrazně spojen s vývojem evropským. Česká republika se již v období před vstupem do EU hlásila k evropským strategiím a aktivně se podílela na jejich formování. Vzdělávací politiky zemí EU zásadně ovlivnilo přijetí tzv. Lisabonské strategie na zasedání Evropské rady v Lisabonu v březnu 2000. Lisabonská strategie určila budoucí směřování politiky a činností v Evropské unii tak, aby podporovaly rozvoj Evropy v oblasti konkurenceschopnosti a vedly k rozvoji společnosti založené na znalostech, která zajišťuje trvalý růst, poskytuje lepší pracovní podmínky a je sociálně soudržná. Lisabonský proces byl dále v oblasti vzdělávání propracován v roce 2001 ve Stockholmu. V roce 2002 byla přijata Kodaňská deklarace, v rámci které byla navržena strategie mezinárodní spolupráce a stanoveny priority odborného vzdělávání a přípravy (OVP). Mezi priority Kodaňského procesu patří vytváření a zavádění společných evropských nástrojů EQF (evropský rámec kvalifikací), ECVET (evropský systém přenosu kreditů v odborném vzdělávání), EQAVET (evropský rámec pro zajišťování kvality) a EUROPASS. Všechny tyto nástroje, které si kladou za cíl umožnit lepší transparentnost kvalifikací, a tím i usnadnit mobilitu občanů a jejich celoživotní vzdělávání, jsou v ČR zaváděny nebo se jejich zavedení připravuje. Národní centrum Europass funguje v ČR od r. 2005 a dosud vydalo desetitisíce dokumentů - dodatků k osvědčením, potvrzení mobilit atd.

Program celoživotního učení 2007-2013 (Lifelong Learning Programme 2007-2013) a další evropské vzdělávací programy jsou v ČR koordinovány Národní agenturou pro evropské vzdělávací programy (NAEP) při Domu zahraničních služeb MŠMT. Mezinárodní mobility žáků v OVP uskutečňované v rámci programu Leonardo da Vinci napomáhají zkvalitnění výuky odborného vzdělávání.

Pokud se týká spolupráce s OECD v oblasti OVP a celoživotního učení, ČR se v nedávné době zúčastnila dvou aktivit. V letech 2006-2007 to byl projekt o uznávání výsledků neformálního a informálního učení (OECD RNFIL), v letech 2007-2010 pak aktivita OECD VET Review: Učení pro praxi (Learning for Jobs), která se zaměřila na propojování OVP a požadavků trhu práce.

Ve vysokoškolském sektoru sehrály významnou roli v oblasti mezinárodní spolupráce zejména programy Tempus a později Erasmus. Vstup do Evropské unie znamenal změny ve studijních programech připravujících studenty na regulované profese – např. architektky a lékaře, aby diplomy mohly být uznány v celé Evropské unii. Z komunitárních programů převzaly vysoké školy systém kreditů ECTS a spolu s ostatními vysokými školami v Evropě zavedly dodatek k diplomu v jednotném formátu doporučeném všemi třemi mezinárodními organizacemi EU/UNESCO/RE. Česká republika se od počátku aktivně podílela na Boloňském procesu (v roce 2001 byla hostitelem konference ministrů, v roce 2009 předsedala Boloňské řídicí skupině). OECD uskutečnilo hodnocení českého vysokého školství dvakrát, poprvé v roce 1991, podruhé v letech 2005 - 2006.

Přijetím do EU v r. 2004 se Česká republika přihlásila k Lisabonské strategii, a tím i ke konceptu strategie celoživotního učení. V roce 2007 schválila Vláda ČR výchozí programový dokument pro tuto oblast na období 2007 – 2015 *Strategii celoživotního učení ČR*.

Koncept celoživotního učení představuje v České republice zásadní koncepční změnu pojetí vzdělávání. Všechny možnosti učení - v tradičních vzdělávacích institucích či mimo ně – jsou chápány jako propojený celek, který dovolu

Klíčovou roli v tomto procesu má strategie celoživotního učení.

Vliv evropského dění a projektů na vývoj vzdělávacího a kvalifikačního systému ČR

přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním a který umožňuje získávat stejné kvalifikace a kompetence různými cestami během života¹³.

Celoživotní učení lze tedy členit do dvou základních etap, které označujeme jako **počáteční a další vzdělávání**.

Počáteční vzdělávání zahrnuje:

- základní vzdělávání (primární a nižší sekundární stupeň – ISCED 1, 2), které má všeobecný charakter a kryje se zpravidla s dobou plnění povinné školní docházky;
- střední vzdělávání (vyšší sekundární stupeň – ISCED 3), které má všeobecný nebo odborný charakter, je ukončeno maturitní zkouškou (ISCED 3A), výučním listem (ISCED 3C) nebo závěrečnou zkouškou (ISCED 3C). Součástí středního vzdělání je v ČR i tzv. nástavbové studium pro absolventy středního vzdělání s výučním listem (ISCED 4) ukončené maturitní zkouškou;
- terciární vzdělávání (ISCED 5, 6) zahrnuje široký sektor vzdělávací nabídky následující zpravidla po vykonání maturitní zkoušky. Náleží k němu vysokoškolské vzdělávání uskutečňované vysokými školami, vyšší odborné vzdělávání uskutečňované vyššími odbornými školami a částečně i vyšší odborné vzdělávání v konzervatořích.

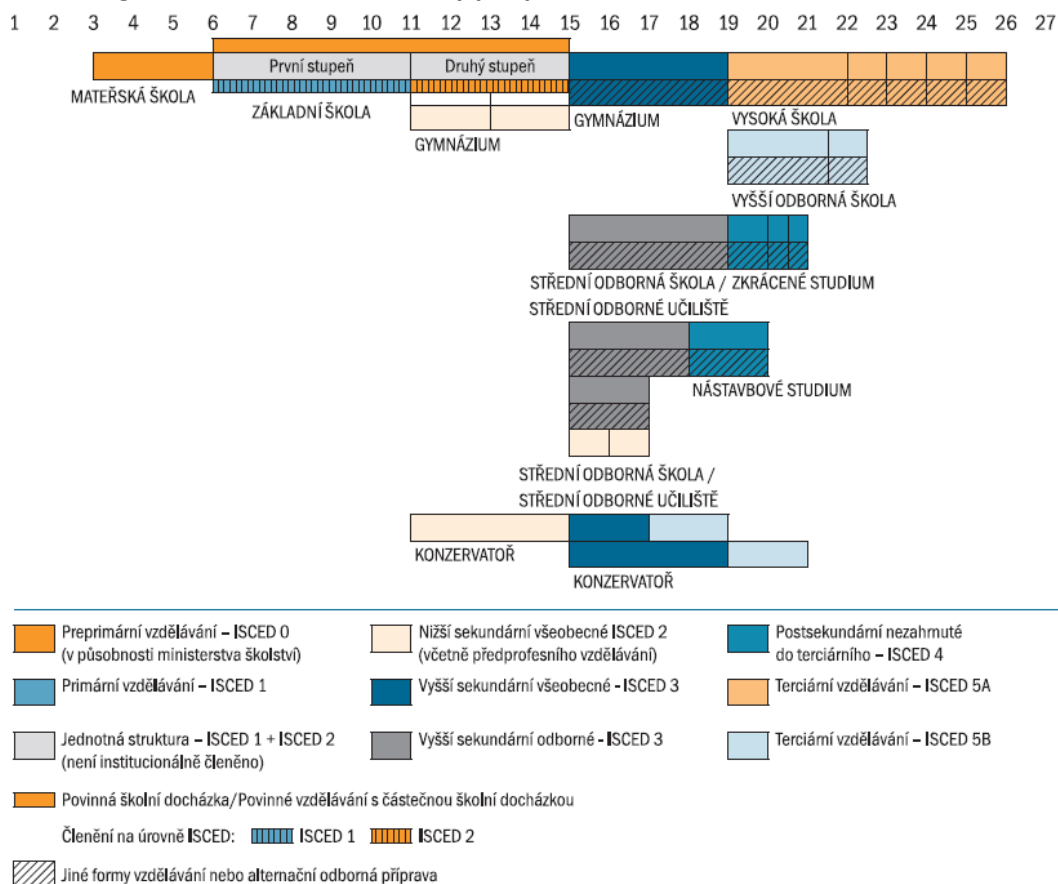
Vzdělávací soustavu ČR pro počáteční vzdělávání tvoří mateřské školy, základní školy, střední školy (gymnázia, střední odborné školy, střední odborná učiliště), konzervatoře, vyšší odborné školy a vysoké školy.

Uspořádání vzdělávací soustavy ČR pro počáteční vzdělávání znázorňuje následující diagram.

Počáteční vzdělávání
a jeho složky

¹³ Strategie celoživotního učení ČR, kapitola 1.1 Vymezení pojmu celoživotního učení

Obr. 2: Organizace vzdělávací soustavy pro počáteční vzdělávání v ČR¹⁴

Pramen: Eurydice

Další vzdělávání probíhá po dosažení určitého stupně vzdělání, resp. po prvním vstupu vzdělávajícího se na trh práce. Další vzdělávání může být zaměřeno na různorodé spektrum vědomostí, dovedností a kompetencí důležitých pro uplatnění v pracovním, občanském i osobním životě. Podrobněji je rozpracováno v kapitole 2.4.

2.1 Základní vzdělávání

Základní vzdělávání navazuje na předškolní vzdělávání a na výchovu v rodině. Je jedinou etapou vzdělávání, kterou povinně absolvuje celá populace žáků ve dvou obsahově, organizačně a didakticky navazujících stupních.

Délka povinné školní docházky je 9 let. Děti ve věku povinné školní docházky (6-15 let) navštěvují převážně základní školu. První stupeň ZŠ tvoří 1. - 5. ročník (odpovídá ISCED 1) a druhý stupeň 6. - 9. ročník (odpovídá ISCED 2). Žáci mohou v případě zájmu a po úspěšném absolvování přijímacího řízení, počínaje 6. nebo 8. ročníkem plnit povinnou školní docházku na víceletém gymnáziu (po 5. ročníku v osmiletém, po 7. ročníku v šestiletém), popř. na osmileté konzervatoři.

¹⁴ V diagramu nejsou uvedeny základní umělecké školy (zájmové vzdělávání), jazykové školy s právem státní závěrečné zkoušky a výchovná školská zařízení (ústavní a ochranná výchova), které jsou také součástí vzdělávací soustavy.

Úspěšným ukončením povinné školní docházky (vzdělávacího programu základní vzdělávání) dosahuje žák stupně základní vzdělání (ISCED 2A).

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami mohou být integrováni v běžných třídách. Dle závažnosti zdravotního postižení se zřizují pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením školy, popřípadě v rámci školy jednotlivé třídy s upravenými vzdělávacími programy. Žáci s těžkým mentálním postižením, žáci s více vadami a žáci s autismem mají právo se vzdělávat v základní škole speciální, nejsou-li vzděláváni jinak. Ukončením vzdělávacího programu této školy získávají **základy vzdělání** (ISCED 2C).

Základní vzdělávání se uskutečňuje v základní škole; zřizovatelem základních škol jsou v převážné míře obce.

Ve školním roce 2010/2011 je v České republice celkem **2749 základních škol**, které poskytují základní vzdělání. Středních škol je **1423**.

2.2 Střední vzdělávání

Střední vzdělávání rozvíjí vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty získané v základním vzdělávání důležité pro osobní rozvoj jedince. Poskytuje žákům širší všeobecné vzdělání nebo odborné vzdělání spojené se všeobecným vzděláním.

Střední vzdělávání dále vytváří předpoklady pro plnoprávný osobní a občanský život, samostatné získávání informací a celoživotní učení, pokračování v navazujícím vzdělávání a přípravu pro výkon povolání nebo pracovní činnosti.

Organizaci a průběh vzdělávání ve střední škole upravuje školský zákon a vyhláška č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři, ve znění pozdějších předpisů. Vzdělávání ve střední škole se uskutečňuje v denní, večerní, dálkové, distanční a kombinované formě vzdělávání.

Ke vzdělávání na střední škole jsou přijímáni žáci, kteří splnili povinnou školní docházku a získali základní vzdělání nebo základy vzdělání. O přijetí žáka na střední školu rozhoduje ředitel školy.

Úspěšným ukončením vzdělávacího programu ve střední škole je možné dosáhnout následujících stupňů vzdělání:

- Střední vzdělání

Střední vzdělání získají žáci úspěšným ukončením vzdělávacího programu v délce 1 roku nebo 2 let. Tento vzdělávací program je určen přednostně pro ty, kteří předčasně ukončili vzdělávací program základní školy nebo kteří získali pouze základy vzdělání. Střední vzdělání je převážně prakticky zaměřené. Žáci dosahují úrovně ISCED 2C nebo 3C. Tento stupeň vzdělání realizují obvykle střední odborná učiliště a střední odborné školy.

- Střední vzdělání s výučním listem

Střední vzdělání s výučním listem získají žáci¹⁵ úspěšným ukončením vzdělávacího programu v délce 2 nebo 3 let. Obory vzdělání jsou zaměřeny odborně a připravují pro přímý vstup na trh práce. Absolventi dosahují úrovně ISCED 3C. Tento stupeň vzdělání uskutečňují obvykle střední odborná učiliště a střední odborné školy.

- Střední vzdělání s maturitní zkouškou

¹⁵ Střední vzdělání s výučním listem v určitém oboru vzdělání mohou učící se získat také cestou dalšího vzdělávání a složením zkoušek z určitých dílčích kvalifikací a následně složením komplexní závěrečné zkoušky v příslušném oboru vzdělání.

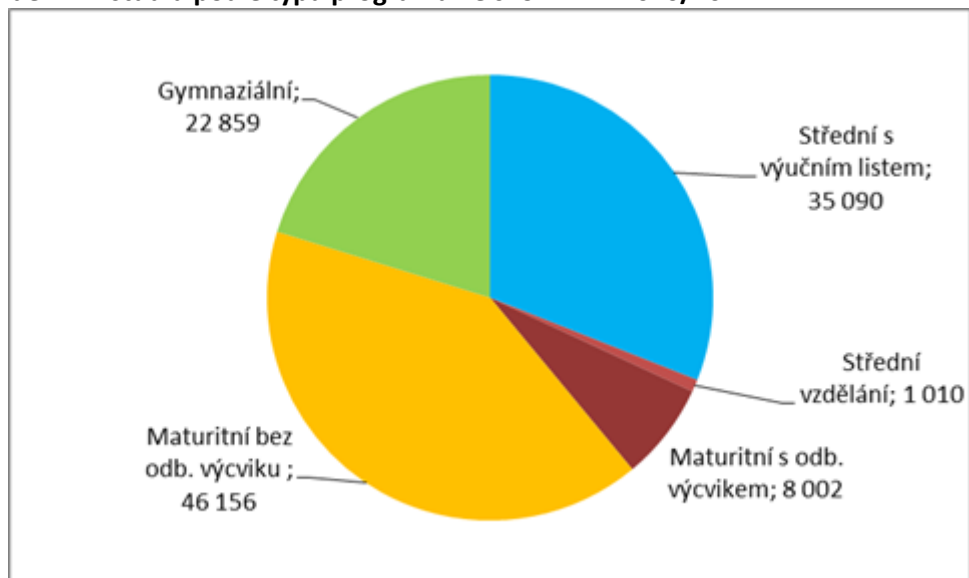
Ve studii na střední škole pokračuje 96 % populace patnáctiletých.

Střední vzdělání s maturitní zkouškou získají žáci¹⁶ úspěšným ukončením vzdělávacího programu v délce 4 let. Absolventi dosahují úrovně ISCED 3A a mohou se přihlásit ke studiu na vysoké škole nebo na vyšší odborné škole. Absolventi jsou současně připraveni pro přímý vstup na trh práce.

Nově přijatí žáci do prvních ročníků středního vzdělávání (u víceletých gymnázií do vyššího stupně) denní studium 2010/2011

střední vzdělání	1 010	0,09 %
střední vzdělání s výučním listem	35 090	31,0 %
střední vzdělání s maturitní zkouškou (odborné)	54 158	47,9 %
střední vzdělání s maturitní zkouškou (všeobecné)	22 859	20,2 %
CELKEM	113 117	100 %

Obr. 3: Graf znázorňující podíl žáků v prvních ročnících středního vzdělávání v denním studiu podle typu programu ve školním r. 2010/2011

2.2.1 Střední všeobecné vzdělávání

Vzdělávání na čtyřletých gymnáziích a na vyšším stupni víceletých gymnázií, kterým se dosahuje stupně středního vzdělání s maturitní zkouškou, se uskutečňuje v oborech vzdělání gymnázium a gymnázium se sportovní přípravou. Cílem studia na gymnáziu je připravit žáky především pro studium na vysoké, případně vyšší odborné škole.

Mezinárodní klasifikace vzdělávání ISCED 97 rozlišuje nižší sekundární a všeobecné vyšší sekundární vzdělávání.

¹⁶ Střední vzdělání s maturitní zkouškou v určitém oboru vzdělání mohou občané získat také cestou dalšího vzdělávání a složením zkoušek z určitých dílčích kvalifikací (viz kap. 4.3) a následně složením maturitní zkoušky v příslušném oboru vzdělání.

Nižší sekundární vzdělávání se uskutečňuje v nižších ročnících víceletých gymnázií (všeobecné vzdělávání) či osmiletých tanečních konzervatoří (umělecké vzdělávání), kde žáci plní povinnou školní docházku a získávají základní vzdělání. Převážná většina žáků ovšem absolvuje nižší sekundární vzdělávání v rámci základní školy (ISCED 1 a 2).

Všeobecné vyšší sekundární vzdělávání se odehrává obvykle na **gymnáziích** – ve vyšším stupni víceletých gymnázií či ve čtyřletém gymnáziu. Čtyřletá gymnázia poskytují pouze vyšší sekundární vzdělávání. Tento vyšší stupeň odpovídá úrovni ISCED 3A (**střední vzdělání s maturitní zkouškou**). Víceletá gymnázia (tj. šestiletá a osmiletá gymnázia) poskytují vyšší i nižší sekundární vzdělávání (první dva ročníky šestiletého nebo první čtyři ročníky osmiletého gymnázia). Tento nižší stupeň odpovídá úrovni ISCED 2A a žáci zde plní povinnou školní docházku.

2.2.2 Střední odborné vzdělávání

Obory **odborného vyššího sekundárního vzdělávání** poskytující **střední vzdělání s maturitní zkouškou** jsou profesně orientovány a vyučují se převážně na středních odborných školách. Střední vzdělání s maturitní zkouškou (ISCED 3A) poskytuje absolventům kvalifikaci k přímému výkonu povolání i možnost pokračovat ve studiu v terciárním vzdělávání. Kromě odborné složky zahrnuje odborné vzdělávání v oborech s maturitní zkouškou i složku všeobecně vzdělávací, která v těchto oborech tvoří zhruba 60 % obsahu vzdělávání¹⁷.

Obory poskytující **střední vzdělání s výučním listem** jsou výrazně prakticky zaměřeny a mají menší podíl všeobecně vzdělávací složky (u tříletých oborů zhruba 34 %, u dvouletých 30 %, v případě oborů pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami pak necelých 20 %). Součástí vzdělávacích programů je odborný výcvik, který probíhá nejprve ve cvičných dílnách a provozovnách, ve druhém a třetím ročníku je odborný výcvik realizován většinou v reálném pracovním prostředí.

Vzdělávání v oborech poskytujících střední vzdělání s výučním listem je ukončeno tzv. závěrečnou zkouškou, při které žáci prokazují, jak jsou připraveni k výkonu příslušných pracovních činností a povolání.

Konzervatoře poskytují odborné umělecké vzdělávání v oborech hudba, tanec, zpěv a hudebně dramatické umění. Toto vzdělávání se uskutečňuje ve dvou typech vzdělávacích programů – šestiletém (zahajuje se po ukončení základní školy) a osmiletém v taneční konzervatoři (zahajuje se po ukončení primárního vzdělávání po 5. ročníku základní školy). Absolventi obou typů oborů získávají **vyšší odborné vzdělání** v konzervatoři (ISCED 5B), které umožňuje pokračovat ve studiu pouze v uměleckých oborech vysokých škol, a/nebo střední vzdělání s maturitní zkouškou (ISCED 3A), které umožňuje vstup na celou terciární úroveň. Poslední dva ročníky konzervatoře odpovídají již terciárnímu vzdělávání. Naopak první čtyři ročníky osmiletého vzdělávacího programu odpovídají nižšímu sekundárnímu vzdělávání a žáci v něm plní povinnou školní docházku.

Studium na konzervatoři se týká výjimečně nadaných dětí v oblasti hudby nebo tance.

¹⁷ V oborech lyceí je posílena všeobecně vzdělávací složka (cca 77 % vzdělávacího obsahu); odborná složka má sloužit zejména jako příprava ke studiu na vysoké škole nebo vyšší odborné škole odpovídajícího zaměření (technické, přírodovědné, pedagogické, zdravotnické).

2.2.3 Zajišťování kvality v základním a středním vzdělávání

Školy a školská zařízení (kromě vysokých škol), která vzdělávají dle školského zákona, jsou vedeny v centrální databázi, tzv. **rejstříku škol**. Zápisem školy do rejstříku vzniká škole nárok poskytovat vzdělávání. Pro zápis musí škola splnit zákonem dané podmínky (§ 141 až 159 školského zákona).

Školy a školská zařízení vedená v rejstříku škol a školských zařízení mají nárok na státní dotaci.

Garantem zajišťování kvality je v České republice stát reprezentovaný ministerstvem školství a pro oblast základního, středního a vyššího odborného vzdělávání také Českou školní inspekci jako orgány státní správy. Dalšími subjekty, které vstupují do procesu hodnocení, jsou zřizovatelé¹⁸.

Hodnocení škol, školských zařízení a vzdělávací soustavy upravuje § 12 školského zákona.

Ministerstvo školství má zákonnou povinnost každé čtyři roky zpracovávat dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy (dle § 9 školského zákona) a každoročně výroční zprávu o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy. Vedle toho MŠMT připravuje strategické a koncepční dokumenty, které mj. formulují základní principy a postupy pro oblast zajišťování kvality.

Klíčovými strategickými dokumenty ČR pro oblast vzdělávání jsou Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, tzv. Bílá kniha¹⁹, a Strategie celoživotního učení ČR²⁰.

Celkově lze změny probíhající ve vzdělávacím systému po přijetí školského zákona charakterizovat vzrůstem pravomocí a povinností na regionální úrovni. Školy jsou zodpovědné za stanovení vzdělávacích cílů (v souladu s národním kurikulem) a jejich realizaci. Důležitá je spolupráce státní správy, samosprávy, sociálních partnerů a rodičů. Přes posilování významu samosprávy a přesouvání povinností na regionální úroveň zůstávají v gesci státu klíčové mechanismy sloužící k zajišťování a monitorování kvality, kterými jsou stanovování strategických cílů a vymezení kompetencí jednotlivých účastníků procesů vzdělávání.

Po přijetí školského zákona vzrostly školám pravomoci i povinnosti

Česká školní inspekce

ČŠI je orgánem státní správy, přímo řízeným MŠMT, a hlavním garantem externí evaluace. Cílem aktivit vyvíjených v rámci ČŠI je poskytovat objektivní vnější hodnocení a další informace o školském systému. Plní úkoly, které vyplývají ze školského zákona, a zastupuje ČR v příslušných orgánech EU.

Česká školní inspekce zveřejňuje pro potřeby škol a školských zařízení kritéria hodnocení škol²¹. Kromě uvedených kritérií, která jsou sledována každoročně,

Česká školní inspekce zveřejňuje pro školy kritéria hodnocení

¹⁸ Povinnost hodnotit činnost organizací, které obce, kraje a další subjekty zřizují je dána zejména zákonem o obcích, zákonem o krajích, školským zákonem a zákonem o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením. Hodnocení by mělo postihovat veškeré činnosti školy jak v oblasti vzdělávání, tak v oblasti personální, ekonomické, materiálně technické, v oblasti podmínek, v nichž škola pracuje apod.

¹⁹ Národní program rozvoje vzdělávání v České republice, tzv. Bílá kniha, UIV, Praha 2001 nastartoval změny ve vzdělávání, které byly následně právně ukotveny přijetím nového školského zákona v roce 2004.

²⁰ MŠMT, Praha 2008

²¹ Komentovaná kritéria hodnocená pro školní rok 2010/2011 jsou na adrese: <http://www.csicr.cz/cz/85287-kriteria-hodnoceni-podminek-prubehu-a-vysledku-vzdelavani-a-skolskych-sluzeb-na-skolni-rok-20102011>

probíhají ještě tzv. tematická šetření zaměřená na určitý typ školy nebo určitý problém²².

Souhrnné poznatky o stavu vzdělávání a vzdělávací soustavy předkládá Česká školní inspekce ve výročních zprávách.

Představitelé České školní inspekce (spolu se zástupci NÚOV a ÚIV) reprezentují Českou republiku v evropské síti EQAVET. Při ČŠI byl zřízen Národní referenční bod (EQAVET CZ) pro implementaci evropského rámce pro zajišťování kvality odborného vzdělávání²³.

Zřizovatelé

Hodnocení práce škol zřizovatelem (dle školského zákona to mohou být stát, kraj, obec, svazek obcí, jiná právnická osoba nebo fyzická osoba) musí být součástí kontrolního systému zřizovatele, jehož povinností je sledovat efektivní využívání finančních prostředků přidělovaných ze státního rozpočtu, které školy používají na zajištění a plnění veřejné služby poskytováním základního, středního a vyššího odborného vzdělávání. Povinnost hodnotit činnost organizací, které obce, kraje a další subjekty zřizují, je dána základními právními normami, zejména zákonem o obcích²⁴, zákonem o krajích²⁵, školským zákonem²⁶ a zákonem o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením²⁷. Hodnocení **musí postihovat veškeré činnosti školy** jak v oblasti vzdělávání, tak v oblasti personální, ekonomické, materiálně technické, v oblasti podmínek, v nichž škola pracuje.

Zřizovatelé mají povinnost hodnotit práci škol

Sociální partneři

Mezi sociální partnery, kteří se významně podílejí na naplňování zásad a cílů vzdělávání, patří zaměstnavatelé. Spolupráce zaměstnavatelů a škol se rozvíjí zejména v oblasti středního odborného vzdělávání, kde je žádoucí podpořit kvalitu výstupů s ohledem na uplatnitelnost absolventů v praxi. Organizace zaměstnavatelů²⁸ s celonárodní působností se ze zákona (§ 4 odst. 3 ŠZ) podílejí na tvorbě a schvalování rámcových vzdělávacích programů pro odborné vzdělávání. Zaměstnavatelé poskytují žákům odborných škol výcvik na reálném pracovišti. Podmínky odborného výcviku žáků ve firmách jsou dále upraveny zákonem č. 262/2006 Sb. zákoníkem práce. S firmami, kde žáci odborný výcvik vykonávají, školy uzavírají smlouvy o vzájemné spolupráci.

Školské rady

Školské rady jsou orgány škol, které umožňují žákům a studentům, jejich rodičům (či zákonným zástupcům), pedagogickým pracovníkům, zřizovateli a dalším relevantním osobám podílet se na správě školy. Zřizování a fungování školských

²² Témata se rok od roku liší v závislosti na aktuálních potřebách. Za školní rok 2008/2009 byl sledován pokrok ve výuce anglického jazyka, vybavenost prostředky ICT a jejich využití ve výuce.

²³ Národní koordinační bod EQAVET CZ tvoří zástupci ČŠI, MŠMT a NÚOV. Náplní činnosti centra je kromě zajištění implementace EQAVET koordinace činnosti Národní sítě pro podporu zajišťování kvality v odborném vzdělávání.

²⁴ Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů

²⁵ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů

²⁶ Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů

²⁷ Zákon č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů

²⁸ Např. Hospodářská komora, Svaz průmyslu a dopravy.

rad je řízeno zákonem č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školským zákonem).

Vlastní hodnocení školy

Provádět vlastní hodnocení je školám uloženo školským zákonem. Jedná se o systematický, pravidelný a formalizovaný proces, ve kterém škola shromažďuje a vyhodnocuje údaje o hlavních oblastech své činnosti.

Hodnocení školy se zpracovává za období jednoho nebo dvou let. Výsledná hodnocení jsou důležitým zdrojem pro výroční zprávy, školní vzdělávací programy a záměry dalšího rozvoje školy. Zároveň slouží jako podklad pro ČŠI.

Hodnocení žáků

Výchozí formou hodnocení na úrovni žáků je hodnocení žáka učitelem. Na základě tohoto hodnocení je každému žákovi dvakrát ročně vydáváno vysvědčení. Hodnocení na vysvědčení je vyjádřeno klasifikačním stupněm 1 (výborný) - 5 (nedostatečný - neprospěl), slovním hodnocením nebo kombinací obou způsobů²⁹. Podle vyhlášky jsou pravidla hodnocení výsledků vzdělávání žáků součástí školního řádu a vycházejí z rámcových a školních vzdělávacích programů. Pravidla hodnocení schvaluje školská rada.

Výstupní hodnocení ze středního vzdělávání jako doklad o získání stupně vzdělání upravuje školský zákon. Závěrečná zkouška v oborech poskytujících střední vzdělání s výučním listem i maturitní zkouška v oborech vzdělání s maturitní zkouškou se konají před zkušební komisí, jejímiž členy jsou také externí odborníci. V případě závěrečné zkoušky je povinnost účasti odborníka z praxe daná zákonem.

Pro účely monitorování kvality vzdělávání jsou realizována národní a mezinárodní výzkumná šetření³⁰.

2.3 Terciární vzdělávání

Do kategorie „terciární vzdělávání“ je podle obvyklého pojetí zařazeno formální vzdělávání, které navazuje na dosažené střední vzdělání, přičemž vstupní podmínkou je ukončené střední vzdělání s maturitou. Jedná se tedy o úroveň ISCED 5 a 6. Podle této definice je do terciárního vzdělávání v České republice zahrnuto vysokoškolské vzdělávání, které se uskutečňuje na vysokých školách (úroveň ISCED 5A a 6), a vyšší odborné vzdělávání uskutečňované na vyšších odborných školách a ve dvou nejvyšších ročnících konzervatoří (úroveň ISCED 5B).

2.3.1 Vysokoškolské vzdělávání

Vysokoškolské vzdělávání v ČR se řídí zákonem č. 111/1998 Sb., zákonem o vysokých školách. Zákon zavedl (rok před zahájením Boloňského procesu) **třístupňovou strukturu vysokoškolského studia**: bakalářské, magisterské a doktorské studijní programy. Podmínkou pro přijetí ke studiu je ukončené střední vzdělání s maturitou a vykonání přijímací zkoušky. Uskutečňování studijních programů podléhá akreditaci, kterou uděluje MŠMT na základě odborného stanoviska Akreditační komise. Forma studia může být prezenční,

Zákon o vysokých školách

²⁹ O formě hodnocení ve škole rozhoduje ředitel se souhlasem školské rady.

³⁰ Např. PISA 2006, PISA 2009, TIMSS 2007, PIRLS 2011, TIMSS 2011 (zdroj ÚIV), projekty Hodnocení výsledků žáků 9. tříd ZŠ a odpovídajících ročníků víceletých gymnázií 2006 a Hodnocení výsledků vzdělávání žáků 5. ročníků ZŠ 2006 (Cermat).

distanční nebo jejich kombinace. Studium se ukončuje státní zkouškou, jejíž součástí je u bakalářských programů zpravidla obhajoba písemné práce, u magisterských a doktorských programů je obhajoba písemné práce (diplomové, resp. disertační) povinnou součástí.

Vysoké školy v České republice

Vysoké školy jsou podle zákona nejvyšším článkem vzdělávací soustavy a jsou vrcholnými centry vzdělanosti, nezávislého poznání a tvůrčí činnosti. Jejich úlohou je uchovávat a rozhojňovat dosažené poznání, poskytovat studentům odpovídající profesní kvalifikaci, připravovat je na výzkumnou práci, podílet se na celoživotním vzdělávání, přispívat k rozvoji občanské společnosti a rozvíjet mezinárodní, zvláště evropskou spolupráci jako podstatnou dimenzi všech činností. Vysoké školy dosahují svého poslání těsným spojením výuky s vědeckou, výzkumnou, vývojovou, uměleckou nebo další tvůrčí činností.

V České republice existují tři typy vysokých škol: veřejné, státní a soukromé.

Veřejné vysoké školy jsou ustaveny zákonem a mají statut právnické osoby “sui generis”. Jsou samosprávnými organizacemi a vlastní majetek, který jim byl předán státem. Jejich samosprávnými akademickými orgány jsou akademický senát (je volen akademickou obcí, jsou v něm zastoupeni i studenti), rektor, vědecká nebo umělecká rada a disciplinární komise. Dalším orgánem je správní rada (jmenovaná ministrem školství), která dohlíží na hospodaření, především s nemovitým majetkem. Obdobná struktura akademických orgánů je i na úrovni **fakult**, v čele fakulty stojí děkan. **Státní vysoké školy** (vojenské a policejní) jsou též zřízeny zákonem, avšak spadají do působnosti Ministerstva obrany nebo Ministerstva vnitra a jsou řízeny jako organizační složky státu. Mají stejné samosprávné orgány jako veřejné vysoké školy. Rektory veřejných a státních vysokých škol jmenuje prezident republiky, kandidáta na rektora volí akademický senát.

Veřejné, státní a soukromé vysoké školy

Soukromé vysoké školy jsou relativně novým prvkem systému, jejich vznik byl umožněn zákonem o vysokých školách z roku 1998. Ke zřízení je třeba, aby právní subjekt, který soukromou vysokou školu zřizuje, obdržel od ministerstva školství státní souhlas. Podmínky jeho udělení jsou přesně stanoveny § 39 zákona o vysokých školách. Zákon soukromým vysokým školám nepředepisuje organizační strukturu ani řídicí orgány. V čele však stojí zpravidla rektor.

Veřejné a státní vysoké školy jsou financovány ze státního rozpočtu, soukromé vysoké školy získávají prostředky z jiných zdrojů, především ze školného. Dotaci od MŠMT mohou získat pouze v případě, že působí jako obecně prospěšná společnost.

Zákon dále rozlišuje vysoké školy **univerzitní a neuniverzitní**. Univerzitní vysoké školy mohou uskutečňovat všechny tři typy studijních programů – bakalářský, magisterský a doktorský. Neuniverzitní vysoké školy poskytují převážně bakalářské studijní programy, mohou získávat-li akreditaci, poskytují i magisterské studium; nejsou však oprávněny k poskytování doktorských studijních programů. Univerzitní vysoké školy se mohou členit na fakulty.

Úplné seznamy vysokých škol jsou k dispozici na:

<http://www.msmt.cz/odkazy/servery-verejnych-statnich-a-soukromych-vysokych-skol>

Na vysokých školách působí akademičtí pracovníci těchto kategorií: profesori, docenti, odborní asistenti, asistenti, lektori a vědečtí, výzkumní a vývojoví pracovníci podílející se na pedagogické činnosti (§ 70). Docenti jsou jmenováni rektorem na základě habilitačního řízení, jehož součástí je předložení a obhajoba

habilitační práce. Profesory jmenuje prezident republiky na základě řízení ke jmenování profesorem. Oprávnění konat habilitační řízení a řízení ke jmenování profesorem podléhá akreditaci.

2.3.2 Vyšší odborné vzdělávání

Vyšší odborné vzdělávání (programy úrovně ISCED 5B) se uskutečňuje převážně na **vyšších odborných školách**, v menší míře ve dvou nejvyšších ročnících **konzervatoří**.

Vyšší odborné školy (VOŠ) začaly vznikat v ČR počátkem 90. let minulého století s cílem poskytovat profesně orientované neuniverzitní terciární vzdělávání. Přesnější právní úpravu pro VOŠ přinesl nový školský zákon č. 561/2004 Sb. Podle jeho ustanovení nemají VOŠ postavení vysokých škol, ale vzdělávání, které se na nich uskutečňuje, má celou řadu vysokoškolských rysů (někdy jen s odlišnými názvy). Podmínkou pro přijetí je ukončené střední vzdělání s maturitou. Studium v délce 3 nebo 3,5 roku se uskutečňuje podle **vzdělávacích programů**, které podléhají akreditaci. Tu uděluje MŠMT na základě odborného stanoviska **Akreditační komise pro vyšší odborné vzdělávání**. Formy studia mohou být: denní, večerní, dálkové, distanční nebo kombinované.³¹ Organizace studia, podrobněji upravená vyhláškou č. 10/2005 Sb., má rovněž do značné míry vysokoškolský charakter (přednášky, cvičení, semináře), významnou součástí studia je navíc dlouhodobá odborná praxe studentů. Studium na VOŠ se ukončuje absolutoriem, jehož součástí je kromě zkoušek z odborných předmětů též zkouška z cizího jazyka a obhajoba absolventské práce. Absolventi mohou užívat označení „diplomovaný specialista“ (ve zkratce „DiS.“) uváděné za jménem.

Právní postavení VOŠ se od postavení neuniverzitních vysokých škol liší. **Zřizovatelem VOŠ** mohou být kraje, ministerstva (např. ministerstvo obrany, vnitra), soukromé osoby nebo církve. Ve srovnání s veřejnými vysokými školami nemají VOŠ žádné samosprávné orgány a platí pro ně přesnější pravidla hospodaření. V čele VOŠ stojí ředitel. Kvalifikační podmínky pro učitele stanoví zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.

Oborové zaměření VOŠ je velmi široké, největší vzdělávací kapacity jsou v oborech ekonomických, zdravotnických a v oborech z oblasti sociální práce.

Absolvování programu vyššího odborného vzdělávání neopravňuje ke vstupu do magisterského studijního programu, absolvent musí nejprve získat bakalářský diplom, jak vyžaduje zákon o vysokých školách. Zákon však umožňuje, aby vysoká škola stanovila pro absolventy VOŠ odlišné podmínky pro přijetí do bakalářského programu a aby jim část jejich studia uznala. Absolventi VOŠ tak mohou příslušný bakalářský program vystudovat za kratší dobu než ostatní studenti.

2.3.3 Zajišťování kvality v terciárním vzdělávání

Jak již bylo uvedeno, garantem zajišťování kvality je v České republice stát, resp. ministerstvo školství. Zásadní roli v celém systému hrají především samy vysoké a vyšší odborné školy a příslušné akreditační komise. Základní povinnosti, práva, odpovědnosti a procedury pro všechny základní aktéry předepisuje zákon,

³¹ Denní studium se někdy označuje jako prezenční, všechny ostatní formy jako neprezenční nebo ostatní.

podrobnosti upravují nižší právní normy (např. vnitřní předpis vysokých škol či statuty akreditačních komisí).

Zajišťování kvality **na vysokých školách** má dvě základní složky: vnitřní hodnocení kvality a vnější hodnocení kvality, přičemž tyto dvě složky by měly být spolu provázány.

Za **vnitřní hodnocení kvality** jsou odpovědné **jednotlivé vysoké školy**. Tomuto principu odpovídá poměrně volná úprava v současném zákoně o vysokých školách. Jedním z cílů tohoto hodnocení je, aby sloužilo ke zlepšení činností dané instituce, do určité míry je i podkladem pro vnější hodnocení, ať již ve smyslu akreditací nebo hodnocení činností vysokých škol. Systémy vnitřního hodnocení kvality na jednotlivých školách se liší od úzce zaměřených (studentské hodnocení výuky) až po ucelené systémy využívající např. ISO nebo propracovanou vlastní metodiku či metodiku převzatou z mezinárodních hodnocení, jaká provádí např. Evropská asociace univerzit.

Vnitřní hodnocení kvality provádějí jednotlivé vysoké školy

Vnější hodnocení kvality je zákonnou odpovědností **Akreditační komise**. Vnější hodnocení slouží zejména akreditacím, kdy Akreditační komise hodnotí kvalitu ve smyslu dosažení předem určených (minimálních) standardů a na základě výsledků hodnocení zpracuje odborné stanovisko k udělení akreditací nebo státního souhlasu pro ministerstvo školství. Akreditační komise hodnotí kvalitu institucí a kvalitu akreditovaných činností v souladu s požadavkem zákona nejen pro účely akreditace, ale pro zlepšení těchto činností.

Vnější hodnocení kvality provádí Akreditační komise, kterou jmenuje vláda

Podle zákona musí být všechny **studijní programy** v České republice akreditovány. Vedle zákona o vysokých školách definuje náležitosti akreditačního procesu též *Vyhláška č. 42/1999 Sb., o obsahu žádosti o akreditaci studijního programu*. Akreditaci uděluje ministerstvo školství na základě odborného stanoviska Akreditační komise. Ta hodnotí kvalitu připravovaného studijního programu podle předem určených (minimálních) standardů, které se týkají např. personálního, materiálního a informačního zabezpečení. Akreditace studijního programu se uděluje na dobu nejvýše deseti let, její platnost lze i opakovaně obnovit.

Podobným způsobem probíhá akreditace **oprávnění konat habilitační řízení nebo řízení ke jmenování profesorem**, kritéria pro posuzování žádosti o akreditaci se v tomto případě týkají především vědecké a výzkumné činnosti dané instituce. Akreditační komise vydává též stanoviska k žádostem o udělení státního souhlasu pro působení soukromé vysoké školy (státní souhlas vydává ministerstvo) a ke zřízení, sloučení, splnutí, rozdělení nebo zrušení fakulty veřejné vysoké školy a k určení typu vysoké školy (univerzitní či neuniverzitní).

Na návrh ministerstva školství jmenuje Vláda České republiky 21 členů Akreditační komise. Členové, kteří podle zákona mají být „všeobecně uznávanými odbornými autoritami“, jsou jmenováni na 6 let, jmenování mohou být nejvýše dvakrát po sobě. Ze zákona jsou ve svém hodnocení nezávislí. Každý ze členů Akreditační komise má svoji pracovní skupinu, která pro zasedání Akreditační komise připravuje podklady. V uplynulém období začala Akreditační komise v rámci hodnocení vysokých škol a jejich akreditovaných činností zapojovat do činnosti svých pracovních skupin také studenty (ve spolupráci se Studentskou komorou Rady vysokých škol).

Akreditační komise podporuje implementaci *Souboru standardů, postupů a hlavních směrů v oblasti zabezpečení kvality v Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání*; je to i podmínka pro členství jak v Evropském registru

agentur pro zajišťování kvality (EQAR), tak pro plné členství v mezinárodní síti agentur pro zabezpečení kvality ENQA.

V procesu zajišťování kvality hrají důležitou roli náročné státní zkoušky s obhajobou písemné práce a účast externistů ve zkušebních komisích.

Zajišťování kvality vzdělávání na VOŠ má podobné prvky jako na vysokých školách. Patří sem především **akreditace** vzdělávacích programů, kterou uděluje ministerstvo školství na základě odborného stanoviska akreditační komise pro vyšší odborné vzdělávání. Tato akreditační komise má rovněž 21 členů, které však jmenuje ministr školství. Zákon stanoví, že má být složena z odborníků z vysokých škol, vyšších odborných škol a z praxe.

Akreditační komisi pro VOŠ jmenuje ministr školství

Dalšími prvky zajišťování kvality jsou obhajoba absolventské práce, v níž student prokazuje osvojení nejen odborných znalostí, ale i dovedností a způsobilostí, a účast přinejmenším jednoho externího examinátora ve funkci předsedy zkušební komise při absolutoriu.

Vnější hodnocení činnosti VOŠ neprovádí akreditační komise, ale Česká školní inspekce. **Vnitřní hodnocení** se řídí vyhláškou č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy. Tato vyhláška platí pro všechny školy, na které se vztahuje školský zákon.

Vnější hodnocení činnosti VOŠ provádí ČŠI

2.4 Další vzdělávání

Další vzdělávání³² (dále jen DV) není oblastí odtrženou od ostatních systémů vzdělávání, naopak je s nimi velmi úzce propojeno, navazuje na stupně počátečního vzdělávání. Hlavním důvodem zvyšujícího se významu DV je nutnost získávat nové znalosti a potřeba osvojovat si nové dovednosti v rámci adaptace na transformující se životní podmínky. V teoretické rovině jde však o pojem, který lze jen těžce přesně vymezit. Jedna z možných definicí je uvedena ve Strategii celoživotního učení, kde stojí, že DV je *vzdělávání či učení, které probíhá po dosažení určitého stupně vzdělání, resp. po prvním vstupu vzdělávajícího se na trh práce* (i zde se však připouští, že se tato definice částečně překrývá s vymezením počátečního vzdělávání). Další možnou definicí, jež využívá negativního vymezení DV, lze nalézt v § 2 zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání³³, kde se DV rozumí *vzdělávací aktivita, které nejsou počátečním vzděláním*. Každý se tedy může účastnit dalšího vzdělávání nejdříve po ukončení počátečního vzdělávání a dále pak v průběhu celého svého dalšího života.

Projekt ESF Koncept realizuje NÚOV v období 2009 až 2012. Je zaměřen na další vzdělávání a jeho cílem je navrzení koncepčních kroků rozvíjejících současný stav dalšího vzdělávání. Součástí projektu je také poskytování informací pro veřejnost, poradenské služby a nabídka kvalitních kurzů, které odpovídají potřebám trhu práce.

Projekt Koncept

³² Viz Průvodce dalším vzděláváním v kontextu aktivit MŠMT, odbor dalšího vzdělávání, leden 2010.

³³ Zákon č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání), ve znění pozdějších předpisů

Rámcově lze kurzy/vzdělávací programy DV členit do následujících kategorií³⁴:

- **Kurzy rekvalifikačního vzdělávání** – MŠMT má na základě zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti povinnost posuzovat žádosti o akreditaci rekvalifikačních programů. Na základě splnění všech formálních kritérií je vydáno oprávnění poskytovat rekvalifikační kurzy. K posílení kvality došlo napojením obsahu rekvalifikačních kurzů na obsah standardů dílčích kvalifikací vedených v registru NSK.
- **Akreditované kurzy dalšího vzdělávání** (kromě rekvalifikací) poskytují vzdělávací instituce, akreditaci vzdělávacích programů jim vydávají příslušná ministerstva:
 - a) akreditace dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků (MŠMT),
 - b) akreditace vzdělávání úředníků státní správy a místních samospráv (MVČR),
 - c) akreditace dalšího vzdělávání zdravotníků (MZd),
 - d) akreditace vzdělávání pracovníků v sociálních službách (MPSV),
 - e) akreditace vzdělávání trenérů v oblasti sportu (MŠMT).
- **Vzdělávání podle zvláštních právních předpisů** - tyto právní předpisy byly v minulosti vytvářeny zejména v těch oblastech, kde pro výkon určitých povolání bylo nutné prokázat znalost příslušných norem. Důvodem bylo jak nezbytné zajištění odbornosti (např. vyhláška o odborné způsobilosti v elektrotechnice), tak např. zajištění bezpečnosti při výkonu některých povolání (např. nařízení vlády o bližších minimálních požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na staveništích).
- **Programy dalšího vzdělávání poskytované VŠ** - v rámci své vzdělávací činnosti může vysoká škola poskytovat bezplatně nebo za úplatu **programy celoživotního vzdělávání orientované na výkon povolání nebo zájmově**. O absolvování studia v rámci celoživotního vzdělávání vydá vysoká škola jeho účastníkům osvědčení. V rámci své vzdělávací činnosti může veřejná vysoká škola poskytovat bezplatně nebo za úplatu také **vzdělávání v mezinárodně uznávaném kurzu orientovaném na zvýšení odbornosti**.

Typy vzdělávacích programů dalšího vzdělávání

Programy výše uvedených typů dalšího vzdělávání zatím nevedou k získání kvalifikace (v pojetí uvedeném v doporučení), a tedy nejsou přiřazovány k úrovním EQF.

V systému dalšího vzdělávání jsou předmětem referenčního procesu pouze kvalifikace získané postupem dle zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání).

Postupná implementace zákona o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání byla zahájena v roce 2007 a klíčovým nástrojem pro jeho realizaci je Národní soustava kvalifikací (NSK) vytvářená jako veřejně přístupný registr všech úplných a dílčích kvalifikací uznávaných v České republice.

³⁴ S použitím informací z Analyticko-koncepční studie, kapitola Kvalita dalšího vzdělávání, Národní projekt MŠMT: Koncept, realizátor NÚOV, 2010

Souběžně s vývojem NSK, který je v gesci MŠMT, připravuje Ministerstvo práce a sociálních věcí Národní soustavu povolání (NSP) jako kartotéku všech pracovních pozic v ČR. Národní soustava povolání by měla nahradit stávající tzv. Integrovaný systém typových pozic (ISTP) jako informační systém o světě práce www.istp.cz.

Projekt Národní soustava
povolání (NSP)

V rámci NSK jsou rozlišovány dva typy kvalifikací:

Úplné a dílčí kvalifikace

- **úplná kvalifikace** - způsobilost vykonávat určité **povolání**,
- **dílčí kvalifikace** - způsobilost vykonávat určitou **pracovní činnost** nebo ucelený soubor pracovních činností samostatně uplatnitelných na trhu práce. Dílčí kvalifikace *mohou* být součástí některé úplné kvalifikace.

Způsoby doložení získání úplné i dílčí kvalifikace upravuje zákon, viz níže.

Ten také stanoví, že každá dílčí kvalifikace je popsána prostřednictvím dvou standardů – kvalifikačního a hodnoticího:

Kvalifikační a hodnoticí
standards

- **kvalifikační standard** - **strukturovaný popis odborných způsobilostí** pro řádný výkon určité pracovní činnosti nebo činností v daném povolání. Jedná se tedy o **soubor kompetencí**, které tvoří **odbornou způsobilost** požadovanou pro příslušnou kvalifikaci;
- **hodnoticí standard** - **soubor kritérií a organizačních a metodických postupů** pro ověřování odborné způsobilosti vykonávat pracovní činnosti v určitém povolání. (Stanovuje, jak ověřit, zda zájemce o tuto kvalifikaci příslušné kompetence skutečně má.)

Na tvorbě kvalifikačních a hodnoticích standardů se aktivně podílejí sektorové rady, jejichž členy jsou:

- zástupci významných zaměstnavatelů daného sektoru,
- zástupci profesních sdružení, cechů a odborníci z daného oboru,
- zástupci ministerstev,
- vzdělavatelé,
- zástupce Národního ústavu odborného vzdělávání,
- zástupce servisně-poradenské společnosti.

Kvalifikační a hodnoticí standardy jsou po schválení zveřejněny v informačním systému na adrese www.narodni-kvalifikace.cz

2.4.1 Zajišťování kvality v systému uznávání dle zákona č. 179/2006 Sb.

Zákon č. 179/2006 Sb., o uznávání výsledků dalšího vzdělávání umožňuje všem, kteří mají zájem, nechat si hodnotit výsledky svého dosavadního učení bez ohledu na způsob, jakým tyto odborné znalosti a dovednosti získali. Celé pojetí zákona je jednoznačně orientováno na ověření a uznání odborné způsobilosti k výkonu určitého povolání nebo pracovní pozice.

Posuzování nabytých odborných způsobilostí provádí „autorizovaná osoba“, příp. komise, které předsedá autorizovaná osoba nebo autorizovaný zástupce.

Autorizovanou osobou může být fyzická nebo právnická osoba. Podmínky pro udělení autorizace stanoví zákon č. 179/2006 Sb. Autorizovaná právnická osoba má ustaveného autorizovaného zástupce, kterým je fyzická osoba.

Ověření a uznání odborných způsobilostí dané kvalifikace (dílčí kvalifikace) lze provést pouze tehdy, pokud jsou již tyto dílčí kvalifikace schválené MŠMT a zveřejněné v informačním systému Národní soustavy kvalifikací na www.narodni-kvalifikace.cz. Ověřování probíhá dle pravidel vymezených v hodnoticím standardu. Tento standard vymezuje, jaké odborné způsobilosti je

nezbytné v rámci zkoušky ověřit a jakým způsobem. Hodnoticí standard je pro průběh zkoušky a pro autorizovanou osobu závazný.

Na základě úspěšně složené zkoušky je zájemci vydáno celostátně platné osvědčení, které má svou hodnotu:

- Na trhu práce – osvědčení o dílčí kvalifikaci je průkazným dokladem pro zaměstnavatele, co jeho držitel skutečně umí; zaměstnavatelská sféra (zastoupená v sektorových radách) je spolutvůrcem dílčích kvalifikací.
- V počátečním vzdělávání – osvědčení o všech dílčích kvalifikacích, které jsou uvedeny v informačním systému NSK jako součást úplné kvalifikace, opravňuje žadatele konat závěrečnou nebo maturitní zkoušku dle školského zákona za účelem získání stupně vzdělání.
- V podnikatelské činnosti - dílčí kvalifikace získané dle zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání jsou v zákoně č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon) vymezeny jako jeden z možných způsobů dosažení kvalifikačních předpokladů pro výkon některých vázaných a koncesovaných živností³⁵.

³⁵ Na významnějším provázání zákona č. 179/2006 Sb. a zákona č. 455/1991 Sb. se v současné době pracuje.

3. Naplňování referenčních kritérií

3.1 Kritérium 1 - Jasně stanovené pravomoci příslušných orgánů

Odpovědnost a/nebo pravomoci všech příslušných národních orgánů zapojených do procesu přiřazování, včetně národního koordinačního střediska, jsou jasně stanoveny a zveřejněny příslušnými orgány veřejné správy.

Proces přiřazování národních úrovní kvalifikací k EQF spadá do působnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), což je dle zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky orgán k tomu kompetentní.

3.1.1 Vymezení gescí

Garantem procesu přiřazování v ČR je skupina všeobecného, odborného a dalšího vzdělávání³⁶ MŠMT.

Koordinátorem procesu přiřazování na MŠMT je odbor vyššího odborného a dalšího vzdělávání (O24) MŠMT.

Gestorem procesu přiřazování je Koordinační centrum EQF v České republice (KC EQF ČR).

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MŠMT je ústředním orgánem státní správy, v jeho čele stojí člen(ka) vlády ČR. Působnost Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy vymezuje zákon č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR v aktuálním znění.

V § 7, který je Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy věnován, se uvádí:

(1) Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy je ústředním orgánem státní správy pro předškolní zařízení, školská zařízení, základní školy, střední školy a vysoké školy, pro vědní politiku, výzkum a vývoj, včetně mezinárodní spolupráce v této oblasti, a pro vědecké hodnosti, pro státní péči o děti, mládež, tělesnou výchovu, sport, turistiku a sportovní reprezentaci státu.

(2) Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy koordinuje činnost ministerstev, jiných ústředních orgánů státní správy a profesních komor v oblasti systému uznávání odborné kvalifikace podle zvláštního zákona 1) a v oblasti získávání kvalifikací v systému dalšího vzdělávání podle zvláštního právního předpisu 1a).

Pozn.: V odst. 2 je zákonem 1) míněn zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace).

Zvláštním právním předpisem je míněn zákon č. 179/2006 Sb., o uznávání a ověřování výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání).

Ministerstvo školství je garantem procesu přiřazování

Koordinační centrum EQF v České republice (KC EQF ČR)

Národní koordinační střediska (National Coordination Points) vznikla v členských státech na základě doporučení o zavedení EQF s cílem spolu s ostatními národními orgány podporovat implementaci EQF, tzn. vést jasný vztah mezi národními

Činnost Koordinačního centra EQF, které je gestorem procesu

³⁶ Skupina všeobecného, odborného a dalšího vzdělávání - viz organizační strukturu MŠMT <http://www.msmt.cz/ministerstvo/organizacni-struktura>

kvalifikačními systémy a EQF a tento vztah dále zkvalitňovat a vnášet do něj transparentnost.

Z tohoto poslání vyplývají následující úkoly zmíněné v doporučení o zavedení EQF:

Opatřit úroveň kvalifikací v rámci národního systému kvalifikací odkazy na úroveň EQF.

Zajistit, aby se přitom používala transparentní metodika pro snadné porovnání úrovní a zveřejnit výsledná rozhodnutí.

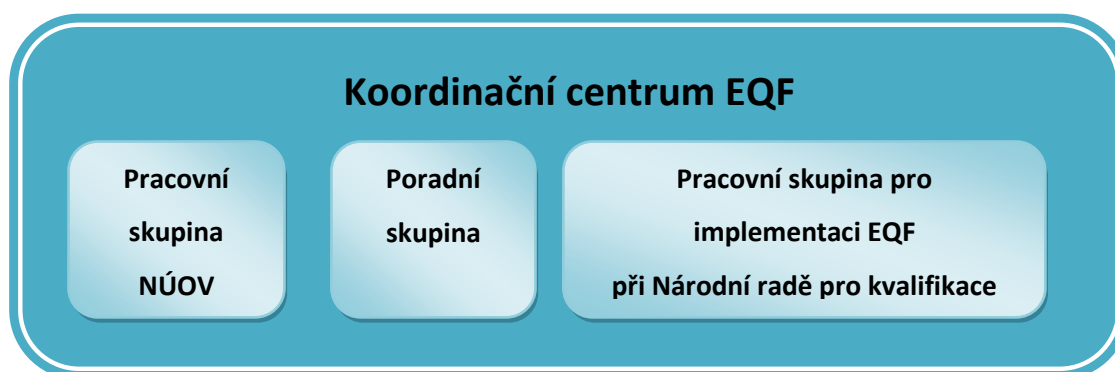
Poskytovat přístup k informacím zainteresovaným stranám a pokyny, jak národní kvalifikace prostřednictvím systémů kvalifikací přiřazovat k EQF.

Podporovat účast všech příslušných zainteresovaných stran, včetně institucí v oblasti vysokoškolského vzdělávání a odborného vzdělávání a přípravy, sociálních partnerů i odborníků v oblasti srovnávání a využívání kvalifikací na evropské úrovni.

Koordinační centrum EQF České republiky bylo zřízeno při Národním ústavu odborného vzdělávání (NÚOV) na základě návrhu schváleného poradou vedení MŠMT³⁷.

³⁷ Návrh na zřízení Koordinačního centra EQF (PV MŠMT 31.7.2009, č.j.: 10104/2008-2/NÚOV).

Centrum je plně funkční od počátku roku 2009 a má tuto strukturu:

1. Pracovní skupina NÚOV

Cílem práce skupiny je zajišťovat pracovní agendu KC EQF a vytvářet prostředí účinně podporující domácí i zahraniční aktivity centra.

Pracovní skupina NÚOV zajišťuje pracovní agendu KC EQF

Pracovní skupina NÚOV:

- přijímá materiály od Komise a Poradní skupiny EQF, analyzuje je a vypracovává návrhy dalšího postupu,
- informačně a organizačně podporuje činnost dvou dalších skupin KC,
- zajišťuje komunikaci s dotčenými tuzemskými subjekty, zejména s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy,
- spolupracuje s Národním centrem Europass ČR,
- zajišťuje komunikaci se zahraničními subjekty, zejména s Evropskou komisí a Cedefop,
- překládá vybrané zahraniční materiály týkající se EQF do českého jazyka,
- zpracovává výstupy týkající se realizace EQF a distribuuje je,
- monitoruje a podporuje kvalitu a transparentnost aktivit a výstupů centra.

2. Poradní skupina

Cílové zaměření práce skupiny spočívá v konzultační a metodické činnosti, která vede k pracovním výstupům Koordinačního centra EQF.

Konzultační a metodická činnost Poradní skupiny KC EQF

Poradní skupina:

- poskytuje konzultace v otázkách spojených s agendou Koordinačního centra,
- posuzuje pracovní návrhy centra a vyhodnocuje jejich možné dopady na cílové skupiny,
- posuzuje koncepční a metodické materiály související s dalším vývojem Národní soustavy kvalifikací,
- podílí se na šíření informací o kvalifikačních systémech (zejména Národní soustavy kvalifikací) a o výstupech činnosti Koordinačního centra EQF,
- podílí se na sladění přístupů k otázkám kvalifikací – zejména ve vazbě na sektorové aspekty a kvalifikační úrovně v terciárním vzdělávání,
- monitoruje kvalitu procesů a výstupů,
- zapojuje se prostřednictvím vybraných členů do řešení národních i mezinárodních projektů v oblasti kvalifikací.

3. Pracovní skupina pro implementaci EQF při Národní radě pro kvalifikace

Úkolem pracovní skupiny je projednávat záležitosti týkající se evropského rámce kvalifikací a jeho vztahu ke kvalifikačnímu systému České republiky a závěry jednání prezentovat Národní radě pro kvalifikace³⁸.

Seznamy zastoupených organizací jsou uvedeny v příloze č. I.

Informace o činnosti centra a referenčním procesu v ČR jsou zveřejňovány na webových stránkách MŠMT

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/european-qualification-framework-evropsky-ramec-kvalifikaci>

a NÚOV <http://www.nuov.cz/koordinacni-centrum-eqf>.

3.1.2 Zapojení ostatních institucí

Povinnosti dalších ústředních orgánů státní správy (ministerstev) v procesu uznávání kvalifikací jsou dány § 3, odst. (3), zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)³⁹ a § 22 a § 24 zákona 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání)⁴⁰.

Zapojení České školní inspekce jako orgánu státní správy, který je přímo řízený MŠMT, je dáno § 12, odst. (3) školského zákona a týká se oblasti hodnocení vzdělávání ve školských zařízeních.

Činnost akreditačních komisí pro vyšší odborné a vysokoškolské vzdělávání upravují § 104 až 107 školského zákona a § 83 až 85 vysokoškolského zákona.

3.2 Kritérium 2 - Prokazatelné spojení mezi úrovněmi EQF a národních kvalifikací

Existuje jasná a prokazatelná vazba mezi úrovněmi kvalifikací národního rámce nebo systému kvalifikací a deskriptory úrovní Evropského rámce kvalifikací.

V rámci referenčního procesu jsou v České republice přiřazovány jednotlivé subsystémy, tj. **předmětem přiřazování jsou úrovně kvalifikací, které se získávají absolvováním příslušných vzdělávacích nebo studijních programů nebo postupem dle zákona č.179/2006 Sb.**

V následujících podkapitolách 3.2.1, 3.2.2 a 3.2.3 jsou uvedeny a stručně okomentovány výsledky procesu přiřazování v ČR. Podrobné zdůvodnění přiřazení úrovní kvalifikací k úrovním evropského rámce kvalifikací je obsahem přílohy III.

3.2.1 Přiřazení úrovní kvalifikací získaných v základním a středním vzdělávání

³⁸ Národní rada pro kvalifikace byla zřízena § 24 zákona č. 179/2006 Sb. (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání) a příkazem ministryně školství, mládeže a tělovýchovy č. 10/2007 (č. j.: 206/2007-20).

³⁹ Viz [http://www.zakonycr.cz/seznamy/561-2004-Sb-zakon-o-predskolnim-zakladnim-strednim-vyssim-odbornem-a-jinem-vzdelavani-\(skolsky-zakon\).html](http://www.zakonycr.cz/seznamy/561-2004-Sb-zakon-o-predskolnim-zakladnim-strednim-vyssim-odbornem-a-jinem-vzdelavani-(skolsky-zakon).html)

⁴⁰ Viz http://aplikace.msmt.cz/PDF/PKsb061_06.pdf

Tabulka 1: Přiřazení úrovní kvalifikací/stupňů vzdělání získávaných v základním a středním vzdělávání v ČR k úrovním EQF:

EQF	Stupně vzdělání získávané v základním a středním vzdělávání		KKOV
4	4	střední vzdělání s maturitní zkouškou	K, L, M
3	3	střední vzdělání s výučním listem (v délce 3 roky)	H, E
2	2	základní vzdělání, střední vzdělání, střední vzdělání s výučním listem (v délce 2 roky),	C, E, J
1	1	základy vzdělání, nedokončené základní vzdělání	B

Východiskem pro stanovení způsobu začleňování a přiřazování úrovní kvalifikací získávaných v základním a středním vzdělávání a jejich propojení s úrovněmi evropského rámce kvalifikací jsou očekávané výsledky učení formulované v národním kurikulu, tj. v rámcových vzdělávacích programech, které jsou vydávány pro všechny obory vzdělání zařazené v soustavě oborů vzdělání⁴¹.

Za účelem ověření vztahu mezi úrovněmi kvalifikací získávaných v základním a středním vzdělávání a evropským rámcem kvalifikací bylo provedeno srovnání očekávaných výsledků vzdělávání v RVP s deskriptory vymezující úrovně 1 až 4 v EQF.

Srovnání ukázalo, že v celkovém zaměření jsou dokumenty v souladu. Úrovně kvalifikací jsou definovány na základě výsledků učení a jejich využívání. Proces učení je pojímán komplexně, tj. zahrnuje osvojování znalostí a dovedností v oblasti kognitivní, motorické i sociální. Znalosti a dovednosti nejsou uvažovány izolovaně, nýbrž jsou integrovány do širších kompetencí (způsobilostí). Přiřazení konkrétních výsledků vzdělávání k příslušným úrovním EQF vykazuje jasnou a významnou podobnost.

3.2.2 Přiřazení úrovní kvalifikací získaných v terciárním vzdělávání

Charakteristiky jednotlivých vzdělávacích úrovní/stupňů v terciárním vzdělávání jsou v České republice stanoveny především příslušnými právními předpisy. Tyto charakteristiky, poměrně široké a obecné, je možné porovnat s deskriptory Evropského rámce kvalifikací pro celoživotní vzdělávání (EQF) a s rámcem kvalifikací pro Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání (rámec pro EHEA). Na

⁴¹ Viz <http://www.msmt.cz/file/11266>. Výjimkou jsou nižší stupně víceletých gymnázií, pro které platí RVP pro základní vzdělávání. Pro žáky s opožděným psychomotorickým vývojem a různým stupněm mentálního postižení je vydán RVP pro obor základní škola speciální (RVP ZŠS), který navazuje svým pojetím na přílohu RVP pro žáky s lehkým mentálním postižením (RVP ZV-LMP). Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání praktická škola jednoletá a dvouletá je určen pro žáky s těžkým stupněm mentálního postižení, souběžným postižením více vadami a autismem, kteří ukončili základní vzdělávání v základní škole speciální podle vzdělávacího programu určeného pro tuto skupinu žáků.

tomto základě je navrženo přiřazení k jejich úrovním, a to i s přihlédnutím k tomu, že na evropské úrovni byla 6. až 8. úroveň EQF a 1. až 3. cyklus kvalifikačního rámce pro EHEA uznány za kompatibilní⁴². Kvalifikace na základě krátkého cyklu uskutečňovaného v rámci 1. cyklu rámce pro EHEA je přiřazována k úrovni 5 EQF.

⁴² Viz např. *Londýnské komuniké: K uskutečnění Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání: reakce na výzvy kladené globalizovaným světem ze dne 18. května 2007*; resp. *London Communiqué: Towards the European Higher Education Area: responding to challenges in a globalised world, 18 May 2007*. [on line]. <http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/London_Communique18May2007.pdf>.

Tabulka 2: Vztah úrovní EQF a rámce EHEA

Úroveň rámce EQF	Cyklus v rámci kvalifikací pro EHEA	
1	-	
2	-	
3	-	
4	-	
5	1	„Kvalifikace krátkého cyklu“ v rámci 1. cyklu 120 ECTS kreditů
6		180-240 ECTS kreditů
7	2	60 – 180 ECTS kreditů, přičemž zpravidla 90-180 ECTS a současně minimálně 60 ECTS kreditů musí být dosaženo na úrovni 2. cyklu
8	3	Není specifikováno; jako standard se uvádějí 3-4 roky prezenční formy studia

Tabulka 3: Přiřazení kvalifikačních úrovní

Stupeň vzdělání/typ terciárního vzdělání	Úroveň rámce EQF	Cyklus v rámci pro EHEA
vyšší odborné vzdělání 3 – 3,5 roku studia <u>Absolventi vyššího odborného vzdělávání mají označení</u> „diplomovaný specialista“ (ve zkratce „DiS.“ uváděné za jménem)	6	180-240 ECTS
vysokoškolské bakalářské vzdělání 3-4 standardní roky studia 180 – 240 ECTS kreditů <u>Absolventům studia v bakalářských studijních programech jsou</u> <u>udělovány následující akademické</u> <u>tituly:</u> „bakalář“ (ve zkratce „Bc.“ uváděné před jménem), „bakalář umění“ (ve zkratce „BcA.“ uváděné před jménem) v oblasti umění akademický titul		1
vysokoškolské magisterské vzdělání 1-3 standardní roky studia, pokud magisterský studijní program navazuje na bakalářský	7	60-180 ECTS zpravidla 90 – 120 ECTS

60 -180 ECTS kreditů 4-6 standardních roků studia, pokud magisterský studijní program nenavazuje na bakalářský 240 – 300 ECTS kreditů <u>Absolventům magisterského studijního programu</u> jsou udělovány následující akademické tituly: „inženýr“ (ve zkratce „Ing.“ uváděné před jménem) v oblasti ekonomie, technických věd a technologií, zemědělství, lesnictví a vojenství, „inženýr architekt“ (ve zkratce „Ing. arch.“) uváděné před jménem) v oblasti architektury, „magistr umění“ (ve zkratce „MgA.“ uváděné před jménem) v oblasti umění, „magistr“ (ve zkratce „Mgr.“ uváděné před jménem) v ostatních oblastech s výjimkou lékařství, zubního lékařství a veterinárního lékařství a hygieny.		V součtu za bakalářské a magisterské vzdělání je obvyklý počet ECTS kreditů 300 2
„doktor medicíny“ (ve zkratce „MUDr.“ uváděné před jménem) v oblasti lékařství, „doktor zubního lékařství“ (ve zkratce MDDr. uváděné před jménem) v oblasti zubního lékařství, „doktor veterinární medicíny“ (ve zkratce „MVDr.“ uváděné před jménem), Po vykonání státní rigorózní zkoušky: „doktor práva“ (ve zkratce „JUDr.“ uváděné před jménem) v oblasti práva, „doktor filozofie“ (ve zkratce „PhDr.“ uváděné před jménem) v oblasti humanitních, pedagogických a společenských věd, „doktor přírodních věd“ (ve zkratce „RNDr.“ uváděné před jménem) v oblasti přírodních věd, „doktor farmacie“ (ve zkratce „PharmDr.“ uváděné před jménem) v oblasti farmacie, „licenciát teologie“ (ve zkratce „ThLic.“ uváděné před jménem) v oblasti katolické teologie,		

„ doktor teologie “ (ve zkratce „ThDr.“ uváděné před jménem); pro oblast teologie s výjimkou katolické teologie.		
Vysokoškolské doktorské vzdělání 3 – 4 standardní roky studia <u>Absolventům studia v doktorských studijních programech se uděluje akademický titul „doktor“</u> (ve zkratce „Ph.D.“ uváděné za jménem), „ doktor teologie “ (ve zkratce „Th.D.“ uváděné za jménem) v oblasti teologie.	8	3-4 standardní roky studia 3

Provedené srovnání charakteristik pěti typů kvalifikací poskytovaných v českém terciárním vzdělání, tak jak jsou uvedeny v příslušných právních předpisech, s deskriptory obou evropských rámců ukázalo, že evropské rámce kladou na jednotlivé úrovně širší spektrum požadavků, než explicitně činí české právní předpisy. Některé kategorie požadavků (tvoření úsudku, komunikace, schopnost dalšího vzdělávání) nejsou zmiňovány vůbec, jiné jsou formulovány stručněji a obecněji. Tyto aspekty vzdělání se však objevují v konkrétních studijních plánech či profilech absolventů.

3.2.3 Přiřazení úrovně kvalifikací získaných v systému uznávání dle zákona o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání

Každá kvalifikace, kterou je možné získat postupem podle zákona č. 179/2006 Sb., tzn. kvalifikace osvojená mimo počáteční vzdělávání - tzv. **dílčí kvalifikace** - má určitou kvalifikační úroveň popsanou pracovními kompetencemi (způsobilostmi). Kvalifikační úrovně tvoří osmiúrovňovou univerzální stupnici⁴³ a jsou společné pro Národní soustavu kvalifikací a pro Národní soustavu povolání.

Deskriptory popisující úrovně kvalifikací v NSK byly vytvářeny v úzké návaznosti na deskriptory osmi úrovní evropského rámce kvalifikací. Ve srovnání s deskriptory EQF jsou v národním dokumentu použity aktivní formulace, tj. deskriptory popisují činnosti, které jsou na dané úrovni požadovány pro výkon povolání nebo pracovní pozice. (Evropský dokument k tomu užívá spíše pasivní formulaci, tj. popisuje druh osvojených znalostí a dovedností a v případě kompetencí užívá infinitiv.) I přes tuto formální odlišnost bylo porovnáním deskriptorů popisujících jednotlivé

Deskriptory popisující úrovně kvalifikací v NSK navazují na deskriptory 8 úrovně EQF

⁴³ Materiál Kvalifikační úrovně v Národní soustavě kvalifikací, charakteristiky jednotlivých úrovní a jejich vztah k Evropskému rámci kvalifikací, MŠMT, Porada vedení č. 1 dne 5. 1. 2010

úrovně kvalifikací NSK s deskriptory EQF zjištěno, že osm úrovní kvalifikačního rámce NSK dobře odpovídá osmi úrovním Evropského rámce kvalifikací pro celoživotní učení⁴⁴.

3.3 Kritérium 3 - Princip výsledků učení

Národní rámec nebo systém kvalifikací a jeho kvalifikace jsou založeny na zásadě a cíli výsledků učení a jsou provázány s postupy pro validaci neformálního a informálního učení a se systémy kreditů, pokud takové systémy existují.

3.3.1 Základní a střední vzdělávání

Kvalifikace v primárním a sekundárním vzdělávání byly přiřazeny k úrovním EQF na základě porovnání výsledků vzdělávání popsaných v pedagogických dokumentech, které pro úrovně 1 až 4 představují rámcové vzdělávací programy, a to RVP pro základní vzdělávání, RVP pro gymnaziální vzdělávání a RVP pro odborné vzdělávání, které jsou legislativně ukotveny od roku 2004 a postupně zaváděny do praxe.

Rámcové vzdělávací programy postulují nové pojetí vzdělávání, které zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich spojení se vzdělávacím obsahem a uplatnění v praktickém životě. Očekávané výstupy jsou formulovány činnostně, tj. stanovují, jakých úkonů by žák měl být schopen, a se zaměřením na praktické situace v běžném životě. V případě RVP pro odborné vzdělávání se požadované výstupy odvozují od způsobilostí, které definuje Národní soustava kvalifikací.

Platné pedagogické dokumenty ČR v základním a středním vzdělávání, tzv. rámcové vzdělávací programy, podporují vzdělávání směřující ke kompetencím a jeho cíle vymezují prostřednictvím činnostně formulovaných výstupů. Důraz na kompetence, které zahrnují vedle postojů a hodnot soubor znalostí a dovedností je aplikovat, je plně ve shodě s Evropským rámcem kvalifikací. Důraz na kompetence rovněž podporuje možnost spojení s výsledky neformálního a informálního učení.

3.3.2 Terciární vzdělávání

Povinné součásti studijního programu stanoví § 44 - 47 zákona o vysokých školách. Zákon uvádí stručné charakteristiky bakalářského, magisterského a doktorského studijního programu. Tyto charakteristiky jsou důležité zejména jako měřítko, zda daný studijní program/obor odpovídá deklarované úrovni (typu).

Vyhláška⁴⁵ č. 42/1999 Sb., o obsahu žádosti o akreditaci studijního programu upřesňuje požadavky na dokumentaci vyžadovanou při akreditaci vysokoškolských studijních programů, upřesňuje i některé pojmy používané v této souvislosti v zákoně o vysokých školách. Akreditační komise pro vysoké školy navíc vypracovala a zveřejnila „Metodickou pomůcku pro zpracování žádosti o akreditaci bakalářského nebo magisterského studijního programu“ (vypracována v roce 2002, aktualizace červen 2007) a „Standardy Akreditační komise pro posuzování žádostí o akreditaci, rozšíření akreditace a prodloužení doby platnosti akreditace studijních programů a jejich oborů“.

⁴⁴ Porovnání jednotlivých kvalifikačních úrovní NSK a EQF je uvedeno v příloze III, část III. 2. 3.

⁴⁵ Viz http://www.akreditacnikomise.cz/attachments/235_CZ_225_vyhl_42_1999_Sb.pdf

Na základě analýzy výše uvedených předpisů lze konstatovat, že požadavky na akreditaci jednotlivých studijních programů/oborů staví na výsledcích učení, zejména v kategoriích „profil absolventa“ a „cíle učení“, a to členěných na „znalosti“, „dovednosti“ a „kompetence“. V praxi není zatím dokumentace v kategoriích „profil absolventa“ a „cíle učení“ důsledně vyžadována a členění na „znalosti“, „dovednosti“ a „kompetence“ má charakter doporučení.

Ve vysokoškolském vzdělávání je využíván **kreditový systém**. V rámci přípravy Národní zprávy o implementaci Boloňského procesu (2008)⁴⁶ prakticky všechny veřejné vysoké školy uvedly, že mají zaveden ECTS systém na úrovni bakalářského a magisterského studia. Řada vysokých škol uvedla, že ECTS platí pro všechny studenty, kteří začali studovat v akademickém roce 2006/2007. Pokud vysoká škola zavedla jiný kreditový systém než ECTS, pak se většinou jedná o systém, který je s ECTS kompatibilní. Vysoké školy mají v tomto případě vytvořeny převodníky. Některé vysoké školy, které jsou pobočkami zahraničních institucí, používají britský nebo americký kreditový systém, přičemž ale ECTS systém zavedly jako paralelní.

Vysoké a vyšší odborné školy využívají kreditový systém, většinou ECTS systém

Standardní doba studia definovaná zákonem o vysokých školách v bakalářských a magisterských studijních programech je ve shodě s evropským kvalifikačním rámcem pro EHEA (viz tab. 2). Její převedení na kredity ECTS je jednoduché, neboť jednomu standardnímu roku studia (akademickému roku) odpovídá 60 ECTS kreditů.

3.3.3 Další vzdělávání

Právní rámec pro rozvoj vzdělávání dospělých je dán zákonem č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání). Vychází z předpokladu, že učení je celoživotní kontinuální proces, který probíhá různými cestami. Uznání různých vzdělávacích cest je založeno na ověření znalostí a dovedností standardizovanou zkouškou, po jejímž úspěšném absolvování získá jedinec certifikát osvědčující uznání dílčí kvalifikace⁴⁷.

Zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání stanovuje i způsob skládání jednotlivých kvalifikací, tzv. dílčích kvalifikací, do kvalifikací komplexních, tzv. úplných kvalifikací. Většina úplných kvalifikací má své ekvivalenty v oborech počátečního vzdělání. Kritériem ekvivalence jsou výsledky učení – kompetence, které jsou definovány jak ve standardech kvalifikací NSK, tak v tzv. rámcových vzdělávacích programech oborů počátečního vzdělání.

3.4 Kritérium 4 - Transparentnost začleňování kvalifikací do vzdělávacího a kvalifikačního systému

Postupy pro začleňování kvalifikací do národního rámce kvalifikací nebo pro popisování místa kvalifikací v národním systému kvalifikací jsou transparentní.

⁴⁶ ŠTASTNÁ, V., POSPÍŠILOVÁ, L.: Národní zpráva o implementaci Boloňského procesu 2007-2009. Anglicky <<http://www.ehea.info/article-details.aspx?ArticleId=86>> nebo česky <http://www.ehea.info/Uploads/Documents/National_Report_CzechRepublic_2009.pdf>.

⁴⁷ Osvědčení o získání dílčí kvalifikace dle vyhlášky č. 208/2007 Sb., o podrobnostech stanovených k provedení zákona o uznávání výsledků dalšího vzdělávání.

3.4.1 Počáteční vzdělávání

Místo kvalifikací v národním systému je dáno právními dokumenty, zejména školským zákonem a zákonem o vysokých školách. Zákony stanovují jednoznačně stupně vzdělávání, vymezují základní charakteristiky vzdělávacích/studijních programů na příslušném stupni, podmínky pro přijetí ke studiu a podmínky pro jeho ukončení a získání příslušného dokladu (vysvědčení, výučního listu nebo diplomu).

Dokladem o dosažení základního vzdělání je vysvědčení o úspěšném ukončení 9. ročníku základního vzdělávání, nebo 2. ročníku šestiletého gymnázia, nebo 4. ročníku osmiletého gymnázia či osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře, nebo vysvědčení vydané po úspěšném ukončení kursu pro získání základního vzdělání. Tato vysvědčení jsou opatřena doložkou o získání stupně základního vzdělání.

Základní vzdělání je předpokladem pro přijetí na střední školu.

Studium na středních školách je ukončeno závěrečnou zkouškou, a to v oborech středního vzdělání a středního vzdělání s výučním listem, nebo maturitní zkouškou, a to v oborech středního vzdělání s maturitní zkouškou. Studium na konzervatoři se ukončuje absolutoriem v konzervatoři, příp. maturitní zkouškou.

Maturitní zkouška je předpokladem přijetí na vysokou školu nebo na vyšší odbornou školu.

Vyšší odborné vzdělávání se ukončuje absolutoriem. Absolutorium se skládá ze zkoušky z odborných předmětů, zkoušky z cizího jazyka a obhajoby absolventské práce. Absolutorium neopravňuje ke vstupu do magisterského studijního programu.

Vysokoškolské vzdělání se získává studiem v rámci akreditovaného studijního programu podle studijního plánu stanovenou formou studia. Forma studia může být prezenční, distanční nebo jejich kombinace. Kvalifikační struktura vyplývající ze zákona o vysokých školách má tři stupně/úrovně - bakalářský, magisterský a doktorský, jimž odpovídají v zákoně vymezené tři typy studijních programů. Studium se ukončuje státní závěrečnou zkouškou, jejíž součástí je obhajoba závěrečné práce (u bakalářského studijního programu se nazývá „bakalářská“, u magisterského „diplomová“ a u doktorského programu „disertační“). Podmínkou přijetí ke studiu v bakalářském a v magisterském dlouhém studijním programu je úspěšné složení maturitní zkoušky. Podmínkou přijetí ke studiu v magisterském studijním programu, který navazuje na bakalářský studijní program, je řádné ukončení studia v bakalářském studijním programu. Podmínkou přijetí ke studiu v doktorském studijním programu je řádné ukončení studia v magisterském studijním programu.

Maturitní zkouška ve všech čtyřletých oborech vzdělání má stejnou platnost

KKOV – klasifikace kmenových oborů vzdělání

Pro kódové označování oborů vzdělání, tedy vzdělávacích nebo studijních programů, je v ČR používán systém klasifikace kmenových oborů vzdělání⁴⁸. Předmětem klasifikace jsou kmenové obory vzdělání, které vymezují jednotlivé oblasti vzdělání na základě jejich obsahové podobnosti. Stupně vzdělání jsou

Systém klasifikace kmenových oborů vzdělání umožňuje uspořádání a třídění vzdělání

⁴⁸ Viz

http://www.czso.cz/csu/klasifik.nsf/i/klasifikace_kmenovych_oboru_vzdelani_%28kkov%29

9. Systém klasifikace kmenových oborů vzdělání spravuje od 1.1. 2009 na základě dohody mezi Českým statistickým úřadem a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy Ústav pro informace ve vzdělávání (ÚIV, www.uiv.cz).

označeny písmeny velké abecedy od B (nedokončené základní vzdělání) do V (doktorský studijní program). Účelem klasifikace kmenových oborů vzdělání je možnost uspořádávání, začleňování a třídění vzdělání. To znamená, že kmenové obory vzdělání vytvářejí registr, kde k jednotlivým kmenovým oborům vzdělání jsou přiřazovány existující i nově schvalované obory vzdělání.

Kmenové obory vzdělání představují kategorie shrnující studijní a učební obory vzdělání, které se liší názvem, rámcovým vzdělávacím programem, uspořádáním vzdělávací trasy nebo svým obsahem, ale jejichž absolventi jsou připravováni pro uplatnění ve stejné oblasti lidské činnosti.

Všechny obory vzdělání v základním, středním, vyšším odborném a vysokoškolském vzdělávání jsou dle klasifikace kmenových oborů vzdělání zařazeny do soustavy oborů vzdělání.

Příklad označení: 23-56-H/01 Obráběč kovů

Skupina oborů		Obor vzdělání	Stupeň vzdělání	Pořadové číslo
23	-	56	H	01

23...strojírenství a strojírenská výroba⁴⁹

56...obráběč kovů

H...střední vzdělání s výučním listem

01...pořadové číslo oboru vzdělání

Kódové označení se spolu s názvem příslušného oboru vzdělání uvádí na vysvědčení, resp. certifikátu, který dokládá ukončení studia a získání stupně vzdělání. Pětimístným kódem tak lze u každé kvalifikace vyjádřit jak kmenový obor studia, tak i stupeň dosaženého vzdělání.

Tabulka 4: Kódové označení kategorií dosaženého vzdělání podle KKOV

Kód*	Dosažené vzdělání
B	neúplné základní vzdělání; základy vzdělání
C	základní vzdělání, střední vzdělání
J	střední vzdělání
E	střední vzdělání s výučním listem (délka studia 2 roky)
E	střední vzdělání s výučním listem (délka studia 3 roky)
H	střední vzdělání s výučním listem
K	střední vzdělání s maturitní zkouškou (všeobecné)
L	střední vzdělání s maturitní zkouškou (s odborným výcvikem)
M	střední vzdělání s maturitní zkouškou (odborné)
N	vyšší odborné vzdělání
P	vyšší odborné vzdělávání v konzervatoři

⁴⁹ Úplný přehled skupin oborů vzdělání je uveden v nařízení vlády o soustavě oborů vzdělání. Viz <http://www.msmt.cz/file/11266>

R	vysokoškolské – bakalářský studijní program
T	vysokoškolské – magisterský studijní program
V	Vysokoškolské – doktorský studijní program

3.4.2 Další vzdělávání

Přiřazování dílčích kvalifikací do kvalifikačních úrovní má svá pevně daná pravidla vymezená ve veřejné Metodice naplňování NSK a je součástí procesu tvorby a schvalování standardů kvalifikací, který je rovněž popsán v této metodice.

Pravidla pro přiřazování kvalifikací ke kvalifikačním úrovním

Pravidla pro úroveň
kvalifikací v NSK

Kvalifikační úroveň kvalifikací v NSK vychází z kvalifikačních úrovní jejich jednotlivých kompetencí vymezených v jejich kvalifikačních standardech. Přitom platí následující na sebe navazující pravidla:

- Kvalifikační úroveň pro každou kompetenci v kvalifikačním standardu je stanovována samostatně, a to na základě srovnání této kompetence se zobecněnými kompetencemi, kterými jsou deskriptory jednotlivých kvalifikačních úrovní.
- Výsledná úroveň kvalifikace odpovídá úrovni přiřazeným většině kompetencí kvalifikačního standardu, pokud v této většině nechybí kompetence se zcela zásadním významem pro danou kvalifikaci.
- Pokud jsou v kvalifikačním standardu kompetence se zásadním významem pro danou kvalifikaci, které mají jinou úroveň než většina ostatních kompetencí, provede se posouzení celkové úrovně kvalifikace znovu s tím, že větší váhu mají kompetence, které jsou pro danou kvalifikaci zásadní. Výsledná úroveň pak odpovídá úrovni většiny z těchto zásadních kompetencí.
- Pokud i po uplatnění pravidla c) existuje ve standardu kompetence, která má pro kvalifikaci zcela zásadní význam a současně má úroveň vyšší, než většina zásadních kompetencí vymezených v bodě c), je posouzení úrovní kompetencí i kvalifikace jako celku provedeno znovu, případně je zvážena kompaktnost a tím i vhodnost existence takovéto kvalifikace jako pouze jedné kvalifikace.

Proces tvorby kvalifikací a přiřazení ke kvalifikačním úrovním

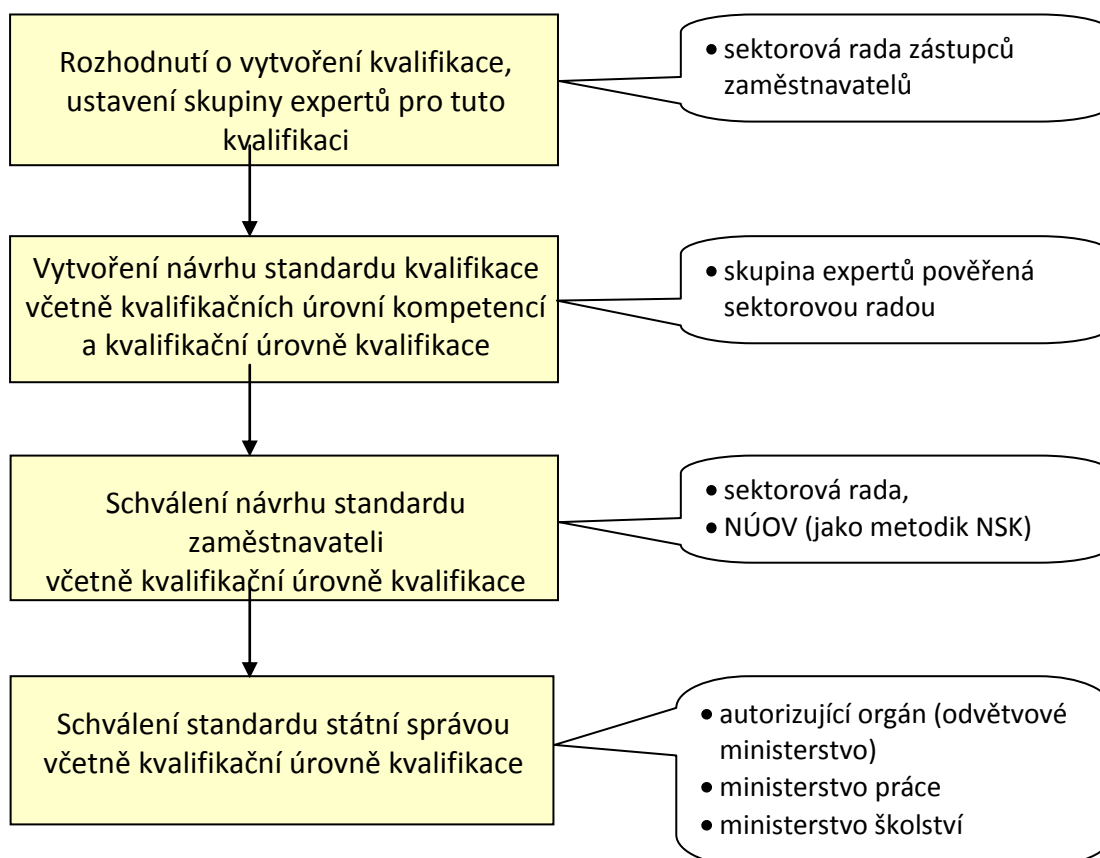
Přiřazování kvalifikačních úrovní jednotlivým kvalifikacím v NSK je nedílnou součástí procesu tvorby a schvalování standardů těchto kvalifikací, který zahrnuje následující kroky:

- Zástupci zaměstnavatelů sdružení v tzv. sektorových radách rozhodují ve vzájemném konsensu o potřebě kvalifikací. V návaznosti na to rada vytvoří pracovní skupiny expertů, kteří dostanou za úkol pro tyto kvalifikace zpracovat návrhy standardů.
- Experti v pracovních skupinách vytvoří na základě jednotné Metodiky naplňování NSK jednotně strukturované standardy kvalifikací. Metodika naplňování NSK obsahuje i pravidla pro přiřazování jednotlivých kvalifikací ke kvalifikačním úrovním a obsahuje i deskriptory jednotlivých kvalifikačních úrovní. Na základě těchto pravidel a deskriptorů stanoví

experti pro každý standard, který vytvoří, úrovně jednotlivých kompetencí i úrovně celé kvalifikace.

- c) Návrhy standardů kvalifikací posuzuje sektorová rada a to i z hlediska stanovených kvalifikačních úrovní. Kvalifikační úroveň je posuzována i zástupcem NÚOV, který sleduje soulad s metodikou.
- d) Navrhovaná kvalifikační úroveň každé kvalifikace je posuzována v průběhu následných schvalovacích procesů se standardy kvalifikací.

Výše popsany proces znázorňuje následující schéma:

3.5 Kritérium 5 - Zajišťování kvality a soulad s evropskými zásadami

Národní systém(y) zajišťování kvality v oblasti vzdělávání a profesní přípravy odkazuje/odkazují na národní rámec nebo systém kvalifikací a je/jsou v souladu s příslušnými evropskými zásadami a pokyny (podle přílohy III doporučení).

Systém zajišťování kvality v českém vzdělávacím a kvalifikačním systému je zakotven v základních právních dokumentech. Nástroje na podporu zajišťování kvality pokrývají všechny oblasti a úrovně vzdělávání a odkazují na všechny kvalifikace, které lze získat v počátečním vzdělávání a v systému uznávání podle zákona č. 179/2006 Sb. Tyto nástroje jsou v souladu s příslušnými evropskými pokyny a odpovídají společným evropským zásadám zajišťování kvality.

Politiky a postupy zajišťování kvality by měly být základem všech úrovní evropského rámce kvalifikací.

Zajišťování kvality probíhá na všech úrovních kvalifikací, které jsou přiřazeny k úrovním EQF. Pro všechny úrovně existují v ČR pravidla zakotvená v příslušných

právních předpisech, která stanovují postupy pro schvalování rámcových vzdělávacích programů, požadavky pro akreditaci studijních nebo vzdělávacích programů VOŠ, účast externích examinátorů u závěrečných zkoušek (závěrečné zkoušky pro získání výučního listu, maturitní zkoušky, státní závěrečné zkoušky, absolutoria). Dokladem o získání stupně vzdělání jsou certifikáty, které mají formát předepsaný právními předpisy.

Zajišťování kvality by mělo být nedílnou součástí vnitřního řízení vzdělávacích institucí.

Vzdělávací instituce poskytující vzdělávání na všech úrovních, tj. základní školy, střední školy, konzervatoře, vyšší odborné školy a vysoké školy, mají ze zákona povinnost provádět pravidelně vlastní hodnocení svých činností a podávat o tom zprávy.

Vysoké školy mají povinnost „vymezení obsahu, podmínek a četnosti hodnocení činnosti“ uvést ve svém statutu, který schvaluje akademický senát. Ve statutu bývají rovněž uvedeny další organizační opatření směřující k zajišťování kvality, např. účast studentů na zajišťování kvality formou studentských hodnocení.

Ostatním školám a školským zařízením je „*provádět vlastní hodnocení*“ dáno jako povinnost školským zákonem.

Podpora vlastního hodnocení škol

Za účelem podpory škol v této oblasti je realizován národní projekt MŠMT Cesta ke kvalitě, financovaný z Evropského sociálního fondu a ze státního rozpočtu České republiky, který se snaží školám pomoci řadou podpůrných aktivit. Realizátorem projektu je NÚOV spolu s NIDV.

Hlavními podpůrnými aktivitami jsou: vytvoření a ověření 30 evaluačních nástrojů (dotazníky, hospitační archy, metodiky skupinových diskusí, ...), vytvoření 20 příkladů dobré praxe, elektronický terminologický slovník z oblasti evaluace, metaevaluační kritéria s metodikou pro sladění pohledů na autoevaluaci pro školy a externí kontrolní orgány, realizace aktivit vzájemného učení (workshopy, vzájemné návštěvy škol, peer review, konference). Bližší informace je možné získat na www.nuov.cz/ae.

Zajišťování kvality by mělo zahrnovat pravidelné hodnocení institucí, jejich programů a jejich systémů zajišťování kvality externími monitorovacími subjekty nebo agenturami.

V případě základních, středních a vyšších odborných škol provádí externí hodnocení Česká školní inspekce. ČŠI je orgánem státní správy, přímo řízeným MŠMT. Souhrnné poznatky o stavu vzdělávání a vzdělávací soustavy předkládá každoročně ČŠI ve výročních zprávách. Inspekční činnost je uskutečňována dle plánů hlavních úkolů ČŠI, každoročně schvalovaných ministrem školství, mládeže a tělovýchovy.

Orgánem, který provádí externí hodnocení vysokých škol, jejich studijních programů a jejich systémů zajišťování kvality, je Akreditační komise jmenovaná vládou. Akreditační komise své hodnotící aktivity směřuje především na ty instituce, kde lze očekávat „závažné“ nedostatky v uskutečňování akreditovaných činností, nebo kde je na tyto nedostatky poukazováno.

Externí monitorovací subjekty nebo agentury provádějící zajišťování kvality by měly být pravidelně kontrolovány.

Česká školní inspekce, která provádí externí hodnocení základních, středních a vyšších odborných škol, je hodnocena jako orgán státní správy. Plán činnosti

a povinné výroční zprávy schvaluje MŠMT, činnost ČŠI může být kontrolována nejvyšším kontrolním úřadem. ČŠI je zapojena do činnosti Evropské sítě pro zajišťování kvality v odborném vzdělávání EQAVET. Hodnocení členů sítě zatím neprobíhá, nicméně členové pravidelně podávají zprávy o své činnosti. Akreditační komise, která provádí externí hodnocení vysokých škol, je členem Evropské asociace pro zajišťování kvality ve vysokém školství ENQA. Tato asociace, sdružující hodnotící orgány nebo agentury, provádí hodnocení svých členů.

Při zajišťování kvality by se měly sledovat souvislosti, vstupy, proces a výstupy, přičemž důraz by měl být kladen na výstupy a výsledky učení.

Hodnocení výsledků učení je v českém školství tradičně samozřejmostí.

Všechny vzdělávací/studijní programy musí obsahovat mj. cíle studia, charakteristiku studijních předmětů a profil absolventa. Programy poskytují základ pro vytváření studijních plánů, tedy vlastního procesu vzdělávání. Obsahují též podmínky pro přijetí do programu (vstupy) a pro řádné ukončení (výstupy).

Systémy zajišťování kvality by měly zahrnovat tyto prvky:

- jasné a měřitelné cíle a normy, prováděcí pokyny, včetně účasti zainteresovaných stran,
- odpovídající zdroje,
- důsledné metody hodnocení zahrnující vlastní a externí hodnocení,
- mechanismy zpětné vazby a postupy ke zlepšování,
- všeobecně dostupné výsledky hodnocení.

Vezmeme-li v úvahu všechna opatření, která pro zajištění kvality vyplývají z právních předpisů pro vysokoškolské a vyšší odborné vzdělávání, můžeme v nich identifikovat všechny výše uvedené prvky:

Jasně a měřitelné cíle a normy, prováděcí pokyny, včetně účasti zainteresovaných stran

Cíle, standardy i prováděcí pokyny jsou stanoveny příslušnými zákony a vyhláškami. Kromě toho jsou dále upřesňovány v celé řadě materiálů. Základní postupy a organizační opatření (např. ustavování a činnost pracovních skupin) jsou zakotveny ve Statutu Akreditační komise schvalovaném vládou (poslední verze je ze 4. 7. 2004). ČŠI vydává každoročně aktualizovaný seznam kritérií hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání a školských služeb na příslušný školní rok (poslední verze na školní rok 2010/2011 byla poradou MŠMT schválena 3. 8. 2010).

Účast a zapojení zainteresovaných stran je taktéž právně zakotveno v příslušných zákonech a vyhláškách, více níže.

Odpovídající zdroje

Finanční zdroje poskytuje MŠMT pro Českou školní inspekci a obě akreditační komise. Dále se daří zajišťovat prostředky z mezinárodních zdrojů (zejména EU) v rámci různých projektů, ty jsou však určeny převážně na omezenou dobu a nelze je považovat za systémové zajištění.

Důsledné metody hodnocení zahrnující vlastní a externí hodnocení

Metody externího hodnocení existují a jsou konzistentně používány. Konsistentní metodika pro vlastní hodnocení se připravuje. Spojení vlastního a externího hodnocení je jasně formulováno přímo ve školském zákonu: „Vlastní hodnocení školy je... jedním z podkladů pro hodnocení Českou školní inspekci“. Ve vysokoškolském vzdělávání se takovéto explicitní vyjádření nevyskytuje, nicméně reálné spojení existuje: podkladem pro externí hodnocení Akreditační komisí je

dotazník, jehož odpovědné vyplnění vyžaduje faktické provedení vlastního hodnocení.

Mechanismy zpětné vazby a postupy ke zlepšování

Hodnocení Akreditační komisí i Českou školní inspekci jsou vždy zakončena vypracováním hodnoticí zprávy, která obsahuje doporučení ke zlepšení činnosti hodnocené instituce. Oba orgány po jisté době zjišťují, jak jsou tato doporučení plněna, a mají možnost z případného neplnění vyvozovat důsledky.

Všeobecně dostupné výsledky hodnocení

Ve vysokoškolském vzdělávání jsou výsledky jak vlastního, tak externího hodnocení zveřejňovány. V případě vyšších odborných škol, středních škol a základních škol jsou veřejně přístupné inspekční zprávy České školní inspekce.

Vypracování hodnoticí zprávy

Iniciativy týkající se zajišťování kvality na mezinárodní, národní a regionální úrovni by měly být koordinovány, aby se zajistil přehled, soudržnost, součinnost a analýza systému v celé šíři.

Na mezinárodní úrovni je koordinace iniciativ k zajišťování kvality zajišťována prostřednictvím členství ČR ve dvou významných evropských iniciativách - ENQA a EQAVET. Činnosti vyplývající z těchto aktivit se dále odráží i na propojování iniciativ na národní a regionální úrovni.

Zajišťování kvality by měl být proces založený na spolupráci mezi úrovněmi a systémy vzdělávání a odborné přípravy, včetně všech příslušných zainteresovaných stran, v členských státech a v celém Společenství.

Zapojování zainteresovaných aktérů mimo vlastní vzdělávací instituce do procesu zajišťování kvality je výraznější v sektoru středního a vyššího odborného vzdělávání. Spolupráce zainteresovaných stran konkrétně spolupráce zaměstnavatelů a středních škol je právně zakotvena ve školském zákoně a dále upravena zákoníkem práce. Kromě firem významných v daných oborech je dále sociální partnerství často uzavíráno s orgány státní správy a samosprávy. Také ve vyšším odborném vzdělávání je zapojování zainteresovaných aktérů upraveno zákonem - jsou zastoupení v Akreditační komisi pro VOV a jejich vliv se tak uplatňuje i na úrovni vzdělávacích institucí, např. jako členů zkušebních komisí. V sektoru vysokoškolského vzdělávání jsou vnější aktéři zahrnováni do vzdělávacího procesu a zajišťování jeho kvality taktéž, i když jejich účast není vždy explicitně předepsána (členové vědeckých rad, zkušebních komisí aj.)

Sociální partnerství škol

Spolupráce v rámci EU se odehrává v oblasti uznávání kvalifikací, pro kterou existuje Lisabonská úmluva (ze dne 11. dubna 1997) i v oblasti zajišťování kvality, např. Akreditační komise (pro vysoké školy) spolupracuje dlouhodobě s Akreditační komisí ve Slovenské republice. Dále pak ČŠI patří mezi zakládající členy sdružení SICI - Stálé mezinárodní konference inspektorátů, organizace sdružující národní a regionální inspektoráty vzdělávání. Také členství ČR v ENQA a EQAVET otevírá možnosti ke spolupráci s dalšími orgány a agenturami.

Pokyny pro zajišťování kvality na úrovni Společenství mohou obsahovat referenční kritéria pro hodnocení a peer-learning.

Společné evropské pokyny k zajišťování kvality jsou respektovány všemi národními orgány odpovědnými za zajišťování kvality v oblasti vzdělávání a kvalifikací v ČR.

3.6 Kritérium 6 - Souhlas orgánů pro zajišťování kvality s referenčním procesem

Proces přiřazování musí zahrnovat řádné schválení příslušných orgánů zajišťování kvality.

Zástupci orgánů pro zajišťování kvality, tj. České školní inspekce a akreditačních komisí, budou požádáni o vyjádření k výsledku procesu přiřazování v rámci připomínkového procesu a o schválení po konferenci k referenčnímu procesu k EQF, kde bude představen a diskutován návrh národní referenční zprávy.

3.7 Kritérium 7 - Účast mezinárodních odborníků

Do procesu přiřazování musí být zapojeni mezinárodní odborníci.

S podporou prostředků z grantu Evropské komise na projekt NCP-EQF byla zajištěna účast mezinárodních expertů v referenčním procesu v ČR. Byli jimi:

- Stephen Adam, konzultant pro vysokoškolské vzdělávání, Spojené království,
- Karin Luomi-Messerer, 3s, Rakousko,
- Simon Field, OECD, Spojené království.

Stephen Adam a Karin Luomi-Messerer diskutovali v listopadu 2010 referenční proces v České republice na setkání s odborníky pro vysokoškolské vzdělávání a zúčastnili se semináře, který prezentoval studii o přiřazení kvalifikací získaných ve vysokoškolském vzdělávání a studii o zajišťování kvality ve vysokoškolském vzdělávání. Na základě těchto diskusí a pozorování navrhli řadu připomínek, které byly dále projednávány a zohledněny. Druhé setkání s experty proběhlo v březnu 2011. Expertům byly poskytnuty dostupné existující materiály o českém vzdělávacím systému a pracovní verze referenční zprávy.

3.8 Kritérium 8 - Sepsání referenční zprávy

Přiřazení národního rámce nebo systému kvalifikací k EQF musí potvrdit příslušný národní orgán nebo orgány. Příslušné národní orgány, včetně národního koordinačního střediska, vydají ucelenou zprávu, ve které vysvětlí a zdůvodní způsob přiřazování a ve které se budou zvlášť zabývat každým kritériem.

Postup a harmonogram tvorby národní referenční zprávy byl schválen MŠMT⁵⁰.

3.9 Kritérium 9 - Zveřejnění zprávy na webové platformě EQF

Oficiální platforma EQF bude průběžně aktualizovat veřejný seznam členských států, které potvrdily, že dokončily proces přiřazování, včetně odkazů na vyhotovené zprávy o přiřazování.

Finální podoba národní referenční zprávy v angličtině bude předložena Komisi a Poradní skupině EQF. Poté bude k dispozici na oficiální platformě EQF.

⁵⁰ Přiřazování úrovní kvalifikací v ČR k úrovním Evropského rámce kvalifikací – Harmonogram prací (MŠMT, NÚOV, září 2010, č.j.: 20663/2010-24).

3.10 Kritérium 10 - Uvedení úrovně EQF na všech dokladech o získání kvalifikace

Po dokončení procesu přiřazování a v souladu s termíny stanovenými v doporučení obsahují všechna nově vystavená osvědčení o kvalifikaci, diplomy a dokumenty Europassu vydané příslušnými orgány jasný odkaz, prostřednictvím národního systému kvalifikací, na odpovídající úroveň Evropského rámce kvalifikací.

Na základě studie, která vznikla v rámci projektu NCP-EQF bylo navrženo, že odkazem na příslušnou úroveň evropského rámce kvalifikací budou od roku 2012 opatřena vysvědčení, která jsou dokladem o stupni dosaženého vzdělání a kvalifikační diplomy.

Dotčené certifikáty: vysvědčení o úspěšném ukončení 9. ročníku základního vzdělávání, nebo 2. ročníku šestiletého gymnázia, nebo 4. ročníku osmiletého gymnázia či osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře, nebo vysvědčení vydané po úspěšném ukončení kursu pro získání základního vzdělání (tato vysvědčení jsou opatřena doložkou o získání stupně základního vzdělání), ročníkové vysvědčení o závěrečné zkoušce, výuční list, vysvědčení o maturitní zkoušce, vysvědčení o absolutoriu v konzervatoři, diplom absolventa konzervatoře, vysvědčení o absolutoriu ve vyšší odborné škole, diplom o absolutoriu ve vyšší odborné škole, dodatek k vysokoškolskému diplomu, dodatek k osvědčení Europass.

Z praktického hlediska se jedná o nejčastěji používané certifikáty ve smyslu prokazování se dosaženým vzděláním. Příslušné certifikáty jsou archivovány, tedy jsou k nalezení v archivech v případě ztráty či podezření ze zneužití.

V systému získávání kvalifikací dle zákona 179/2006 budou odkazem na úroveň EQF opatřeny tiskopisy osvědčení o získání dílčí kvalifikace (vyhláška č. 208/2007 Sb.).

V obou případech je technická proveditelnost změny poměrně jednoduchá, a to zásahem (doplněním) náležitostí osvědčení v tiskopisech, což bude provedeno po úpravě příslušných paragrafů ve výše uvedených vyhláškách.

Doplnění úrovně EQF do dokumentu **Europass – dodatek k osvědčení** bude provedeno v oddíle 5 (Oficiální charakteristika osvědčení), kde se v části nazvané „Úroveň osvědčení, resp. získaného vzdělání (národní nebo mezinárodní)“ v současné době zaznamenává úroveň dosaženého vzdělání na základě zákona platného v době absolvování vzdělávacího programu a dále pak úroveň vzdělání na základě Mezinárodní klasifikace vzdělávání (ISCED) a v témže oddíle v kolonce „Navazující úrovně vzdělání/odborné přípravy“. Struktura dokumentu zůstane nezměněná, dojde jen k rozšíření informace (obr. 4).

Certifikáty budou obsahovat odkaz na příslušnou úroveň EQF

Obr. 4

5. OFICIÁLNÍ CHARAKTERISTIKA OSVĚDČENÍ		
Název a statut instituce, která osvědčení vydala		Název a statut národního/regionálního úřadu, který osvědčení akreditoval/uznal
Název a adresa školy, která vydala vysvědčení o maturitní zkoušce		Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy Karmelitská 7 118 12 Praha 1 Česká republika
Úroveň osvědčení, resp. získaného vzdělání (národní nebo mezinárodní)		Hodnoticí stupnice / požadavky na splnění (popř. absolvování)
Střední vzdělání s maturitní zkouškou ISCED 3A		1 výborný 2 chvalitebný 3 dobrý 4 dostatečný 5 nedostatečný <i>Celkové hodnocení</i> Prospěl s vyznamenáním (celkový průměr zkoušek ≤ 1,5) Prospěl (z jednotlivých zkoušek nemá horší než stupeň 4) Neprospěl (z jedné nebo více zkoušek má stupeň 5)
Navazující úrovně vzdělávání / odborné přípravy		Mezinárodní ujednání
Vysokoškolské – ISCED 5A/5B Vyšší odborné – ISCED 5B		
Právní rámec (uveďte příslušný právní předpis nebo jiné oprávnění):		
Zákon č. 561/2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů		

Dodatek k diplomu vydávají vysoké školy na základě § 57, písmeno g, zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a novely zákona č. 552/2005, která od 1. 1. 2006 nařizuje nahradit tímto dokumentem vysvědčení o státní zkoušce, aby se stal spolu s vysokoškolským diplomem dokladem o řádném ukončení vysokoškolského studia.

Navrhuje se, aby informace o úrovni EQF byla přidána do oddílu 3 (Informace o úrovni kvalifikace), bodu 3.1, který popisuje úroveň kvalifikace. V současné době je v tomto bodě uváděn typ/stupeň studia (obr. 5). Struktura dodatku k diplomu zůstane beze změn, dojde pouze k rozšíření informace.

Obr. 5

3. Information on the level of the qualification / Informace o úrovni kvalifikace
3.1 Level of qualification / Úroveň kvalifikace:
Higher education / Vysokoškolské vzdělání, Bachelor's studies / Bakalářské studium
3.2 Official length of programme / Standardní délka programu: 7 semesters / 7 semestrů
3.3 Access requirements / Požadavky pro přijetí ke studiu: Secondary school leaving certificate / Maturitní vysvědčení

Vzhledem k tomu, že opatření není možné realizovat centrálně a jeho uskutečnění je závislé na 27 veřejných, 2 státních a 46 soukromých vysokoškolských institucích, v jejichž plné kompetenci je rozhodnutí o provedení tohoto záměru, je nezbytné informovat Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Skupinu pro výzkum a vysoké školství a požádat, aby ministerstvo doporučilo doplnění dodatku rektorům vysokých škol. Opatření není proveditelné bez zásahu do informačních systémů vysokých škol, to znamená do 75 informačních systémů.

Současně bude tato problematika zařazena do programů seminářů, které pořádá pro české veřejné, státní a soukromé vysoké školy český ENIC/NARIC.

Vydávání dokumentu Europass-dodatek k diplomu absolventa VOŠ není legislativně podloženo a vyšší odborné školy tyto dokumenty vydávat mohou, ale nemusejí. V současné době NCE ČR spolupracuje na vydávání tohoto dokumentu se 107 VOŠ.

Dokumenty vyšších odborných škol jsou jednotné jak obsahem a strukturou, tak i grafickým zpracováním a vznikly úpravou vysokoškolského dodatku k diplomu.

Informace o úrovni EQF bude přidána do oddílu 3 (Informace o úrovni kvalifikace), bodu 3.1, který popisuje úroveň kvalifikace. V současné době je v tomto bodě uváděn stupeň vzdělání (obr. 6). Struktura dokumentu zůstane stejná, dojde pouze k rozšíření informace, stejně jako v dokumentu vysokých škol, a to v české i anglické verzi dokumentu, pokud je školy vydávají odděleně.

Obr. 6

3. INFORMACE O ÚROVNI KVALIFIKACE			
Stupeň vzdělání		Standardní délka vzdělávacího programu	
3.1	Vyšší odborné vzdělání	3.2	Tři roky denního studia 3 309
	Požadavky pro přístup ke studiu		
3.3	Střední vzdělání s maturitou		

Opatření lze realizovat centrálně, protože veškeré podklady k tvorbě tohoto dokumentu jsou poskytovány vyšším odborným školám Národním centrem Europass ČR.

4. Závěr

Česká republika se k principům společného evropského nástroje EQF přihlásila přijetím Lisabonské strategie a konceptu celoživotního učení. Zájem podporovat implementaci Evropského rámce kvalifikací pro celoživotní učení dokládá zapojení ČR do všech souvisejících aktivit a iniciativ a členství českých odborníků v poradních a pracovních skupinách, které Evropská komise k tomuto účelu zřídila. Principy, na kterých byl Evropský rámec kvalifikací vytvářen, jsou v různé míře a v různých formách obsaženy v reformních krocích, kterými český vzdělávací a kvalifikační systém prochází od roku 2004. Na zásadě a cíli výsledků vzdělávání jsou založeny nové kurikulární dokumenty pro základní a střední vzdělávání, tzn. rámcové vzdělávací programy a činnostně jsou popsány standardy kvalifikací vedené v registru NSK. V oblasti vysokoškolských kvalifikací se Česká republika od počátku aktivně podílela na Boloňském procesu (v roce 2001 byla hostitelem konference ministrů, v roce 2009 předsedala Boloňské řídicí skupině) a zákonem zavedla třístupňovou strukturu studia (bakalářské, magisterské a doktorské studijní programy) jeden rok před Boloňskou deklarací. Česká republika tak měla dobrou výchozí pozici pro přiřazovací proces.

Výsledkem referenčního procesu v ČR je přiřazení úrovní kvalifikací získávaných ve vzdělávacím systému, tzv. stupňů vzdělání, a přiřazení úrovní kvalifikací získávaných postupem dle zákona 179/2006 Sb., o uznávání výsledků dalšího vzdělávání, tzv. dílčích kvalifikací k úrovním EQF.

Česká republika uvedla do souladu s EQF svůj vzdělávací a kvalifikační systém.

To, že ČR přiřadila svůj vzdělávací a kvalifikační systém, dokumentuje tradičně silnou pozici vzdělávacího systému v ČR a v souvislosti s referenčním procesem zejména postavení počátečního odborného vzdělávání, jehož výstupy dávají absolventům stejné možnosti v postupu do terciárního vzdělávání, jako mají absolventi všeobecného vzdělávání. Rovnocennost všeobecného a odborného vzdělávání spolu s koncepcí kurikulárních dokumentů a charakteristikou studijních programů pro terciární vzdělávání byly v průběhu referenčního procesu shledány jako dostatečné průkazné pro přiřazení systému k EQF.

Komplexní národní kvalifikační rámec v ČR zatím vytvořen nebyl a nebyly ani ukončeny diskuse o jeho potřebnosti. Za východiska pro jeho případné vytváření však lze považovat schválený kvalifikační rámec pro kvalifikace vedené v registru NSK⁵¹, národní deskriptory kvalifikačního rámce terciárního vzdělávání⁵² vytvořené v rámci projektu Q-RAM⁵³ a návrh deskriptorů pro úrovně 1 - 4, který připravil Výzkumný ústav pedagogický.

V projektu NCP-EQF realizovaném na podporu přiřazovacího procesu od května 2010 do dubna 2011 bylo provedeno porovnání těchto kvalifikačních rámců s deskriptory EQF. Evropský kvalifikační rámec vymezuje jednotlivé úrovně pomocí tří skupin výsledků učení, a to znalostmi, dovednostmi a kompetencemi. V návrhu pro úrovně 1 až 4 odpovídající základnímu a střednímu vzdělání jsou deskriptory členěny do tří oblastí – oblast studijní (znalosti, přístupy k učení, postupy řešení, práce s informacemi, jazykové znalosti, informační a komunikační technologie), oblast pracovní (pracovní dovednosti, užívání nástrojů a bezpečnost, týmová spolupráce, zhodnocení výsledků, znalost trhu práce), oblast společenská (sociální

Projekt NCP-EQF podporuje přiřazovací proces v letech 2010 -2011

⁵¹ Schválilo MŠMT v lednu 2010.

⁵² Schválilo MŠMT v říjnu 2010.

⁵³ Sebecertifikační zpráva potvrzující kompatibilitu českého kvalifikačního rámce terciárního vzdělávání s rámcem pro evropský prostor vysokoškolského vzdělávání (QF EHEA) bude sepsána po dokončení projektu Q-RAM v r. 2012

vazby, komunikace, právní a společenské normy). Pro úroveň 5 až 8, která pokrývá terciární vzdělávání, jsou deskriptory rozděleny na odborné znalosti, odborné dovednosti a obecné způsobilosti⁵⁴.

Druhý uvedený postup, tj. rozdělení na znalosti, dovednosti a způsobilosti, více odpovídá struktuře doporučené Evropským rámcem kvalifikací, podrobnější členění použité pro úroveň 1 až 4 se jeví jako velmi přínosné pro účely organizace vzdělávání a udělování kvalifikací. Výsledky porovnání poskytují návod, na co se zaměřit v pokračujících aktivitách, aby kvalifikační úrovně tvořily stupnici umožňující jednoznačné zařazení všech českých kvalifikací.

Formulování jednotných deskriptorů by mohly pozitivně ovlivnit záměry ministerstva školství v oblasti ověřování výsledků vzdělávání na úrovni celého školského systému a jeho segmentů. Zatím jediný prvek plošného jednotného hodnocení výsledků vzdělávání v českém vzdělávacím systému představuje společná část nové maturitní zkoušky.

Zavedení jednotné maturitní zkoušky je u nás zatím jediným prvkem plošného jednotného hodnocení výsledků vzdělávání

Reforma maturitní zkoušky

Společná část nové maturitní zkoušky se skládá ze tří povinných zkoušek. Rozsah vědomostí a dovedností, které mohou být ověřovány ve společné části maturitní zkoušky, stanoví ministerstvo jednotně pro všechny obory vzdělání poskytující střední vzdělání s maturitní zkouškou v tzv. katalozích požadavků. Katalogy ministerstvo zveřejňuje elektronicky nejpozději 2 roky před termínem konání zkoušek.

Obsah a rozsah profilové části maturitní zkoušky stanovuje ředitel školy dle rámcového, resp. školního vzdělávacího programu. Více informací na <http://www.novamaturita.cz>.

Na dalších vzdělávacích stupních podléhá studium vymezení obsahu a výstupů v pedagogických dokumentech, jejichž dodržování je průběžně kontrolováno. Změny se však připravují jak v učebních oborech, tak v základním školství. Pro učební obory (úroveň 3) se vytváří jednotná závěrečná zkouška, která již je ve fázi ověřování. MŠMT zahájilo diskusi o hodnocení výsledků vzdělávání na konci 1. a 2. stupně základních škol.

Reforma závěrečné zkoušky

V České republice probíhá od roku 2005 reforma závěrečné zkoušky, kterou je ukončeno studium v učebních oborech. Reformu řídí ministerstvo školství a realizuje Národní ústav odborného vzdělávání (NÚOV) prostřednictvím projektů podporovaných Evropským sociálním fondem a spočívá v přípravě jednotných zadání pro jednotlivé obory vzdělání poskytující střední vzdělání s výučním listem. Zadání pro jednotlivé obory vzdělání se připravuje centrálně - v NÚOV, ve spolupráci s učiteli odborných škol a odborníky z praxe. Využití jednotného zadání závěrečné zkoušky je v pilotní fázi pro školy dobrovolné.

Pro školní rok 2009/2010 byla vytvořena zadání pro 116 oborů vzdělání. Na jejich tvorbě spolupracovalo cca 500 ředitelů a učitelů středních odborných škol. Vytvořená jednotná zadání posuzovalo 74 odborníků z praxe, kteří k tomu byli vybráni Hospodářskou komorou ČR. Závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání skládalo 21 202 žáků (68 % z celkového počtu žáků třetích ročníků tříletých oborů vzdělání s výučním listem). Více informací na www.nuov.cz/nzz.

Závěrečnou zkoušku podle jednotného zadání složilo 68 % žáků

⁵⁴ Národní soustava kvalifikací charakterizuje každou úplnou i dílčí kvalifikaci pouze prostřednictvím způsobilostí.

Po složení zkoušek získávají žáci vysvědčení o těchto zkouškách, na kterém je uvedena klasifikace jejich jednotlivých částí, celkové hodnocení a doložka o získaném stupni vzdělání. V oborech vzdělání s výučním listem žáci získají ještě výuční list. Tyto doklady vydávají školy, které odpovídají za obsah i organizaci zkoušek.

Sepsáním a předložením národní přiřazovací zprávy referenční proces v České republice nekončí. Výsledky procesu přiřazování obohacené zahraničními zkušenostmi se zaváděním EQF by se měly postupně šířit a ověřovat zejména s ohledem na uznávání výsledků předchozího učení tak, aby zodpovědné instituce získaly relevantní zpětnou vazbu z národního i evropského prostředí pro případné úpravy, resp. doplnění či aktualizaci vztahu národních kvalifikací k evropskému rámci kvalifikací pro celoživotní vzdělávání.

Glosář

Boloňský proces

Boloňský proces byl zahájen podpisem Boloňské deklarace (1999). Jeho účelem je sjednotit systémy vysokoškolského vzdělávání v zemích EU tak, aby všechny měly tři vzdělávací stupně: bakalářský, magisterský a doktorský. Tyto stupně jsou blíže popsány pomocí tzv. dublinských deskriptorů (2002).

Celoživotní učení Leonardo da Vinci

Evropský program celoživotního učení zaměřený na odborné vzdělávání. Probíhá v letech 2007 až 2013. Obdobné programy existují pro základní školství (Comenius), pro vysoké školství (Erasmus) a pro vzdělávání dospělých (Grundtvig).

Další vzdělávání

Další vzdělávání probíhá po dosažení určitého stupně vzdělání, resp. po prvním vstupu vzdělávajícího se na trh práce. Další vzdělávání může mít různý obsah a umožňuje vzdělávajícím se lidem získat znalosti, dovednosti a kompetence uplatnitelné v pracovním, občanském i osobním životě.

Dílčí kvalifikace

Dílčí kvalifikace je způsobilost vykonávat určitou pracovní činnost nebo ucelený soubor pracovních činností samostatně uplatnitelných na trhu práce. Dílčí kvalifikace mohou být součástí úplné kvalifikace.

Hodnoticí standard

Hodnoticí standard je soubor kritérií a organizačních a metodických postupů pro ověřování odborné způsobilosti vykonávat pracovní činnosti v určitém povolání.

Kmenové obory vzdělání

Kmenové obory vzdělání jsou kategorie zahrnující studijní a učební obory vzdělání, které se liší názvem, rámcovým vzdělávacím programem, uspořádáním vzdělávací trasy nebo svým obsahem, ale jejichž absolventi jsou připravováni pro uplatnění ve stejné oblasti lidské činnosti (oboru).

Kvalifikační standard

Kvalifikační standard je strukturovaný popis odborných způsobilostí nezbytných pro řádný výkon pracovních činností v určitém povolání.

Národní koordinační střediska Evropského rámce kvalifikací

NCP-EQF (National Coordination Points, Národní koordinační střediska) jsou zřizována v zemích EU za účelem přiřazování národních rámců kvalifikací k EQF. V ČR je to KC EQF – Koordinační centrum EQF při NÚOV.

Nová maturitní zkouška

Nová maturitní zkouška obsahuje společnou část, která se skládá ze tří povinných zkoušek. Tyto zkoušky mají jednotné zadání pro všechny obory vzdělání poskytující střední vzdělávání ukončené maturitní zkouškou (všeobecně vzdělávací i odborné). To jednotné zadání stanovuje ministerstvo školství.

Počáteční vzdělávání

Počáteční vzdělávání lze definovat dvěma způsoby. Jednak tím, že pod tento termín lze zahrnout všechny stupně vzdělávání od primárního až po terciární

(ISCED 1 – 6). U jednotlivce je to vzdělávání, ze kterého poprvé odešel na trh práce.

Stupně vzdělání

Stupně vzdělání jsou ve školském systému ČR označovány písmeny velké abecedy od B (nedokončené základní vzdělání) do V (doktorský studijní program). Například střední vzdělání s maturitní zkouškou je tímto značením rozděleno na K (všeobecné), L (s odborným výcvikem) a M (odborné).

Úplná kvalifikace

Úplná kvalifikace je způsobilost vykonávat povolání, pro které je předepsána.

Způsobilost

Způsobilost je schopnost využívat osvojené znalosti a dovednosti i sociální (soft) kompetence v praxi.

Seznam zkratk

ČŠI – Česká školní inspekce (Czech School Inspectorate)
DD - 'Dublin' descriptors („Dublinské“ deskriptory)
ECTS – European Credit Transfer and Accumulation System (Evropský systém přenosu a shromažďování kreditů)
ECVET – European Credit system for Vocational Education and Training (Evropský systém kreditů pro odborné vzdělávání a přípravu)
EHEA – European Higher Education Area (Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání)
ENIC – European Network of National Information Centres on Academic Recognition and Mobility (Evropská síť národních informačních středisek pro uznávání akademického vzdělání a mobilitu ve vysokém školství)
ENQA – European Association for Quality Assurance in Higher Education (Evropské sdružení pro zajišťování kvality ve vysokoškolském vzdělávání)
EQAR – European Quality Assurance Register for Higher Education (Evropský registr agentur pro zajišťování kvality)
EQARF – European Quality Assurance Reference Framework (Evropský referenční rámec zajišťování kvality) nyní EQAVET
EQAVET – European Quality Assurance Reference Framework for Vocational Education and Training (Evropský referenční rámec zajišťování kvality pro odborné vzdělávání a přípravu)
EQAVET-CZ – Národní referenční bod pro zajišťování kvality odborného vzdělávání a přípravy (při ČŠI)
EQF – European Qualifications Framework (Evropský rámec kvalifikací)
ISCED – International Standard Classification of Education (Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání)
KC EQF – Koordinační centrum EQF (EQF Coordinating Centre)
KKOV – Klasifikace kmenových oborů vzdělání (Classification of Basic Branches of Education)
LLP LdV – Lifelong Learning Programme Leonardo da Vinci (Program celoživotního učení Leonardo da Vinci)
NAEP – National Agency for European Educational Programmes (Národní agentura pro evropské vzdělávací programy)
NARIC – National Academic Recognition Information Centres (Národní informační střediska pro uznávání diplomů a studia)
NCE – Národní centrum Europass (National Europass Centre)
NCP-EQF – National Coordination Point for EQF (Národní koordinační středisko pro EQF)
NSK – Národní soustava kvalifikací (National Qualifications System or National Qualifications Framework)
NÚOV – Národní ústav odborného vzdělávání (National Institute of Technical and Vocational Education)
NZZ – Nová závěrečná zkouška (New Final Examination)
Q-Ram – Národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání (National Qualifications Framework for tertiary education)
RNIFL – Recognition of non-formal and informal learning (Uznávání výsledků neformálního a informálního učení)
RVP – Rámcový vzdělávací program (Framework Educational Programme)
SICI – Standing International Conference of Inspectorates (Stálá mezinárodní konference inspektorátů)
ÚIV – Ústav pro informace ve vzdělávání (Institute for Information on Education)

Literatura

Europass otevírá dveře ke studiu a práci v Evropě. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, Národní centrum Europass ČR, 2006. 22 s.

Evropský rámec kvalifikací: EQF. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2008. 24 s. ISBN 978-80-254-2218-2

Koncepce nové závěrečné zkoušky v oborech středního vzdělání s výučním listem / Romana Jezberová a řešitelský tým projektu Kvalita I - NZZ. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2008. 50 s. ISBN 978-80-87063-10-1

Národní centrum Europass ČR: zpráva o činnosti: 2005-2007. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2008. 28 s., 7 příl.

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha / Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Praha: Tauris, 2001. 98 s. ISBN 80-211-0372-8

Národní soustava kvalifikací pro terciární vzdělávání: úvod do diskuse / připravili: Věra Šťastná, Vladimír Roskovec, Štěpánka Skuhrová. Praha: MŠMT, 2008. 34 s.
Návrh pojetí a struktury NSK / zpracoval řešitelský tým projektu NSK. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2006. 24 s.

Převodník kódů studijních a učebních oborů a jejich zaměření do soustavy kmenových oborů vzdělání: verze platná od 15. června 2001: převod mezi označením podle kódu JKOV a KKOv, přiřazení oborů vzdělání ke kmenovým oborům: část 1: Přehled řazený podle označení kódu KKOv, část 2: Přehled řazený podle označení kódu JKOV. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2001. 18, 19 s.

Převodník kódů studijních a učebních oborů a jejich zaměření do soustavy kmenových oborů vzdělání: verze platná od 15. června 2001 : převod mezi označením podle kódu JKOV a KKOv, přiřazení oborů vzdělání ke kmenovým oborům : část 1: Přehled řazený podle označení kódu KKOv, část 2: Přehled řazený podle označení kódu JKOV. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2001. 18, 19 s.

Strategie celoživotního učení ČR / strategie vznikla ve spolupráci s Národním ústavem odborného vzdělávání. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2008. 89 s.

Učení pro praxi: přezkumy odborného vzdělávání a přípravy prováděné OECD: Česká republika / Malgorzata Kuczera. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2010. 71 s. Název originálu: Learning for jobs - OECD Reviews of Vocational Education and Training: Czech Republic

Přílohy

I. Seznam institucí zastoupených v Poradní skupině KC EQF a Pracovní skupině pro implementaci EQF Národní rady pro kvalifikace a složení Redakční rady národní referenční zprávy

Poradní skupina KC EQF sdružuje zástupce těchto institucí:

- Centrum pro studium vysokého školství
- Českomoravská konfederace odborových svazů
- Hospodářská komora České republiky
- Krajský úřad Ústeckého kraje
- Masarykova univerzita
- Ministerstvo práce a sociálních věcí
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- Národní ústav odborného vzdělávání
- Svaz obchodu a cestovního ruchu
- Svaz průmyslu a dopravy České republiky

Pracovní skupina pro EQF Národní rady pro kvalifikace sdružuje zástupce těchto institucí nebo organizací:

- Centrum pro studium vysokého školství
- Ministerstvo práce a sociálních věcí
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- Národní ústav odborného vzdělávání
- Rada vysokých škol
- Svaz průmyslu a dopravy České republiky

Složení redakční rady dohlížející na vznik národní referenční zprávy

Jméno a příjmení	Pozice a instituce
Ing. Pavel Chejn	sekretář Komise pro kolektivní vyjednávání, Český svaz zaměstnavatelů v energetice
Ing. Jaromír Janoš	výkonný ředitel TREXIMA, spol. s.r.o., Zlín
RNDr. Miroslav Kadlec	vedoucí Oddělení pro sociální partnerství a kvalifikace, NÚOV
PaedDr. Jaromír Krejčí	ředitel Odboru vzdělávací soustavy – 20, MŠMT
Ing. Martin Krejza	vrchní ředitel sekce vzdělávání sk. II. MŠMT (od prosince 2010)
Mgr. Jan Mareš	ředitel SŠ energetická a stavební (dnes primátor města Chomutov)
Mgr. Dušan Martinek	vedoucí Oddělení pro rozvoj lidských zdrojů a projektovou činnost, ČKMKOS
Mgr. Jiří Nantl, LL. M.	ředitel Odboru vysokých škol – 30, MŠMT

	(od prosince 2010)
Ing. Jaroslava Nekvasilová	vedoucí Odboru poradenství a vzdělávání Agrární komora České republiky
RNDr. Miroslav Procházka, CSc.	ředitel NÚOV
Ing. Miloš Rathouský	ředitel Odboru středního a vyššího odborného vzdělávání – 23, MŠMT (do listopadu 2010)
RNDr. Vladimír Roskovec	zástupce ředitele Centrum pro studium vysokého školství
Mgr. Josef Slovák	člen Rady Zlínského kraje zodpovědný za oblast školství, mládeže a sportu, Rada Zlínského kraje
RNDr. Věra Šťastná	rektorát Univerzity Karlovy
doc. Ing. Václav Vinš	ředitel Odboru vysokých škol – 30, MŠMT (do listopadu 2010)

II. Přehled jednání týkajících se referenčního procesu v letech 2009-2010

Jednání složek Koordinačního centra EQF

Jednání Poradní skupiny KC EQF

Hlavní metodou komunikace a zprostředkování informací je pro Poradní skupinu KC EQF elektronická komunikace. Členové skupiny jsou bez zpoždění a podrobně informováni o výsledcích zahraničních služebních cest souvisejících s činností Poradní skupiny pro EQF. V elektronické podobě členové Poradní skupiny KC EQF také dostávají všechny dílčí výstupy činnosti centra a mohou se k nim vyjádřit.

13. 5. 2009

Na jednání byla podrobně diskutována pracovní verze textu Zpráva o přípravě na zavedení EQF v ČR a projednán a schválen návrh „Úrovně kvalifikací v ČR“. Dalším výsledkem jednání byla pracovní verze plánu činnosti centra a diskuse možností dalšího postupu - v návaznosti na očekávání přicházející z prostředí Evropské komise.

1. 12. 2009

Setkání členů skupiny proběhlo v rámci pracovního setkání oborových skupin. V Poradní skupině KC EQF byl projednáván aktuální návrh deskriptorů úrovní 5-8, přiřazení kvalifikací k těmto úrovním a další postup. Skupina byla informována o činnosti evropské sítě národních koordinačních středisek a byla jí předložena „Zpráva o činnosti KC EQF“ a návrh autorského týmu pro vytvoření národní zprávy za ČR.

Jednání pracovní skupiny pro implementaci EQF Národní rady pro kvalifikace

10. 2. 2009

Za účelem projednávání záležitostí EQF a jeho vztahu ke kvalifikačnímu systému v ČR byla zřízena pracovní skupina Národní rady pro kvalifikace. Na ustavujícím setkání byl projednán statut a jednací řád Národní rady pro kvalifikace a mandát pracovní skupiny. Byla podána informace o vývoji EQF v EU a o současném stavu jeho implementace v ČR. Pracovní skupina se usnesla, že se dále bude věnovat úrovním kvalifikací v ČR a jejich přiřazování k EQF, přípravě zprávy o zavedení EQF v ČR a případnými souvislostmi s ECVET.

28. 5. 2009

Pracovní skupina byla informována o kritériích a postupech pro přiřazování národních úrovní kvalifikací k EQF. Byla projednána zpráva o přípravě na zavedení EQF v ČR a byl diskutován materiál Kvalifikační úrovně v Národní soustavě kvalifikací; Charakteristiky jednotlivých úrovní a jejich vztah k Evropskému rámci kvalifikací, který byl následně předložen Národní radě pro kvalifikace a poradě vedení MŠMT. Byl projednán stav vývoje evropského nástroje ECVET a plán aktivit KC EQF v roce 2009.

Na základě jednání se pracovní skupina usnesla, že bude dále sledovat vývoj pravidel pro přiřazování kvalifikací v rámci EU. Pro další jednání se pracovní skupina bude nadále věnovat úrovním kvalifikací v ČR, zejména s ohledem na úrovně 5 – 8 EQF v souvislosti s vyšším odborným vzděláním.

24. 11. 2009

Vzhledem k doporučení porady vedení (PV) MŠMT a rozhodnutí ministryně Miroslavy Kopicové byl materiál „Kvalifikační úrovně v Národní soustavě kvalifikací; Charakteristiky jednotlivých úrovní a jejich vztah k Evropskému rámci kvalifikací“ rozdělen na dvě části. Úrovně 1 – 4 byly schváleny v souladu s předkládaným návrhem. Bylo uloženo definovat úrovně 5 – 8, a to ve spolupráci projektů NSK a Q-RAM do konce roku 2009. Pracovní skupina byla informována o aktuálním návrhu úrovní 5 – 8 a o dalším postupu. Byla informována o činnosti evropské sítě národních koordinačních středisek a byla jí předložena „Zpráva o činnosti KC EQF“ a návrh autorského týmu pro vytvoření národní zprávy za ČR.

Společná jednání Poradní skupiny KC EQF a Skupiny pro implementaci EQF Národní rady pro kvalifikace a dalších zainteresovaných stran

26. 4. 2010

Tento seminář byl určen jak pro členy všech skupin KC EQF, tak i pro široký okruh dalších zainteresovaných stran a odborníků v oblasti vzdělávání a kvalifikací (představitelé z MŠMT, zástupce MPSV, odborů, CSVŠ a VÚP, zástupci projektu Q-RAM, zaměstnavatelů a NÚOV – celkem 35 účastníků).

Tématem semináře byla diskuse nad nevyjasněnými otázkami týkajícími se procesu přiřazování kvalifikačních úrovní k EQF a seznámení s průběžnými výsledky projektu LLP LdV EQF-Ref, diskuse nad nimi a nad vývojem referenčního procesu v partnerských zemích projektu.

Tématem semináře byla dále diskuse nad postavením deskriptorů NSK a vznikajících deskriptorů terciárního vzdělávání. Výsledkem diskuse byl návrh, aby oba rámce, tj. rámec deskriptorů NSK pro úrovně 1 - 8 a rámec deskriptorů Q-RAM (první, druhý a třetí cyklus) byly na úrovních 5 - 8 EQF v paralelním postavení.

1. 7. 2010

Tento seminář byl zahajovacím seminářem projektu NCP-EQF, v jehož rámci probíhal referenční proces a tvorba referenční zprávy. Semináře se zúčastnili členové všech složek KC EQF a další představitelé státní správy (zejména MŠMT) a sociálních partnerů. Na semináři byly představeny cíle a harmonogram projektu NCP-EQF, který je z větší části financován grantem EK, dále byly představeny relevantní mezinárodní aktivity (LOG – Learning Outcomes Group, LLP LdV projekt EQF-Ref), byl představen přístup a členění deskriptorů v různých evropských zemích a byl shrnut vývoj deskriptorů úrovní NSK a Q-RAM, byla naznačena jejich kompatibilita a možné propojení v budoucnosti.

Jednání mezi představiteli MŠMT, NÚOV, projektů Q-RAM a NSK2

7. 9. 2009

Předmětem jednání bylo vyjasnění stanovisek a přístupů všech zúčastněných stran a nalezení možných východisek při řešení problematiky definování úrovní odpovídajících úrovním 5-8 evropského rámce kvalifikací (dále jen „EQF“). Představitelé terciárního vzdělávání měli výhrady k deskriptorům NSK pro úrovně 5-8 a přislíbili do konce r. 2009 upravit deskriptory tak, aby vyhovovaly potřebám terciárního vzdělávání. Tím by bylo umožněno schválení deskriptorů pro všechny úrovně NSK v lednu 2010.

27. 5. 2010

Jednání bylo pokračováním semináře z 26. 4. 2010 a bylo určeno užšímu okruhu představitelů jednotlivých stran. Předem byla stanovena k projednávání témata týkající se budoucí podoby národního rámce kvalifikací, dílčích kvalifikací na

úrovních 6 a výše, příprava referenční zprávy a koordinace spolupráce projektů NSK2 a Q-RAM.

Jednání vedení NÚOV a pracovní skupiny NÚOV o přiřazovacím procesu

7. 4. 2010

Vedení ústavu a odborníci v oblasti odborných kvalifikací diskutovali otázku národního kvalifikačního rámce, zda NSK tímto rámcem je, a s tím související odlišné chápání některých termínů v Evropě a v ČR. Představeny a diskutovány byly dosavadní výsledky přiřazování v Evropě. Z diskuse vyplynulo, že o tom, zda bude třeba upravit a rozšířit deskriptory NSK, tak aby zahrnovaly výsledky všeobecného a příp. i vysokoškolského vzdělávání, se rozhodne až po té, co budou zveřejněny deskriptory pro terciární vzdělávání vznikající v projektu Q-RAM. Zveřejnění těchto deskriptorů závisí na jejich schvalovacím procesu a bylo přislíbeno v co nejbližší době.

Seminář k aktivitě A1 projektu NCP-EQF věnovaný všeobecnému vzdělávání

8. 11. 2010

Cílem semináře bylo seznámit odborníky se studií vzniklou v rámci projektu NCP-EQF, která navrhuje přiřazení kvalifikací získávaných ve všeobecném vzdělávání k úrovním EQF. Studie obsahuje popis výsledků učení všeobecného vzdělání pro úrovně 1 – 4 NKR (odpovídají úrovním 1 – 4 EQF) porovnávající analýzu s deskriptory EQF, na jejímž základě k přiřazení kvalifikací došlo. Podkladem pro popis výsledků učení jsou rámcové vzdělávací programy (RVP), které jsou vytvořeny na principu výsledků učení. Navržený přístup autorů byl akceptován, přítomní odborníci však doporučili užívanou terminologii a strukturu výsledků učení přizpůsobit více evropskému úzu. Za tímto účelem bylo navrženo pokračování diskuse s představiteli dalších vzdělávacích sektorů, zejména tvůrci kvalifikačního rámce terciárního vzdělávání (projekt Q-RAM).

Seminář k aktivitě A3 a A4 projektu NCP-EQF věnovaný terciárnímu vzdělávání

9. 11. 2010

Cílem semináře bylo seznámit zainteresované strany se studií o zajišťování kvality v terciárním vzdělávání a studií o terciárním vzdělávání, které jsou obě podkladovými materiály pro referenční zprávu. Studie o terciárním vzdělávání navrhuje přiřazení systému terciárního vzdělávání k úrovním EQF. Obě studie byly představeny a diskutovány za přítomnosti zahraničních expertů.

Jednání redakční rady zprávy (aktivita A6 projektu NCP-EQF)

5. 10. 2010

Na prvním jednání redakční rady národní referenční zprávy o přiřazení kvalifikačních úrovní k EQF se diskutovala navržená struktura, která vychází z mezinárodních zkušeností a srovnání (účast zástupců Koordinačního centra pro EQF v projektu LLP LdV EQF-Ref) a vychází z podmínek procesu přiřazování v ČR. Jednotlivé body/části byly diskutovány a byla navržena doplnění.

7. 12. 2010

Na druhém jednání redakční rady byl diskutován první návrh zprávy, členové byli seznámeni s podkladovými studiemi vznikajícími v projektu NCP-EQF (o terciárním vzdělávání, o uvedení úrovně EQF na všech kvalifikačních dokumentech, o zajišťování kvality ve vzdělávání), byla diskutována terminologie, jejíž konzistentní užívání je pro srozumitelnost zprávy zásadní a především byly

důkladně probírány a diskutovány všechny připomínky zahraničních expertů, které vyplynuly z návštěvy expertů ve dnech 8. a 9. 11. 2010 v Praze.

25. 1. 2011

Na třetím setkání redakční rady se podrobně probírala a diskutovala 2. pracovní verze národní zprávy o přiřazování. Diskutovaly se navržené změny struktury, probírala se míra detailnosti a vyváženosti jednotlivých kapitol. Výsledkem diskuse bylo usnesení, které shrnuje body probírané v diskusi, zavazuje tvůrce ke specifickým úpravám zprávy a stanoví další podrobný harmonogram tvorby, oponentury a překladu zprávy.

III. Přiřazení úrovní kvalifikací – doložení vztahu mezi úrovněmi kvalifikací získaných ve vzdělávacím a kvalifikačním systému ČR a EQF

III. 1 Přiřazení úrovní kvalifikací získaných v primárním a sekundárním vzdělávání – úrovně 1 - 4

III. 1. 1 Úroveň 1: neukončené základní vzdělání, základy vzdělání

Základní vzdělávání, kterým se dosahuje stupně **základy vzdělání**, se realizuje oborem vzdělání základní škola speciální. Základní škola speciální poskytuje vzdělávání žákům s takovou úrovní rozumových schopností, která jim nedovoluje zvládat požadavky obsažené v RVP ZV ani RVP ZV-LMP, ale umožňuje jim, aby si ve vhodně upravených podmínkách a při odborné speciálně pedagogické péči osvojovali základní vědomosti, dovednosti a návyky. Na konci základního vzdělávání žák dosahuje úrovně klíčových kompetencí podle schopností a v rámci svých možností.

Kompetence k učení

Na konci základního vzdělávání žák:

- ovládá základy čtení, psaní a počítání a využívá je ke svému vzdělávání;
- používá učebnice, učební materiály a učební pomůcky;
- dodržuje návykové stereotypy učení, snaží se o koncentraci na učení;
- chápe pochvalu jako motivaci k dalšímu učení, má zájem o získávání nových poznatků;
- používá termíny, znaky a symboly ve spojení s konkrétními situacemi každodenního života;
- ovládá elementární způsoby práce s počítačem;
- uplatňuje získané zkušenosti v praktických situacích.

Kompetence k řešení problémů

Na konci základního vzdělávání žák:

- překonává problémy přiměřeně ke svým možnostem;
- řeší známé a opakující se situace na základě nápodoby a vlastních zkušeností;
- vnímá problémové situace a řeší je s pomocí naučených stereotypů i získaných zkušeností;
- nenechá se při řešení problému odradit nezdarem;
- ví, na koho se může obrátit o pomoc při řešení problémů.

Kompetence komunikativní

Na konci základního vzdělávání žák:

- komunikuje s druhými lidmi přiměřeně svým schopnostem;
- rozumí sdělení a reaguje na ně podle svých možností;
- vyjadřuje své pocity, prožitky a nálady vhodným způsobem
- chápe jednoduché, běžně užívané texty, záznamy a obrazové materiály;
- zvládá jednoduchou formu písemné komunikace;
- vyjadřuje své názory a postoje, vhodnou formou obhájí svůj názor;
- využívá pro komunikaci běžné informační a komunikační prostředky;
- využívá získané komunikační dovednosti k vytváření vztahů potřebných ke společenské integraci.

Kompetence sociální a personální

Na konci základního vzdělávání žák:

- má základní představu o vztazích mezi lidmi;
- orientuje se v prostředí, ve kterém žije;
- podílí se na jednoduchých sociálních aktivitách;
- uplatňuje základní návyky společenského chování;
- navazuje a udržuje vztahy s vrstevníky, respektuje druhé lidi;
- rozpoznává nevhodné a rizikové chování, je seznámen s jeho možnými důsledky;
- uvědomuje si nebezpečí možného psychického i fyzického zneužívání vlastní osoby;
- prokazuje získanou sebedůvěru při vystupování v neznámém prostředí.

Kompetence občanské

Na konci základního vzdělávání žák:

- využívá osvojené návyky a dovednosti k zapojení se do společnosti;
- má povědomí o základních právech a povinnostech občanů;
- dodržuje základní společenské normy a pravidla soužití;
- chrání své zdraví, dodržuje naučené stereotypy chování zdravého životního stylu a ochrany životního prostředí;
- dokáže se chovat v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka podle pokynů kompetentních osob.

Kompetence pracovní

Na konci základního vzdělávání žák:

- má osvojené hygienické návyky, zvládá sebeobsluhu podle svých možností;
- zvládá základní pracovní dovednosti, operace a postupy při jednoduchých pracovních činnostech;
- pracuje podle naučeného pracovního postupu, podle instrukcí plní zadané jednoduché úkoly;
- soustředí se na pracovní výkon a je schopen vytrvat při jeho plnění;
- respektuje pravidla práce v týmu a svými pracovními činnostmi ovlivňuje kvalitu společné práce;
- přijímá posouzení výsledků své práce;
- dodržuje zásady bezpečnosti, ochrany zdraví, hygieny práce a ochrany životního prostředí při pracovních činnostech podle naučených stereotypů.

Při porovnání výsledků vzdělávání definovaných jako klíčové kompetence s deskriptory úrovně 1 EQF je možné nalézt shodu ve všech třech oblastech. V oblasti znalostí požaduje EQF *základní všeobecné znalosti*. Tomuto požadavku dobře odpovídá očekávaný výsledek vzdělávání ... *žák ovládá základy čtení, psaní a počítání a využívá je ke svému vzdělávání*; (viz kompetence k učení) nebo ... *má povědomí o základních právech a povinnostech občanů* (kompetence občanská). Základní dovednosti požadované k provádění jednoduchých úkolů, které jsou předpokladem k dosažení první úrovně v oblasti dovedností, jsou obsaženy ve všech klíčových kompetencích, např. ... *ovládá elementární způsoby práce s počítačem; uplatňuje získané zkušenosti v praktických situacích* (kompetence k učení), ... *řeší známé a opakující se situace na základě nápodoby a vlastních zkušeností* (kompetence k řešení problémů), ... *rozumí sdělení a reaguje na ně podle svých možností* (kompetence komunikativní), ... *podílí se na jednoduchých sociálních aktivitách; uplatňuje základní návyky společenského chování* (kompetence sociální a personální), ... *využívá osvojené návyky a dovednosti*

k zapojení se do společnosti (kompetence občanské), ... zvládá základní pracovní dovednosti, operace a postupy při jednoduchých pracovních činnostech; soustředí se na pracovní výkon a je schopen vytrvat při jeho plnění (kompetence pracovní). Požadavek na oblast kompetence naplňují zejména kompetence pracovní ... pracuje podle naučeného pracovního postupu, podle instrukcí plní zadané jednoduché úkoly a respektuje pravidla práce v týmu a svými pracovními činnostmi ovlivňuje kvalitu společné práce.

III. 1. 2 Úroveň 2: základní vzdělání, střední vzdělání (obory kategorie C, J), střední vzdělání s výučním listem (dvouleté obory v kategorii E)

Charakter rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

Základní vzdělávání má žákům pomoci utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout spolehlivý základ všeobecného vzdělání orientovaného zejména na situace blízké životu a na praktické jednání. V základním vzdělávání se proto usiluje o naplňování těchto cílů:

- umožnit žákům osvojit si strategie učení a motivovat je pro celoživotní učení,
- podněcovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a k řešení problémů,
- vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci,
- rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých,
- připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako svěbytné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti,
- vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací; rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, prostředí i k přírodě,
- učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ně odpovědný,
- vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učit je žít společně s ostatními lidmi,
- pomáhat žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci.

Předepsané učivo je v RVP ZV chápáno jako prostředek k osvojení činnostně zaměřených očekávaných výstupů⁵⁵, které se postupně propojují a vytvářejí předpoklady k účinnému a komplexnímu využívání získaných schopností a dovedností na úrovni klíčových kompetencí. K utváření a rozvíjení klíčových kompetencí musí směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i aktivity a činnosti, které ve škole probíhají.

⁵⁵ V RVP ZV s přílohou pro LMP a v RVP základní školy speciální jsou očekávané výstupy uváděny v podmiňovacím způsobu (žák by měl). Je těžko měřitelné, co na konci daného období žák prokazatelně umí. U žáků vzdělávacích se podle výše uvedených RVP se ale měřitelnost nepředpokládá, jelikož jsou podle těchto programů vzdělávání se zohledněním individuálních schopností, vyplývajících z jejich stupně postižení.

V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány: **kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní.**

Kompetence k učení

Na konci základního vzdělávání žák:

- vybírá a využívá pro efektivní učení vhodné způsoby, metody a strategie, plánuje, organizuje a řídí vlastní učení, projevuje ochotu věnovat se dalšímu studiu a celoživotnímu učení,
- vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, tvůrčích činnostech a praktickém životě,
- operuje s obecně užívanými termíny, znaky a symboly, uvádí věci do souvislostí, propojuje do širších celků poznatky z různých vzdělávacích oblastí a na základě toho si vytváří komplexnější pohled na matematické, přírodní, společenské a kulturní jevy,
- samostatně pozoruje a experimentuje, získané výsledky porovnává, kriticky posuzuje a vyvozuje z nich závěry pro využití v budoucnosti,
- vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení, posoudí vlastní pokrok a určí překážky či problémy bránící učení, naplánuje si, jakým způsobem by mohl své učení zdokonalit, kriticky zhodnotí výsledky svého učení a diskutuje o nich.

Kompetence k řešení problémů

Na konci základního vzdělávání žák:

- vnímá nejrůznější problémové situace ve škole i mimo ni, rozpozná a pochopí problém, přemýšlí o nesrovnalostech a jejich příčinách, promyslí a naplánuje způsob řešení problémů a využívá k tomu vlastního úsudku a zkušeností,
- vyhledá informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, nenechá se odradit případným nezdarem a vytrvale hledá konečné řešení problému,
- samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení; užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy,
- ověřuje prakticky správnost řešení problémů a osvědčené postupy aplikuje při řešení obdobných nebo nových problémových situací, sleduje vlastní pokrok při zdolávání problémů,
- kriticky myslí, činí uvážlivá rozhodnutí, je schopen je obhájit, uvědomuje si zodpovědnost za svá rozhodnutí a výsledky svých činů zhodnotí.

Kompetence komunikativní

Na konci základního vzdělávání žák:

- formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu,
- naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje,
- rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, přemýšlí o nich, reaguje na ně a tvořivě je využívá ke svému rozvoji a k aktivnímu zapojení se do společenského dění,
- využívá informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem,

- využívá získané komunikativní dovednosti k vytváření vztahů potřebných k plnohodnotnému soužití a kvalitní spolupráci s ostatními lidmi.

Kompetence sociální a personální

Na konci základního vzdělávání žák:

- účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce,
- podílí se na utváření příjemné atmosféry v týmu, na základě ohleduplnosti a úcty při jednání s druhými lidmi přispívá k upevňování dobrých mezilidských vztahů, v případě potřeby poskytne pomoc nebo o ni požádá,
- přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají,
- vytváří si pozitivní představu o sobě samém, která podporuje jeho sebedůvěru a samostatný rozvoj; ovládá a řídí svoje jednání a chování tak, aby dosáhl pocitu sebeuspokojení a sebeúcty.

Kompetence občanské

Na konci základního vzdělávání žák:

- respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen vcítit se do situací ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému i psychickému násilí,
- chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu,
- rozhoduje se zodpovědně podle dané situace, poskytne dle svých možností účinnou pomoc a chová se zodpovědně v krizových situacích i v situacích ohrožujících život a zdraví člověka,
- respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost, aktivně se zapojuje do kulturního dění a sportovních aktivit,
- chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy, respektuje požadavky na kvalitní životní prostředí, rozhoduje se v zájmu podpory a ochrany zdraví a trvale udržitelného rozvoje společnosti.

Kompetence pracovní

Na konci základního vzdělávání žák:

- používá bezpečně a účinně materiály, nástroje a vybavení, dodržuje vymezená pravidla, plní povinnosti a závazky, adaptuje se na změněné nebo nové pracovní podmínky
- přistupuje k výsledkům pracovní činnosti nejen z hlediska kvality, funkčnosti, hospodárnosti a společenského významu, ale i z hlediska ochrany svého zdraví i zdraví druhých, ochrany životního prostředí i ochrany kulturních a společenských hodnot
- využívá znalosti a zkušenosti získané v jednotlivých vzdělávacích oblastech v zájmu vlastního rozvoje i své přípravy na budoucnost, činí podložená rozhodnutí o dalším vzdělávání a profesním zaměření.
- orientuje se v základních aktivitách potřebných k uskutečnění podnikatelského záměru a k jeho realizaci, chápe podstatu, cíl a riziko podnikání, rozvíjí své podnikatelské myšlení.

V oblasti znalostí vyžaduje EQF *základní faktické znalosti v oboru práce nebo studia*. Tento požadavek dostatečně pokrývají kompetence k učení. Je však třeba

zdůraznit, že s ohledem na cíle základního vzdělávání odkazují zejména na základní znalosti v oboru studia, např. *vyhledává a třídí informace a na základě jejich pochopení, propojení a systematizace je efektivně využívá v procesu učení*.

Na základě posouzení klíčových kompetencí a identifikaci znalostí, které jsou v nich obsaženy, lze konstatovat, že absolvent základního vzdělávání **propojuje získané znalosti se svými zkušenostmi a dále je rozvíjí v procesu učení**, což dobře naplňuje požadavek úrovně 2 EQF v oblasti znalostí.

Oblast dovedností je v EQF charakterizována jako *základní kognitivní a praktické dovednosti požadované při používání relevantních informací za účelem plnění úkolů a řešení běžných problémů s použitím jednoduchých pravidel a nástrojů*. Tuto oblast naplňují všechny kompetence k řešení problému (např. *vyhledá informace vhodné k řešení problému, nachází jejich shodné, podobné a odlišné znaky, využívá získané vědomosti a dovednosti k objevování různých variant řešení, ..., samostatně řeší problémy; volí vhodné způsoby řešení; užívá při řešení problémů logické, matematické a empirické postupy, ...viz výše*) a některé kompetence komunikativní, např. *formuluje a vyjadřuje své myšlenky a názory v logickém sledu, vyjadřuje se výstižně, souvisle a kultivovaně v písemném i ústním projevu, rozumí různým typům textů a záznamů, obrazových materiálů, běžně užívaných gest, zvuků a jiných informačních a komunikačních prostředků, využívá informační a komunikační prostředky a technologie pro kvalitní a účinnou komunikaci s okolním světem, ...apod.* (viz výše). V oblasti dovedností lze souhrnně říci, že absolvent základního vzdělávání **uplatňuje naučené postupy a dovednosti při řešení problémů z různých oborů, efektivně pracuje s informacemi a využívá je v procesu učení i běžném životě**. Základní vzdělání tak naplňuje druhou kvalifikační úroveň EQF v oblasti dovedností.

Nejmenší terminologickou shodu vykazují ve druhé úrovni EQF výsledky základního vzdělávání v oblasti kompetencí (které jsou v EQF popisovány ve smyslu odpovědnosti a samostatnosti): *pracovat nebo studovat pod dohledem s určitou mírou samostatnosti*. Práce pod dohledem není v klíčových kompetencích základního vzdělávání explicitně uvedena, jako dostatečný důkaz přímé vazby s druhou úrovní EQF v oblasti kompetencí však lze uvést vybrané formulace klíčových kompetencí sociálních *...účinně spolupracuje ve skupině, podílí se společně s pedagogy na vytváření pravidel práce v týmu, na základě poznání nebo přijetí nové role v pracovní činnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu společné práce, ... přispívá k diskusi v malé skupině i k debatě celé třídy, chápe potřebu efektivně spolupracovat s druhými při řešení daného úkolu, oceňuje zkušenosti druhých lidí, respektuje různá hlediska a čerpá poučení z toho, co si druzí lidé myslí, říkají a dělají...* a kompetencí komunikativních, např. *naslouchá promluvám druhých lidí, porozumí jim, vhodně na ně reaguje, účinně se zapojuje do diskuse, obhájí svůj názor a vhodně argumentuje...* a kompetencí občanských *...chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností ve škole i mimo školu*.

Charakter rámcových vzdělávacích programů kategorie C - Praktická škola jednoletá a Praktická škola dvouletá

Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání praktická škola jednoletá je určen pro žáky s těžkým stupněm mentálního postižení, souběžným postižením více vadami a autismem, kteří ukončili základní vzdělávání v základní škole speciální podle vzdělávacího programu určeného pro tuto skupinu žáků (Rámcový vzdělávací program pro základní školu speciální, Díl II). Praktická škola jednoletá doplňuje a rozšiřuje žákům teoretické i praktické dovednosti získané v průběhu

povinné školní docházky. Za předpokladu respektování individuálních zvláštností a schopností žáků je vzdělávací proces zaměřen na rozvoj komunikačních dovedností a dosažení nejvyšší možné míry samostatnosti a nezávislosti na péči druhých osob. Poskytuje přípravu na osvojení manuálních dovedností a jednoduchých činností využitelných v oblastech praktického života, které absolventům usnadní integraci do společnosti. Cílem vzdělávání v praktické škole jednoleté je především zvýšení kvality života absolventů, kterým se v rámci jejich individuálních schopností nabízí možnost uplatnit se přiměřeným výkonem v chráněných pracovištích a při pomocných pracích v různých profesních oblastech.

Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání praktická škola dvouletá dává možnost získat střední vzdělání žákům se středně těžkým stupněm mentálního postižení, případně s lehkým mentálním postižením v kombinaci s dalším zdravotním postižením, které jim znemožňuje vzdělávání na jiném typu střední školy.

Praktická škola dvouletá doplňuje a rozšiřuje všeobecné vzdělání dosažené v průběhu povinné školní docházky. Vzdělávací proces je zaměřen na získání základních pracovních dovedností, návyků a pracovních postupů potřebných v každodenním i v budoucím pracovním životě. Poskytuje základy odborného vzdělání a manuálních dovedností v oboru dle zaměření přípravy a vedoucích k profesnímu uplatnění. Získané dovednosti mohou žáci také využít v dalším vzdělávání.

S ohledem na charakteristiku obou vzdělávacích programů a jejich specifickou společenskou funkci jsou výstupy ze vzdělávacích programů Praktická škola jednoletá a Praktická škola dvouletá přiřazeny k úrovni 2 evropského rámce kvalifikací.

Charakter rámcových vzdělávacích programů kategorie J a kategorie E

Rámcové vzdělávací programy pro dvouleté obory vzdělání kategorie J a E vymezují klíčové a odborné kompetence absolventa příslušného oboru vzdělání. Vzdělávání v návaznosti na základní vzdělávání rozvíjí tyto klíčové kompetence: kompetenci k učení, kompetenci k řešení problémů, komunikativní kompetence, personální a sociální kompetence, občanské kompetence a kulturní povědomí, kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám, matematické kompetence a kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi.

Klíčové kompetence navazují na klíčové kompetence osvojované na základní škole a dále se prohlubují. V porovnání s úrovní 2 EQF vykazují formulace výsledků vzdělávání zejména pro oblasti znalostí a dovedností mírný posun k úrovni 3 EQF, např. kompetence k učení ... žáci by měli: *ovládat adekvátní techniku učení, umět si vytvořit vhodný studijní režim a podmínky; ovládat práci s textem, umět vyhledávat a zpracovávat informace; s porozuměním poslouchat mluvené projevy (např. výklad, přednášku, proslov aj.); pořizovat si poznámky; využívat ke svému učení různé informační zdroje, včetně zkušeností svých i jiných lidí; sledovat a hodnotit pokrok při dosahování cílů svého učení, přijímat hodnocení výsledků učení od jiných lidí; znát možnosti svého dalšího vzdělávání, zejména v oboru a povolání.* Podobně pro oblast dovedností jsou např. v kompetencích k řešení problému a komunikativních kompetencích formulovány výsledky vzdělávání, které odpovídají spíše úrovni 3 EQF, např. ... absolventi by měli *vyjadřovat se přiměřeně účelu jednání a komunikační situaci v projevech mluvených i psaných a vhodně se prezentovat při oficiálním jednání (např. při jednání se*

zaměstnavatelem, na úřadech apod.); formulovat své myšlenky srozumitelně; zpracovávat věcně správně a srozumitelně přiměřeně náročné texty na běžná odborná témata, pracovní a jiné písemnosti (žádosti a podání na instituce, zaměstnavatelům apod., strukturovaný životopis, vyplňovat formuláře aj.)⁵⁶.

Určující pro přiřazení úrovní kvalifikací získaných absolvováním oborů vzdělání kategorie J a dvouletých oborů vzdělání kategorie E je porovnání kompetencí popisujících odpovědnost a samostatnost v RVP s deskriptory pro úroveň 2 a 3 charakterizujícími kompetence v EQF. Zatímco úroveň 3 předpokládá *nést zodpovědnost za splnění úkolů v práci nebo ve studiu*, očekávané výsledky vzdělávání definované jako odborné kompetence uvádějí např., že absolvent bude schopen *poskytovat činnosti pod dohledem...* což odpovídá druhé úrovni EQF v oblasti kompetence.

V oblasti samostatnosti a zodpovědnosti jsou lépe vybaveni absolventi dvouletých oborů kategorie E, jejichž odborné kompetence je kvalifikují k samostatnému provádění jednoduchých činností a kde je možné identifikovat také určitou dávku odpovědnosti, např. ... *přijímat a připravovat suroviny pro další zpracování; zpracovávat suroviny a polotovary v daném úseku ... dle technologického postupu, ... obsluhovat stroje a zařízení ... provádět jejich čištění a běžnou údržbu*. S ohledem na uplatnění absolventů dvouletých oborů kategorie E, které směřuje spíše k jednodušším obslužným nebo pomocným činnostem je úroveň i těchto kvalifikací přiřazena ke druhé úrovni EQF.

III. 1. 3 Úroveň 3: střední vzdělání s výučním listem (obory kategorie H, tříleté obory v kategorii E)

V rámcových vzdělávacích programech pro obory odborného vzdělávání jsou vymezeny klíčové a odborné kompetence, které formulují požadavky na profil absolventa daného oboru vzdělání.

Vzdělávání ve všech oborech odborného vzdělávání směřuje k tomu, aby si žáci vytvořili a v návaznosti na základní vzdělávání rozvíjeli tyto klíčové kompetence: kompetenci k učení, kompetenci k řešení problémů, komunikativní kompetence, personální a sociální kompetence, občanské kompetence a kulturní povědomí, kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám, matematické kompetence a kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi.

Kompetence k učení

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni efektivně se učit, vyhodnocovat dosažené výsledky a pokrok a reálně si stanovovat potřeby a cíle svého dalšího vzdělávání, tzn., že absolventi by měli:

- mít pozitivní vztah k učení a vzdělávání;
- ovládat různé techniky učení, umět si vytvořit vhodný studijní režim a podmínky;
- uplatňovat různé způsoby práce s textem (zvl. studijní a analytické čtení) ;
- umět efektivně vyhledávat a zpracovávat informace;
- s porozuměním poslouchat mluvené projevy (např. výklad, přednášku, proslov aj.); pořizovat si poznámky;

⁵⁶ Úplné znění klíčových kompetencí pro obory odborného vzdělávání na úrovni 3 EQF je uvedeno v části Charakter rámcových vzdělávacích programů pro obory vzdělání poskytující střední vzdělání s výučním listem.

- využívat ke svému učení různé informační zdroje včetně zkušeností svých i jiných lidí;
- sledovat a hodnotit pokrok při dosahování cílů svého učení, přijímat hodnocení výsledků svého učení ze strany jiných lidí;
- znát možnosti svého dalšího vzdělávání, zejména v oboru a povolání.

Kompetence k řešení problémů

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni řešit samostatně běžné pracovní i mimopracovní problémy, tzn., že absolventi by měli:

- porozumět zadání úkolu nebo určit jádro problému, získat informace potřebné k řešení problému, navrhnout způsob řešení, popř. varianty řešení, a zdůvodnit jej, vyhodnotit a ověřit správnost zvoleného postupu a dosažené výsledky;
- uplatňovat při řešení problémů různé metody myšlení a myšlenkové operace;
- volit prostředky a způsoby (pomůcky, studijní literaturu, metody a techniky) vhodné pro splnění jednotlivých aktivit, využívat zkušeností a vědomostí nabytých dříve;
- spolupracovat při řešení problémů s jinými lidmi (týmové řešení).

Komunikativní kompetence

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni vyjadřovat se v písemné i ústní formě v různých učebních, životních i pracovních situacích, tzn., že absolventi by měli:

- vyjadřovat se přiměřeně k účelu jednání a komunikační situaci v projevech mluvených i psaných a vhodně se prezentovat;
- formulovat své myšlenky srozumitelně a souvisle, v písemné podobě přehledně a jazykově správně;
- účastnit se aktivně diskusí, formulovat a obhajovat své názory a postoje;
- zpracovávat běžné administrativní písemnosti a pracovní dokumenty;
- snažit se dodržovat jazykové a stylistické normy i odbornou terminologii;
- zaznamenávat písemně podstatné myšlenky a údaje z textů, popř. projevů jiných lidí;
- vyjadřovat se a vystupovat v souladu se zásadami kultury projevu a chování;
- dosáhnout jazykové způsobilosti potřebné pro základní komunikaci v cizojazyčném prostředí nejméně v jednom cizím jazyce;
- dosáhnout jazykové způsobilosti potřebné pro základní pracovní uplatnění dle potřeb a charakteru příslušné odborné kvalifikace (např. porozumět základní odborné terminologii a základním pracovním pokynům v písemné i ústní formě);
- pochopit výhody znalosti cizích jazyků pro životní i pracovní uplatnění, být motivováni k prohlubování svých jazykových dovedností.

d) Personální a sociální kompetence

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli připraveni stanovovat si na základě poznání své osobnosti přiměřené cíle osobního rozvoje v oblasti zájmové i pracovní, pečovat o své zdraví, spolupracovat s ostatními a přispívat k utváření vhodných mezilidských vztahů, tzn., že absolventi by měli:

- posuzovat reálně své fyzické a duševní možnosti, odhadovat důsledky svého jednání a chování v různých situacích;
- stanovovat si cíle a priority podle svých osobních schopností, zájmové a pracovní orientace a životních podmínek;

- reagovat adekvátně na hodnocení svého vystupování a způsobu jednání ze strany jiných lidí, přijímat radu i kritiku;
- ověřovat si získané poznatky, kriticky zvažovat názory, postoje a jednání jiných lidí;
- mít odpovědný vztah ke svému zdraví, pečovat o svůj fyzický i duševní rozvoj, být si vědomi důsledků nezdravého životního stylu a závislosti;
- adaptovat se na měnící se životní a pracovní podmínky a podle svých schopností a možností je pozitivně ovlivňovat, být připraveni řešit své sociální i ekonomické záležitosti, být finančně gramotní;
- pracovat v týmu a podílet se na realizaci společných pracovních a jiných činností;
- přijímat a plnit odpovědně svěřené úkoly;
- podněcovat práci týmu vlastními návrhy na zlepšení práce a řešení úkolů, nezaujatě zvažovat návrhy druhých;
- přispívat k vytváření vstřícných mezilidských vztahů a k předcházení osobním konfliktům, nepodléhat předsudkům a stereotypům v přístupu k druhým.

Občanské kompetence a kulturní povědomí

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi uznávali hodnoty a postoje podstatné pro život v demokratické společnosti a dodržovali je, jednali v souladu s trvale udržitelným rozvojem a podporovali hodnoty národní, evropské i světové kultury, tzn., že absolventi by měli:

- jednat odpovědně, samostatně a iniciativně nejen ve vlastním zájmu, ale i ve veřejném zájmu;
- dodržovat zákony, respektovat práva a osobnost druhých lidí (popř. jejich kulturní specifika), vystupovat proti nesnášenlivosti, xenofobii a diskriminaci;
- jednat v souladu s morálními principy a zásadami společenského chování, přispívat
- k uplatňování hodnot demokracie;
- uvědomovat si – v rámci plurality a multikulturního soužití – vlastní kulturní, národní a osobnostní identitu, přistupovat s aktivní tolerancí k identitě druhých;
- zajímat se aktivně o politické a společenské dění u nás a ve světě;
- chápat význam životního prostředí pro člověka a jednat v duchu udržitelného rozvoje;
- uznávat hodnotu života, uvědomovat si odpovědnost za vlastní život a spoluodpovědnost při zabezpečování ochrany života a zdraví ostatních;
- uznávat tradice a hodnoty svého národa, chápat jeho minulost i současnost v evropském a světovém kontextu;
- podporovat hodnoty místní, národní, evropské i světové kultury a mít k nim vytvořen pozitivní vztah.

Kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni optimálně využívat svých osobnostních a odborných předpokladů pro úspěšné uplatnění ve světě práce, pro budování a rozvoj své profesní kariéry a s tím související potřebu celoživotního učení, tzn., že absolventi by měli:

- mít odpovědný postoj k vlastní profesní budoucnosti a tedy i vzdělávání; uvědomovat si význam celoživotního učení a být připraveni přizpůsobovat se měnícím se pracovním podmínkám;

- mít přehled o možnostech uplatnění na trhu práce v daném oboru; cílevědomě a zodpovědně rozhodovat o své budoucí profesní a vzdělávací dráze;
- mít reálnou představu o pracovních, platových a jiných podmínkách v oboru a o požadavcích zaměstnavatelů na pracovníky a umět je srovnávat se svými představami a předpoklady;
- umět získávat a vyhodnocovat informace o pracovních i vzdělávacích příležitostech, využívat poradenských a zprostředkovatelských služeb jak z oblasti světa práce, tak vzdělávání;
- vhodně komunikovat s potenciálními zaměstnavateli, prezentovat svůj odborný potenciál a své profesní cíle;
- znát obecná práva a povinnosti zaměstnavatelů a pracovníků;
- rozumět podstatě a principům podnikání, mít představu o právních, ekonomických, administrativních, osobnostních a etických aspektech soukromého podnikání;
- dokázat vyhledávat a posuzovat podnikatelské příležitosti v souladu s realitou tržního prostředí, svými předpoklady a dalšími možnostmi.

Matematické kompetence

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni funkčně využívat matematické dovednosti v různých životních situacích, tzn., že absolventi by měli:

- správně používat a převádět běžné jednotky;
- používat pojmy kvantifikujícího charakteru;
- číst různé formy grafického znázornění (tabulky, diagramy, grafy, schémata apod.);
- provádět reálný odhad výsledku řešení dané úlohy;
- nacházet vztahy mezi jevy a předměty při řešení praktických úkolů, umět je popsat a využít pro dané řešení;
- aplikovat znalosti o základních tvarech předmětů a jejich vzájemné poloze v rovině i prostoru;
- aplikovat matematické postupy při řešení praktických úkolů v běžných situacích.

Kompetence využívat prostředky informačních a komunikačních technologií a pracovat s informacemi

Vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi pracovali s osobním počítačem a jeho základním a aplikačním programovým vybavením, ale i s dalšími prostředky ICT a využívali adekvátní zdroje informací a efektivně pracovali s informacemi, tzn., že absolventi by měli:

- pracovat s osobním počítačem a dalšími prostředky informačních a komunikačních technologií;
- pracovat s běžným základním a aplikačním programovým vybavením;
- učit se používat nové aplikace;
- komunikovat elektronickou poštou a využívat další prostředky online a offline komunikace;
- získávat informace z otevřených zdrojů, zejména pak s využitím celosvětové sítě Internet;
- pracovat s informacemi z různých zdrojů nesenými na různých médiích (tištěných, elektronických, audiovizuálních), a to i s využitím prostředků informačních a komunikačních technologií;
- uvědomovat si nutnost posuzovat rozdílnou věrohodnost různých informačních zdrojů a kriticky přistupovat k získaným informacím, být mediálně gramotní.

Úroveň 3 EQF v oblasti znalostí předpokládá *znalosti faktů, zásad, procesů a obecných pojmů v oboru práce nebo studia*. Rozborem klíčových kompetencí, ke kterým vzdělávání v předmětných oborech vzdělání směřuje, se dá doložit, že absolvent získá požadované znalosti na 3. úrovni EQF. Např. kompetence k učení předpokládá, že ... *vzdělávání směřuje k tomu, aby absolventi byli schopni efektivně se učit, vyhodnocovat dosažené výsledky a pokrok a reálně si stanovovat potřeby a cíle svého dalšího vzdělávání*; z dalších kompetencí dokládají třetí kvalifikační úroveň očekávané výsledky vzdělávání - *znát obecná práva a povinnosti zaměstnavatelů a pracovníků* (kompetence k pracovnímu uplatnění a podnikatelským aktivitám); *dosáhnout jazykové způsobilosti potřebné pro základní komunikaci v cizojazyčném prostředí nejméně v jednom cizím jazyce; dosáhnout jazykové způsobilosti potřebné pro základní pracovní uplatnění dle potřeb a charakteru příslušné odborné kvalifikace* (např. porozumět základní odborné terminologii a základním pracovním pokynům v písemné i ústní formě) - viz komunikativní kompetence.

Argumentaci podporují konkrétní formulace očekávaných výsledků vzdělávání z oblasti odborných kompetencí, jejichž dosažení zjevně předpokládá znalosti na úrovni 3 EQF. Jako důkaz jsou uvedeny odborné kompetence z RVP pro obor vzdělání *Strojní mechanik*.

Ukázka z RVP 23-51-H/01 Strojní mechanik⁵⁷:

Upravovat a dokončovat po strojním obrábění (popř. vyrábět) součásti strojů, zařízení a kovových konstrukcí a sestavovat je, tzn., aby absolventi:

- zhotovovali, popř. po strojním obrábění dohotovovali uvedené součásti ručním obráběním a zpracováním, slícovávali je a připravovali k montáži či spojování do celků;
- spojovali strojní součásti a části konstrukcí, sestavovali je do bezchybně fungujících celků a demontovali je;
- používali potřebné moderní nástroje, nářadí, ruční mechanizované nářadí, stroje a zařízení, mechanizační prostředky umožňující či usnadňující manipulaci s montovanými částmi strojů a konstrukcí apod. a samostatně tyto pracovní pomůcky volili;
- ošetřovali a udržovali nástroje, nářadí a další pracovní pomůcky, používané při výše jmenovaných činnostech, popř. prováděli jejich úpravy;
- měřili a kontrolovali rozměry, tvar, vzájemnou polohu ploch, jakost povrchu součástí a jejich další vlastnosti, nutné pro správnou funkci v sestavení;
- kontrolovali rozměry sestavených podskupin a skupin, ověřovali a posuzovali jejich funkčnost podle výrobní dokumentace;
- prováděli funkční zkoušky výrobků a vedli o jejich výsledcích předepsanou dokumentaci;
- pracovali se strojírenskými výkresy, schémata, normami, s technologickou a další technickou dokumentací, a to jak v konvenční, tak i v elektronické podobě.

Opravovat stroje, zařízení a kovové konstrukce, provádět jejich údržbu a vykonávat servisní činnosti, tzn., aby absolventi:

⁵⁷ Úplný RVP viz

<http://zpd.nuov.cz/RVP/H/RVP%202351H01%20Strojni%20mechanik.pdf>

- prováděli běžnou údržbu a servis strojů, strojních zařízení, kovových konstrukcí aj. strojírenských výrobků;
- demontovali a znovu sestavovali stroje, strojní zařízení a kovové konstrukce a prováděli práce vyskytující se při jejich běžných, středních a generálních opravách;
- po opravě se podíleli na uskutečňování komplexních měření (např. měření přesnosti či geometrie, kontroly výkonových parametrů, vlastností apod.), vykonávání funkčních zkoušek, vyhotovování protokolů o těchto měřeních a zkouškách a předávání opravených zařízení uživateli;
- podíleli se na instalaci výrobků (strojů, strojního zařízení apod.) u uživatele, jejich uvádění do chodu a provádění jejich základního seřízení;
- prováděli drobné úpravy náhradních součástí, a to i jednoduchými technologickými operacemi strojního obrábění a tepelného zpracování;
- zjišťovali provozní závady strojů a zařízení, stanovovali jejich příčiny, rozhodovali o způsobu jejich odstraňování a odstraňování příčin jejich vzniku;
- stanovovali technologický postup prací při opravách strojů a zařízení;
- předváděli opravené, popř. nově instalované výrobky (stroje, strojní zařízení apod.) uživateli, seznamovali ho s jejich správnou obsluhou a údržbou;
- zhotovovali náčrty pro úpravy či zhotovování náhradních součástí, navrhovali vhodný materiál a polotovar pro jejich zhotovení;
- odborná připravenost ke složení zkoušky před komisařem v rozsahu kurzu ZK 111 W01 nebo ZK 135 W01 a ZK 311 W01.

Obsluhovat strojní zařízení, tzn., aby absolventi:

- řídili, sledovali a kontrolovali podle návodů k obsluze, provozních předpisů apod. chod nesložitých strojů a strojních zařízení v energetice, v energetických úsecích průmyslových a zpracovatelských závodů, sportovních zařízení, v dopravě apod. (např. strojovny, kompresorové stanice, centrální chladicí, větrací a klimatizační zařízení, úpravny vody, čistírny odpadních vod aj.), pokud pro vykonávání těchto činností není třeba zvláštního oprávnění;
- zabezpečovali provozuschopnost uvedených zařízení jejich čištěním, ošetřováním, výměnou a doplňováním provozních hmot a běžnou údržbou;
- kontrolovali technický stav uvedených zařízení a odstraňovali jejich drobné závady;
- vedli předepsanou dokumentaci o provozu zařízení, o jejich technickém stavu, závadách, opravách apod.

Dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci, tzn., aby absolventi:

- chápali bezpečnost práce jako nedílnou součást péče o zdraví své i spolupracovníků (i dalších osob vyskytujících se na pracovištích, např. klientů, zákazníků, návštěvníků) i jako součást řízení jakosti a jednu z podmínek získání či udržení certifikátu jakosti podle příslušných norem;
- znali a dodržovali základní právní předpisy týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a požární prevence;
- osvojili si zásady a návyky bezpečné a zdravé neohrožující pracovní činnosti včetně zásad ochrany zdraví při práci u zařízení se zobrazovacími jednotkami (monitory, displeji apod.), rozpoznali možnost nebezpečí

úrazu nebo ohrožení zdraví a byli schopni zajistit odstranění závad a možných rizik;

- znali systém péče o zdraví pracujících (včetně preventivní péče, uměli uplatňovat nároky na ochranu zdraví v souvislosti s prací, nároky vzniklé úrazem nebo poškozením zdraví v souvislosti s vykonáváním práce);
- byli vybaveni vědomostmi o zásadách poskytování první pomoci při náhlém onemocnění nebo úrazu a dokázali první pomoc sami poskytnout.

Usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb, tzn., aby absolventi:

- chápali kvalitu jako významný nástroj konkurenceschopnosti a dobrého jména podniku;
- dodržovali stanovené normy (standardy) a předpisy související se systémem řízení jakosti zavedeným na pracovišti;
- dbali na zabezpečování parametrů (standardů) kvality procesů, výrobků nebo služeb, zohledňovali požadavky klienta (zákazníka, občana).

Jednat ekonomicky a v souladu se strategií udržitelného rozvoje, tzn., aby absolventi:

- znali význam, účel a užitečnost vykonávané práce, její finanční, popř. společenské ohodnocení;
- zvažovali při plánování a posuzování určité činnosti (v pracovním procesu i v běžném životě) možné náklady, výnosy a zisk, vliv na životní prostředí, sociální dopady;
- efektivně hospodařili s finančními prostředky;
- nakládali s materiály, energiemi, odpady, vodou a jinými látkami ekonomicky a s ohledem na životní prostředí.

Uvedené očekávané výsledky vzdělávání zároveň prokazují shodu se vzdělávacími výsledky odpovídajícími úrovni 3 v oblasti dovednosti ... řada kognitivních a praktických dovedností požadovaných při plnění úkolů a řešení problémů výběrem a použitím základních metod, nástrojů, materiálů a informací a oblasti kompetence, kde se vyžaduje ... nést odpovědnost za splnění úkolů v práci nebo ve studiu, při řešení problémů přizpůsobovat své chování okolnostem. Podobně jako při dokládání souladu výsledků vzdělávání na úrovni 2 je i na třetí úrovni terminologicky nejméně průkazné porovnání v oblasti kompetence vzhledem k absenci přesné formulace vzdělávacích výsledků odkazující na odpovědnost za splnění úkolů. Při podrobnějším rozboru však lze významné prvky odpovědnosti nalézt v odborných kompetencích dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci; usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb a jednat ekonomicky a v souladu se strategií trvale udržitelného rozvoje.

Odborné kompetence se pro jednotlivé obory vzdělání liší, protože charakterizují odbornost, která je předpokladem k uplatnění absolventa na úrovni konkrétního pracovního zařazení, povolání, popř. pracovní činnosti. Úroveň odborných kompetencí je ve všech RVP kategoriích J a E (dvouletý obor vzdělání) srovnatelná a dobře odpovídá úrovni 3 EQF.

III. 1. 4 Úroveň 4: střední vzdělání s maturitní zkouškou (obory kategorií K, L, M)

III. 1. 4. 1 Střední všeobecné vzdělávání

Vzdělávání ve čtyřletých gymnáziích a na vyšším stupni víceletých gymnázií má žáky vybavit klíčovými kompetencemi a všeobecným rozhledem a připravit je především pro vysokoškolské vzdělávání a další typy terciárního vzdělávání, profesní specializaci i pro občanský život.

Absolvent gymnázia by měl v průběhu vzdělávání na gymnáziu získat široký vzdělanostní základ a dosáhnout požadovanou úroveň klíčových kompetencí. Profil absolventa gymnázia dává žákům předpoklady pro vysokoškolské a další studium, pro jeho adaptabilitu v různých oborech a oblastech lidské činnosti, pro přizpůsobení se nově vznikajícím požadavkům na trhu práce i pro případné uplatnění v zahraničí.

Vzdělávání na čtyřletých gymnáziích a na vyšším stupni víceletých gymnázií směřuje k rozvoji těchto klíčových kompetencí: **kompetenci k učení, kompetenci k řešení problémů, kompetenci komunikativní, kompetenci sociální a personální, kompetenci občanské a kompetenci k podnikavosti.**

Kompetence k učení

- své učení a pracovní činnost si sám plánuje a organizuje, využívá je jako prostředku pro seberealizaci a osobní rozvoj;
- efektivně využívá různé strategie učení k získání a zpracování poznatků a informací, hledá a rozvíjí účinné postupy ve svém učení, reflektuje proces vlastního učení a myšlení;
- kriticky přistupuje ke zdrojům informací, informace tvořivě zpracovává a využívá při svém studiu a praxi;
- kriticky hodnotí pokrok při dosahování cílů svého učení a práce, přijímá ocenění, radu i kritiku ze strany druhých, z vlastních úspěchů i chyb čerpá poučení pro další práci.

Kompetence k řešení problémů

- rozpozná problém, objasní jeho podstatu, rozčlení ho na části;
- vytváří hypotézy, navrhuje postupné kroky, zvažuje využití různých postupů při řešení problému nebo ověřování hypotézy;
- uplatňuje při řešení problémů vhodné metody a dříve získané vědomosti a dovednosti, kromě analytického a kritického myšlení využívá i myšlení tvořivé s použitím představivosti a intuice;
- kriticky interpretuje získané poznatky a zjištění a ověřuje je, pro své tvrzení nachází argumenty a důkazy, formuluje a obhájí podložené závěry;
- je otevřený k využití různých postupů při řešení problémů, nahlíží problém z různých stran;
- zvažuje možné klady a zápory jednotlivých variant řešení, včetně posouzení jejich rizik a důsledků.

Kompetence komunikativní

- s ohledem na situaci a účastníky komunikace efektivně využívá dostupné prostředky komunikace verbální i neverbální, včetně symbolických a grafických vyjádření informací různého typu;
- používá s porozuměním odborný jazyk a symbolická a grafická vyjádření informací různého typu;
- efektivně využívá moderní informační technologie;

- vyjadřuje se v mluvených i psaných projevech jasně, srozumitelně a přiměřeně tomu, komu, co a jak chce sdělit, s jakým záměrem a v jaké situaci komunikuje; je citlivý k míře zkušeností a znalostí a k možným pocitům partnerů v komunikaci;
- prezentuje vhodným způsobem svou práci i sám sebe před známým i neznámým publikem;
- rozumí sdělením různého typu v různých komunikačních situacích, správně interpretuje přijímaná sdělení a věcně argumentuje; v nejasných nebo sporných komunikačních situacích pomáhá dosáhnout porozumění.

Kompetence sociální a personální

- posuzuje reálně své fyzické a duševní možnosti, je schopen sebereflexe;
- stanovuje si cíle a priority s ohledem na své osobní schopnosti, zájmovou orientaci i životní podmínky;
- odhaduje důsledky vlastního jednání a chování v nejrůznějších situacích, své jednání a chování podle toho koriguje;
- přizpůsobuje se měnícím se životním a pracovním podmínkám a podle svých schopností a možností je aktivně a tvořivě ovlivňuje;
- aktivně spolupracuje při stanovování a dosahování společných cílů;
- přispívá k vytváření a udržování hodnotných mezilidských vztahů založených na vzájemné úctě, toleranci a empatii;
- projevuje zodpovědný vztah k vlastnímu zdraví a k zdraví druhých;
- rozhoduje se na základě vlastního úsudku, odolává společenským i mediálním tlakům.

Kompetence občanská

- informovaně zvažuje vztahy mezi svými zájmy osobními, zájmy širší skupiny, do níž patří, a zájmy veřejnými, rozhoduje se a jedná vyváženě;
- o chodu společnosti a civilizace uvažuje z hlediska udržitelnosti života, rozhoduje se a jedná tak, aby neohrožoval a nepoškozoval přírodu a životní prostředí ani kulturu;
- respektuje různorodost hodnot, názorů, postojů a schopností ostatních lidí;
- rozšiřuje své poznání a chápání kulturních a duchovních hodnot, spoluvytváří je a chrání;
- promýšlí souvislosti mezi svými právy, povinnostmi a zodpovědností; k plnění svých povinností přistupuje zodpovědně a tvořivě, hájí svá práva i práva jiných, vystupuje proti jejich potlačování a spoluvytváří podmínky pro jejich naplňování;
- chová se informovaně a zodpovědně v krizových situacích a v situacích ohrožujících život a zdraví, poskytne ostatním pomoc;
- posuzuje události a vývoj veřejného života, sleduje, co se děje v jeho bydlišti a okolí, zaujímá a obhájí informovaná stanoviska a jedná k obecnému prospěchu podle nejlepšího svědomí.

Kompetence k podnikavosti

- cílevědomě, zodpovědně a s ohledem na své potřeby, osobní předpoklady a možnosti se rozhoduje o dalším vzdělávání a budoucím profesním zaměření;
- rozvíjí svůj osobní i odborný potenciál, rozpoznává a využívá příležitosti pro svůj rozvoj v osobním a profesním životě;
- uplatňuje proaktivní přístup, vlastní iniciativu a tvořivost, vítá a podporuje inovace;

- získává a kriticky vyhodnocuje informace o vzdělávacích a pracovních příležitostech, využívá dostupné zdroje a informace při plánování a realizaci aktivit;
- usiluje o dosažení stanovených cílů, průběžně reviduje a kriticky hodnotí dosažené výsledky, koriguje další činnost s ohledem na stanovený cíl; dokončuje zahájené aktivity, motivuje se k dosahování úspěchu;
- posuzuje a kriticky hodnotí rizika související s rozhodováním v reálných životních situacích a v případě nezbytnosti je připraven tato rizika nést;
- chápe podstatu a principy podnikání, zvažuje jeho možná rizika, vyhledává a kriticky posuzuje příležitosti k uskutečnění podnikatelského záměru s ohledem na své předpoklady, realitu tržního prostředí a další faktory.

Očekávané výsledky vzdělávání utříděné do výše uvedených klíčových kompetencí vykazují v oblasti znalostí v porovnání s výsledky vzdělávání na úrovni 3 posun k širší poznatků a jejich teoretické složce. Shodu lze odvodit již z porovnání cíle gymnaziálního vzdělávání ... *absolvent gymnázia by měl v průběhu vzdělávání na gymnáziu získat široký vzdělanostní základ a dosáhnout požadovanou úroveň klíčových kompetencí...* s formulací vzdělávacích výsledků odpovídajících úrovni 4 EQF... *faktické a teoretické znalosti v širokých souvislostech v oboru práce nebo studia*. Podobně jako v případě základního vzdělávání se jedná hlavně o znalosti v oboru studia.

Požadavek uvedený v EQF na 4. úrovni v oblasti dovednosti ... *řada kognitivních a praktických dovedností požadovaných při řešení specifických problémů v oboru práce nebo studia* splňují téměř všechny očekávané výsledky vzdělávání (viz výše). Plnou shodu vykazují zejména kompetence k učení... *efektivně využívá různé strategie učení k získání a zpracování poznatků a informací, hledá a rozvíjí účinné postupy ve svém učení, reflektuje proces vlastního učení a myšlení; kriticky přistupuje ke zdrojům informací, informace tvořivě zpracovává a využívá při svém studiu a praxi; ... a kompetence k řešení problémů ... rozpozná problém, objasní jeho podstatu, rozčlení ho na části; vytváří hypotézy, navrhuje postupné kroky, zvažuje využití různých postupů při řešení problému nebo ověřování hypotézy; uplatňuje při řešení problémů vhodné metody a dříve získané vědomosti a dovednosti, kromě analytického a kritického myšlení využívá i myšlení tvořivé s použitím představivosti a intuice*.

Shodu se vzdělávacím výsledkem z oblasti kompetence EQF ...*schopnost řídit sebe samého v rámci pokynů v oblastech práce nebo studia, které jsou obvykle předvídatelné, ale mohou se měnit...* vykazují zejména tyto výsledky vzdělávání ... *kriticky přistupuje ke zdrojům informací, informace tvořivě zpracovává a využívá při svém studiu a praxi; kriticky hodnotí pokrok při dosahování cílů svého učení a práce, přijímá ocenění, radu i kritiku ze strany druhých, z vlastních úspěchů i chyb čerpá poučení pro další práci (viz kompetence k učení), ... kriticky interpretuje získané poznatky a zjištění a ověřuje je, pro své tvrzení nachází argumenty a důkazy, formuluje a obhazuje podložené závěry; je otevřený k využití různých postupů při řešení problémů, nahlíží problém z různých stran (kompetence k řešení problémů) a zejména kompetence sociální a personální ... posuzuje reálně své fyzické a duševní možnosti, je schopen sebereflexe; stanovuje si cíle a priority s ohledem na své osobní schopnosti, zájmovou orientaci i životní podmínky; odhaduje důsledky vlastního jednání a chování v nejrůznějších situacích, své jednání a chování podle toho koriguje; přizpůsobuje se měnícím se životním a pracovním podmínkám a podle svých schopností a možností je aktivně a tvořivě ovlivňuje*.

Absolventi gymnázií nejsou přímo vedeni k tomu, aby *dohlíželi na běžnou práci jiných osob a nesli určitou odpovědnost za hodnocení a zlepšování pracovních či vzdělávacích činností*. Vzdělávání v gymnáziu vede žáky především k odpovědnosti za vlastní chování a činnosti viz zejména kompetence občanské ... *o chodu společnosti a civilizace uvažuje z hlediska udržitelnosti života, rozhoduje se a jedná tak, aby neohrožoval a nepoškozoval přírodu a životní prostředí ani kulturu; respektuje různorodost hodnot, názorů, postojů a schopností ostatních lidí; promýšlí souvislosti mezi svými právy, povinnostmi a zodpovědností; k plnění svých povinností přistupuje zodpovědně a tvořivě, hájí svá práva i práva jiných, vystupuje proti jejich potlačování a spoluvytváří podmínky pro jejich naplňování*; a kompetence sociální a personální ... *aktivně spolupracuje při stanovování a dosahování společných cílů; přispívá k vytváření a udržování hodnotných mezilidských vztahů založených na vzájemné úctě, toleranci a empatii*.

III. 1. 4. 2 Střední odborné vzdělávání

Charakter rámcových vzdělávacích programů pro obory odborného vzdělávání, které poskytují střední vzdělání s maturitní zkouškou, stejně jako v oborech poskytujících střední vzdělání s výučním listem (viz úroveň 3) směřuje v každém oboru v souladu s cíli středního odborného vzdělávání⁵⁸ k tomu, aby si žáci vytvořili, v návaznosti na základní vzdělávání a na úrovni odpovídající jejich schopnostem a studijním předpokladům, klíčové a odborné kompetence. Klíčové kompetence jsou formulovány shodně pro obory všech kategorií odborného vzdělávání. Úroveň jejich osvojení je dána úrovní odborných kompetencí, které formulují požadavky pro přímý vstup absolventa na trh práce a mají vazbu na konkrétní povolání.

Pro doložení shody s deskriptory popisujícími úroveň 4 EQF jsou použity **odborné kompetence** uvedené v RVP pro obor vzdělání **23-41-M/01 Strojírenství**:

a) Navrhovat a konstruovat strojní součásti, mechanismy a části strojů, nástroje, nářadí, přípravky aj. výrobní pomůcky, volit prvky technického vybavení budov, technologického vybavení pracovišť apod. a navrhovat jejich umístění, tzn., aby absolventi:

- navrhovali základní druhy spojů a volili spojovací součásti, navrhovali a dimenzovali strojní součásti k přenosu pohybu, potrubí a armatury aj. konstrukční prvky strojů a zařízení;
- zpracovávali návrhy jednoduchých tekutinových mechanismů sestavených ze standardních prvků;
- konstruovali jednoduché řezné nástroje, nástroje ke tváření, jednoduché přípravky, měřidla aj. výrobní pomůcky;
- volili pro strojní součásti a nástroje vhodné materiály, druhy polotovarů, druhy a rozměry předvýrobků; u kovových materiálů předepisovali jejich tepelné zpracování, povrchovou úpravu apod.;
- četli a vytvářeli výkresy součástí, výkresy sestavení, schémata aj. produkty grafické technické komunikace používané ve strojírenství; orientovali se v jednoduchých stavebních výkresech a jednoduchých elektrotechnických schématech;
- zpracovávali k výkresům součástí a sestavení další navazující konstrukční dokumentaci;

⁵⁸ Koncept čtyř cílů vzdělávání pro 21. století: učit se poznávat, učit se pracovat a jednat, učit se být, učit se žít společně (Delors, J. et al Učení je skryté bohatství (formulovala Mezinárodní komise UNESCO „Vzdělávání pro 21. století“). Praha, UIV 1997, s. 125.

- dimenzovali strojní součásti a konstrukce, kontrolovali jejich namáhání a deformace;
- uplatňovali zásady technické normalizace a standardizace, využívali při řešení technických úloh normy, strojnické tabulky aj. zdroje informací.

b) Navrhovat způsoby, technická zařízení, nářadí, nástroje, výrobní pomůcky a technologické podmínky k přeměně surovin, předvýrobků a polotovarů na strojírenské výrobky, tzn., aby absolventi:

- navrhovali technologické postupy hotovení jednodušších součástí a postupy montáže jednodušších podskupin či výrobků;
- vytvářeli popisy jednotlivých technologických operací pro výrobu nesložitých součástí;
- určovali stroje, zařízení, komunální nástroje, nářadí, měřidla a další výrobní pomůcky pro uskutečnění jednotlivých technologických operací;
- navrhovali základní koncepci jednoduchých operačních nástrojů, nářadí, měřidel a dalších výrobních pomůcek;
- stanovovali technologické podmínky pro operace obrábění, tváření, tepelného zpracování apod.;
- určovali pomocné a provozní materiály a hmoty, potřebné k uskutečnění předepsaných technologických operací;
- vytvářeli programy pro vykonávání jednodušších pracovních operací na číslicově řízených strojích;
- navrhovali způsoby a podmínky kontroly jakosti součástí a výrobků.

c) Navrhovat systémy péče o technický stav strojů a zařízení, způsoby zjišťování jejich technického stavu, postup práce při jejich revizích, údržbě a opravách, tzn., aby absolventi:

- zpracovávali v souladu se servisní a provozní dokumentací strojů a zařízení plány jejich ošetřování a údržby;
- navrhovali s použitím servisní dokumentace strojů a zařízení způsoby zjišťování jejich technického stavu či závad;
- rozhodovali o způsobu opravy závad běžných konstrukčních uzlů a agregátů strojů a zařízení;
- vedli záznamy o provozu, údržbě a opravách strojů a zařízení;
- zpracovávali údaje pro objednávky potřebných náhradních dílů a komponent strojů a zařízení.

d) Měřit základní technické veličiny, tzn., aby absolventi:

- používali měřidla a měřicí přístroje, vhodně aplikovali běžné způsoby kontroly a měření základních technických veličin;
- měřili délkové rozměry, úhly, tvary, vzájemnou polohu ploch a prvků součástí a jakost jejich povrchu;
- prováděli zkoušky mechanických vlastností technických materiálů, jednoduché zkoušky jejich technologických vlastností, zkoušky vlastností provozních hmot a materiálů, kontrolu strojních součástí a nástrojů a podíleli se dílčími měřeními na komplexních měřeních a zkouškách strojů a zařízení;
- vyhodnocovali výsledky uskutečněných měření a zpracovávali o nich záznamy a protokoly.

e) Využívat prostředky informačních a komunikačních technologií pro podporu efektivní práce, tzn., aby absolventi:

- využívali aplikační programy pro podporu projektové a konstrukční přípravy výroby;
- využívali aplikační programy pro podporu technologické přípravy výroby;

- využívali aplikační programy pro podporu péče o technický stav strojů;
- prezentovali myšlenky a návrhy s využitím prostředků informačních a komunikačních technologií.

f) Dbát na bezpečnost práce a ochranu zdraví při práci, tzn., aby absolventi:

- chápali bezpečnost práce jako nedílnou součást péče o zdraví své i spolupracovníků (i dalších osob vyskytujících se na pracovištích, např. klientů, zákazníků, návštěvníků) i jako součást řízení jakosti a jednu z podmínek získání či udržení certifikátu jakosti podle příslušných norem;
- znali a dodržovali základní právní předpisy týkající se bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a požární prevence;
- osvojili si zásady a návyky bezpečné a zdravé neohrožující pracovní činnosti včetně zásad ochrany zdraví při práci u zařízení se zobrazovacími jednotkami (monitory, displeje apod.), rozpoznali možnost nebezpečí úrazu nebo ohrožení zdraví a byli schopni zajistit odstranění závad a možných rizik;
- znali systém péče státu o zdraví pracujících (včetně preventivní péče, uměli uplatňovat nároky na ochranu zdraví v souvislosti s prací, nároky vzniklé úrazem nebo poškozením zdraví v souvislosti s vykonáváním práce);
- byli vybaveni vědomostmi o zásadách poskytování první pomoci při náhlém onemocnění nebo úrazu a dokázali první pomoc sami poskytnout.

g) Usilovat o nejvyšší kvalitu své práce, výrobků nebo služeb, tzn., aby absolventi:

- chápali kvalitu jako významný nástroj konkurenceschopnosti a dobrého jména podniku;
- dodržovali stanovené normy (standarty) a předpisy související se systémem řízení jakosti zavedeným na pracovišti;
- dbali na zabezpečování parametrů (standardů) kvality procesů, výrobků nebo služeb, zohledňovali požadavky klienta (zákazníka, občana).

h) Jednat ekonomicky a v souladu se strategií trvale udržitelného rozvoje, tzn., aby absolventi:

- znali význam, účel a užitečnost vykonávané práce, její finanční, popř. společenské ohodnocení;
- zvažovali při plánování a posuzování určité činnosti (v pracovním procesu i v běžném životě) možné náklady, výnosy a zisk, vliv na životní prostředí, sociální dopady;
- efektivně hospodařili se svými finančními prostředky;
- nakládali s materiály, energiemi, odpady, vodou a jinými látkami ekonomicky a s ohledem na životní prostředí.

Z rozboru výsledků vzdělávání v jednotlivých odborných kompetencích je patrné, že aby absolvent oboru vzdělání byl schopen ... *navrhovat a konstruovat strojní součásti, mechanismy a části strojů, nástroje, nářadí, přípravky aj. výrobní pomůcky, volit prvky technického vybavení budov, technologického vybavení pracovišť..., navrhovat způsoby, technická zařízení, nářadí, nástroje, výrobní pomůcky a technologické podmínky k přeměně surovin, předvýrobků a polotovarů na strojírenské výrobky atd.* musí být vybaven *faktickými a teoretickými znalostmi v širokých souvislostech v oboru práce nebo studia* a disponovat *řadou kognitivních a praktických dovedností požadovaných při řešení specifických problémů v oboru práce nebo studia* (zde v obou případech zejména v oboru práce).

Doložení kompetence *dohlížet na běžnou práci jiných osob a nést určitou odpovědnost za hodnocení a zlepšování pracovních či vzdělávacích činností* je v případě absolventů odborného vzdělávání průkaznější než u absolventů gymnázia. Absolventi čtyřletých studijních oborů odborného vzdělávání se uplatňují *především na středních technickohospodářských funkcích* - zde konkrétně např. mistr ve výrobě, dílenský plánovač, technolog, technický manažer provozu apod. Pro výkon všech těchto pozic jsou nezbytné kompetence z oblasti řízení a dohledu na práci jiných osob doplněné o odpovídající úroveň zodpovědnosti za rozvoj lidských zdrojů.

Při porovnání vzdělávacích výsledků na 4. úrovni EQF s klíčovými kompetencemi definovanými v RVP pro gymnázium a s klíčovými a odbornými kompetencemi v RVP pro čtyřleté obory odborného vzdělávání byla nalezena shoda, která umožňuje přiřadit úroveň kvalifikací získaných absolvováním některého z uvedených oborů k 4. úrovni evropského rámce kvalifikací.

III. 2 Přiřazení úrovně kvalifikací získaných v terciárním vzdělávání–úrovně 5 - 8

Charakteristiky jednotlivých vzdělávacích úrovní/stupňů jsou v České republice stanoveny především příslušnými právními předpisy. Tyto charakteristiky, poměrně široké a obecné, je možné porovnat s deskriptory evropského rámce pro celoživotní vzdělávání (rámec EQF) a rámcem kvalifikací pro Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání (rámec pro EHEA). Na tomto základě je navrženo přiřazení k jejich úrovním, a to i s přihlédnutím k tomu, že na evropské úrovni byla 6. až 8. úroveň EQF a 1. až 3. cyklus kvalifikačního rámce pro EHEA uznány za kompatibilní⁵⁹.

Úroveň rámce EQF	Cyklus v rámci kvalifikací pro EHEA	
1	-	
2	-	
3	-	
4	-	
5	1	„Kvalifikace krátkého cyklu“ v rámci 1. cyklu 120 ECTS kreditů
6		180-240 ECTS kreditů
7	2	60 – 180 ECTS kreditů, přičemž zpravidla 90-180 ECTS a současně minimálně 60 ECTS kreditů musí být dosaženo na úrovni 2. cyklu
8	3	Není specifikováno; jako standard se uvádějí 3-4 roky prezenční formy studia

⁵⁹ Viz např. *Londýnské komuniké: K uskutečnění Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání: reakce na výzvy kladené globalizovaným světem ze dne 18. května 2007*; resp. *London Communiqué: Towards the European Higher Education Area: responding to challenges in a globalised world, 18 May 2007* [on line].
<http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/London_Communique18May2007.pdf>.

České terciární vzdělávání sestává z vyššího odborného vzdělávání a vysokoškolského vzdělávání. V českém terciárním vzdělávání se jedná o vyšší odborné, vysokoškolské bakalářské, vysokoškolské magisterské a vysokoškolské doktorské vzdělání. Pro srovnání charakteristik byly využity stávající právní předpisy, zejména školský zákon (vyšší odborné vzdělávání) a zákon o vysokých školách (vysokoškolské vzdělávání), vyhlášky pro požadavky k akreditacím a metodické materiály obou akreditačních komisí. Některé kategorie požadavků (tvoření úsudku, komunikace, schopnost dalšího vzdělávání) se objevují zejména v konkrétních studijních plánech či profilech absolventů.

Přiřazení kvalifikačních úrovní

Stupeň vzdělání/typ terciárního vzdělání	Úroveň rámce EQF	Cyklus v rámci pro EHEA
vyšší odborné vzdělání 3 – 3,5 roku studia <u>Absolventi vyššího odborného vzdělávání mají označení „diplomovaný specialista“ (ve zkratce „DiS.“ uváděné za jménem)</u>	6	180-240 ECTS
vysokoškolské bakalářské vzdělání 3-4 standardní roky studia 180 – 240 ECTS kreditů <u>Absolventům studia v bakalářských studijních programech jsou udělovány následující akademické tituly:</u> „bakalář“ (ve zkratce „Bc.“ uváděné před jménem), „bakalář umění“ (ve zkratce „BcA.“ uváděné před jménem) v oblasti umění akademický titul		1
vysokoškolské magisterské vzdělání 1-3 standardní roky studia, pokud magisterský studijní program navazuje na bakalářský 60 -180 ECTS kreditů 4-6 standardních roků studia, pokud magisterský studijní program nenavazuje na bakalářský 240 – 300 ECTS kreditů <u>Absolventům magisterského studijního programu jsou udělovány následující akademické tituly:</u> „inženýr“ (ve zkratce „Ing.“ uváděné před jménem) v oblasti	7	60-180 ECTS zpravidla 90 – 120 ECTS V součtu za bakalářské a magisterské vzdělání je obvyklý počet ECTS kreditů 300 2

ekonomie, technických věd a technologií, zemědělství, lesnictví a vojenství, „inženýr architekt“ (ve zkratce „Ing. arch.“) uváděné před jménem) v oblasti architektury, „magistr umění“ (ve zkratce „MgA.“ uváděné před jménem) v oblasti umění, „magistr“ (ve zkratce „Mgr.“ uváděné před jménem) v ostatních oblastech s výjimkou lékařství, zubního lékařství a veterinárního lékařství a hygieny.		
„doktor medicíny“ (ve zkratce „MUDr.“ uváděné před jménem) v oblasti lékařství, „doktor zubního lékařství“ (ve zkratce MDDr. uváděné před jménem) v oblasti zubního lékařství, „doktor veterinární medicíny“ (ve zkratce „MVDr.“ uváděné před jménem), Po vykonání státní rigorózní zkoušky: „doktor práva“ (ve zkratce „JUDr.“ uváděné před jménem) v oblasti práva, „doktor filozofie“ (ve zkratce „PhDr.“ uváděné před jménem) v oblasti humanitních, pedagogických a společenských věd, „doktor přírodních věd“ (ve zkratce „RNDr.“ uváděné před jménem) v oblasti přírodních věd, „doktor farmacie“ (ve zkratce „PharmDr.“ uváděné před jménem) v oblasti farmacie, „licenciát teologie“ (ve zkratce „ThLic.“ uváděné před jménem) v oblasti katolické teologie, „doktor teologie“ (ve zkratce „ThDr.“ uváděné před jménem); pro oblast teologie s výjimkou katolické teologie.		
Vysokoškolské doktorské vzdělání 3 – 4 standardní roky studia		3-4 standardní roky studia

Absolventům studia v doktorských studijních programech se uděluje akademický titul „ doktor “ (ve zkratce „Ph.D.“ uváděné za jménem), „ doktor teologie “ (ve zkratce „Th.D.“ uváděné za jménem) v oblasti teologie.	8	3
--	---	---

K úrovni 6. úrovni EQF jsou přiřazeny kvalifikace získané v rámci vyššího odborného a bakalářského vzdělání.

Vyšší odborné vzdělání se uskutečňuje v každém oboru vzdělání v jednotlivé vyšší odborné škole podle akreditovaného vzdělávacího programu. Postavení vyššího odborného vzdělávání zdůrazňuje jeho otevřenost jako alternativní cesty k terciárnímu vzdělávání pro studenty upřednostňující prakticky orientované, eventuálně kratší studium s bezprostředním zapojením se do praxe.

Vyšší odborné vzdělávání:

Základní charakteristika je uvedena ve školském zákonu: *Vyšší odborné vzdělávání rozvíjí a prohlubuje znalosti a dovednosti studenta získané ve středním vzdělávání a poskytuje všeobecné a odborné vzdělání a praktickou přípravu pro výkon náročných činností.*

Formulace cíle vyššího odborného vzdělávání je stručnější, avšak stanovuje jediný, zásadní aspekt VOV, a to že slouží jako příprava pro výkon „náročných činností“. Všechny uvedené charakteristiky 6. úrovně lze podřadit pojmu „náročné činnosti“.

	krátký cyklus	1. cyklus
znalosti a porozumění	prokázali znalosti a porozumění ve studijním oboru, který staví na všeobecném sekundárním vzdělání a jenž se na své obvyklé úrovni opírá o odborné učebnice; tyto znalosti poskytují základ pro obor činnosti či povolání, osobnostní rozvoj a další studia, jimiž se dokončuje první cyklus;	prokázali znalosti a porozumění ve studijním oboru, který staví na všeobecném sekundárním vzdělání a <u>překračuje je</u> a jenž se na své obvyklé úrovni opírá o odborné učebnice, a v některých aspektech také o <u>nejnovější poznatky</u> v tomto studijním oboru;
využívání znalostí a porozumění	umějí uplatnit své znalosti a porozumění v rámci povolání;	umějí uplatnit své znalosti a porozumění způsobem, z něhož je patrný <u>profesionální přístup k jejich práci</u> či povolání, a mají kompetence, jež se obvykle prokazují sestavováním a obhajováním argumentace a <u>řešením problémů</u> v tomto studijním oboru,

tvoření úsudku	jsou schopni zjistit údaje a použít je k formulaci odpovědí na přesně vymezené konkrétní i abstraktní problémy;	jsou schopni shromáždit a <u>interpretovat</u> relevantní údaje (obvykle ve vlastním studijním oboru) a z nich <u>dospět k úsudkům</u> , zohledňujícím též příslušné společenské, vědecké a etické problémy
komunikace	umějí o svém porozumění, svých dovednostech a činnostech komunikovat se spolupracovníky, nadřízenými i zákazníky	umějí sdělovat informace, <u>myšlenky</u> , <u>problémy</u> a řešení jak odborníkům, tak laikům;
schopnost dalšího vzdělávání	mají schopnost se dále vzdělávat s určitou mírou samostatnosti	vytvořili si schopnost dalšího vzdělávání, potřebnou ke studiu s <u>vysokou</u> mírou samostatnosti

Vzhledem ke značné obecnosti formulací v platných právních předpisech týkajících se vyššího odborného vzdělávání spolupracovala Akreditační komise pro vyšší odborné vzdělávání (AK VOV) na projektu „Kritéria a metodika akreditací vyššího odborného vzdělávání“⁶⁰. Jedním z výsledků projektu byl dokument „Cíle a charakteristiky vyššího odborného vzdělávání“, v němž jsou nároky na VOV specifikovány přesněji, byť se zachováním určité flexibility. Tento dokument přijala AK VOV v březnu 2008. V něm je od absolventů VOV požadován nejenom samostatný přístup k práci, ale i schopnost řídít tým spolupracovníků a nést odpovědnost za práci jiných... v rámci vícečlenných komplexních a různorodých skupin. To dobře odpovídá charakteristikám 6. úrovně EQF v oblasti kompetencí. Důraz na užší odbornou specializaci (v porovnání s bakalářským stupněm vzdělání) uvedený v dokumentu AK VOV poukazuje v kategorii znalostí spíše k úrovni 5 EQF. Některé aspekty VOV, jak jsou uvedeny v dokumentu AK VOV, zase dobře korespondují s deskriptory rámce kvalifikací pro EHEA (tzv. Dublinskými deskriptory). Těch je více a jsou členěny do 5 kategorií. Pro porovnání připadají v úvahu deskriptory krátkého cyklu a 1. cyklu (které odpovídají 5. a 6. úrovni EQF).

Poměrně dobrou shodu mezi dokumentem AK VOV a deskriptory 1. cyklu najdeme v kategorii „komunikace“ („srozumitelně formulovat a prezentovat vlastní názory odrážející rovněž i pohled dalších členů skupiny“ odpovídá požadavku „umějí sdělovat informace, myšlenky a problémy...“) a v kategorii „schopnost dalšího vzdělávání“ („učit se podle požadavků firmy, hodnotit úspěšnost vlastního učení a nalézt vlastní potřeby v rámci strukturovaného vzdělávacího prostředí“ – to jistě odpovídá „vysoké míře samostatnosti“).⁶¹

Některé styčné body s uvedenými Dublinskými deskriptory má i formulace cíle VOV. V kategorii „znalosti a porozumění“ se v obou cyklech hovoří o návaznosti na sekundární vzdělání, v 1. cyklu o překračování tohoto vzdělání. Tomu dobře odpovídá formulace cíle VOV, v níž se hovoří o „rozvíjení a prohlubování znalostí“. V kategorii „využívání znalostí a porozumění“ se v 1. cyklu požaduje „profesionální

⁶⁰ Projekt byl řešen Sdružením škol vyššího studia za podpory dotace ze strany MŠMT a s přizváním členů AK VOV zastupujících jak oblast vzdělávání, tak podnikovou.

⁶¹ Předpoklady pro „samostatné získávání informací a celoživotní učení“ mají čeští studenti získat již během středního vzdělávání – viz § 57 školského zákona.

přístup“ a schopnost „řešení problémů“, což lze považovat za korespondenci s „výkonem náročných činností“.

Vyšší odborné vzdělávání se ukončuje absolutoriem, jehož součástí je obhajoba absolventské práce. V této práci a při její obhajobě se prokazují nejen znalosti a jejich využívání, ale především dovednosti a kompetence uvedené v kategoriích „tvoření úsudku“ a „komunikace“ pro 1. cyklus: „schopnost shromáždit a interpretovat relevantní údaje... a z nich dospět k úsudkům, zohledňujícím též příslušné společenské, vědecké a etické problémy“ a „sdělovat informace, myšlenky, problémy a řešení jak odborníkům, tak laikům“.

Ve prospěch přiřazení VOV k 1. cyklu rámce kvalifikací pro EHEA hovoří i doba studia v rozsahu 3 až 3,5 roku - to rozhodně není doba „krátkého cyklu“, naopak odpovídá typické době bakalářského studia.

Další podpůrné argumenty je možné nalézt po bližším prostudování dokumentace pro akreditaci jednotlivých vzdělávacích programů.

Kvalifikace získávané vyšším odborným vzděláváním tedy do značné míry splňují požadavky deskriptorů 6. úrovně EQF, příp. 1. cyklu rámce kvalifikací pro EHEA, který odpovídá 6. úrovni EQF.

V jistém smyslu důležitější než formální shoda deskriptorů se zákonnými normami nebo vnitřními normami akreditační komise pro vyšší odborné vzdělávání je v tomto případě to, jak jsou získané kvalifikace fakticky naplňovány a jak jsou kvalifikace vnímány. Z hlediska EQF je důležité profesní uznání. V oblasti regulovaných povolání, např. nelékařských zdravotnických oborů, vyhovuje direktivám Evropské unie jak vyšší odborné, tak bakalářské vzdělání, a proto je uznáváno na stejné úrovni. Na stejné úrovni je uznáváno vzdělání např. i v oblasti sociální práce.

V případě „akademického uznání“ (tedy uznání získané kvalifikace pro další studijní účely) stojí bakalářské vzdělání v českém systému terciárního vzdělávání na vyšší úrovni než vyšší odborné vzdělání, které je zaměřeno na praktické uplatnění. Vyšší odborné vzdělání nedává přístup do vyššího cyklu studia, tj. magisterského studijního programu, nicméně to není rámcem EQF vyžadováno.

Bakalářský studijní program je v zákoně o vysokých školách charakterizován takto: § 45 odst. (1): *Bakalářský studijní program je zaměřen na přípravu k výkonu povolání a ke studiu v magisterském studijním programu. V bakalářském studijním programu se bezprostředně využívají soudobé poznatky a metody; obsahuje též v potřebném rozsahu teoretické poznatky.*

Aby obsah bakalářského studijního programu (oboru) vycházel z aplikace soudobých poznatků a dále i metod z výzkumu, vývoje nebo jiné tvůrčí činnosti v daném oboru, je jedním ze zásadních požadavků Akreditační komise. Ten je zveřejněn v jejích standardech, podle kterých vysoké školy připravují své programy k akreditaci⁶².

Při porovnání s deskriptory evropských rámců má smysl se zabývat úrovní 6 EQF a 1. cyklem rámce kvalifikací pro EHEA.

⁶² Viz Standardy Akreditační komise pro posuzování žádostí o akreditaci, rozšíření akreditace a prodloužení doby platnosti akreditace studijních programů a jejich oborů, 2010. [on line] <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/standardy-pro-posuzovani-zadosti.html>

Zákon o vysokých školách	Rámec EQF– úroveň 6	Rámec EHEA – 1.cyklus
Bakalářský studijní program je zaměřen na přípravu k výkonu povolání a ke studiu v magisterském studijním programu. <u>V bakalářském studijním programu se bezprostředně využívají soudobé poznatky a metody; obsahuje též v potřebném rozsahu teoretické poznatky.</u>	Znalosti: <u>pokročilé znalosti v oboru práce nebo studia zahrnující kritické porozumění teoriím a zásadám</u> Dovednosti: <u>pokročilé dovednosti prokazující zvládnutí oboru a smysl pro inovace, jež jsou požadovány při řešení složitých a nepředvídatelných problémů ve specializovaném oboru práce nebo studia</u> Kompetence: <u>řídit složité technické nebo odborné činnosti či projekty, nést odpovědnost za rozhodování v nepředvídatelných pracovních nebo vzdělávacích situacích nést odpovědnost za řízení odborného rozvoje jednotlivců</u>	<u>zahrnuje zpravidla 180 – 240 kreditů ECTS;</u> Znalosti a porozumění: <u>prokázali znalosti a porozumění ve studijním oboru, který staví na všeobecném sekundárním vzdělání a překračuje je a jenž se na své obvyklé úrovni opírá o odborné učebnice a v některých aspektech také o nejnovější poznatky v tomto studijním oboru;</u> Využívání znalostí a porozumění: <u>umějí uplatnit své znalosti a porozumění způsobem, z něhož je patrný profesionální přístup k jejich práci či povolání, a mají kompetence, jež se obvykle prokazují sestavováním a obhajováním argumentace a řešením problémů v tomto studijním oboru,</u> Tvoření úsudku: <u>jsou schopni shromáždit a interpretovat relevantní údaje (obvykle ve vlastním studijním oboru) a z nich dospět k úsudkům, zohledňujícím též příslušné společenské, vědecké a etické problémy;</u> Komunikace: <u>umějí sdělovat informace, myšlenky, problémy a řešení jak odborníkům, tak laikům;</u> Schopnost dalšího vzdělávání:

Podmínkou přijetí ke studiu je dosažení úplného středního nebo úplného středního odborného <u>vzdělání</u> .	a skupin	<u>vytvořili si schopnost dalšího vzdělávání, potřebnou ke studiu s vysokou mírou samostatnosti.</u>
--	----------	--

Při porovnání s deskriptory evropských rámců se charakteristika uvedená v zákoně o vysokých školách jeví jako příliš stručná, nicméně určitou shodu lze konstatovat. Např. v rámci kvalifikací pro EHEA se u 1. cyklu v kategorii „*znalosti a porozumění*“ hovoří o „*nejnovějších poznatcích*“ a o tom, že se studijní obor „*na své obvyklé úrovni opírá o odborné učebnice, a v některých aspektech také o nejnovější poznatky v tomto studijním oboru*“, zatímco v naší charakteristice jde o „*bezprostřední využívání soudobých poznatků a metod*“, což je obsahově prakticky totéž. O „*teoretických poznatcích*“ se v rámci kvalifikací pro EHEA nehovoří (a to v žádném cyklu), zmínka o teorii je však v EQF („*kritické porozumění teoriím a zásadám*“). Dublinské deskriptory v kategorii „*znalosti a porozumění*“ dále požadují, aby kvalifikace 1. cyklu byly přiznány těm studentům, kteří „*prokázali znalosti a porozumění ve studijním oboru, který staví na všeobecném sekundárním vzdělání a překračuje je*.“ To je nezbytný požadavek k akreditaci.

V kategorii „*dovednosti*“ vyžaduje EQF „*pokročilé dovednosti prokazující zvládnutí oboru*“. Dublinské deskriptory požadují, aby absolventi uměli „*uplatnit své znalosti a porozumění způsobem, z něhož je patrný profesionální přístup k jejich práci či povolání, a měli kompetence, jež se obvykle prokazují sestavováním a obhajováním argumentace a řešením problémů v tomto studijním oboru*“. Tyto požadavky nejsou nikde v národních dokumentech explicitně definovány, nicméně absolventi vypracovávají a obhajují na závěr studia svoji bakalářskou práci. Akreditační komise úroveň bakalářských prací pravidelně kontroluje. Vypracování bakalářské práce předpokládá, že student je nejen schopen *uplatnit své znalosti a porozumění oboru*, ale i dostatečnou míru jejich *pokročilosti* a schopnost *obhájit a vyargumentovat* uváděné poznatky či *inovace*. Do značné míry prokazuje absolvent přípravou a obhajobou bakalářské práce naplnění další kompetence obsažené v Dublinských deskriptorech, v části tvoření úsudku, a to: schopnost „*shromáždit a interpretovat relevantní údaje ve vlastním studijním oboru*“ a stejně tak i schopnost „*dospět k úsudkům, zohledňujícím příslušné společenské, vědecké a etické problémy*“.

V kategorii „*dovednosti*“ požadují deskriptory EQF, aby absolvent prokázal „*smysl pro inovace, jež jsou požadovány při řešení složitých a nepředvídatelných problémů ve specializovaném oboru práce nebo studia*“. Akreditační komise pro akreditaci studijních programů požaduje, aby v rámci studijního programu byl student veden ke „*schopnosti samostatné tvůrčí práce, schopnosti sledovat odbornou literaturu k oboru, schopnosti interpretovat a aplikovat výsledky běžných výzkumů*“, což má značný obsahový překryv. V souvislosti s tím Akreditační komise požaduje, aby součástí bakalářského programu byly „*základní teoretické a metodologické disciplíny, a to v podobě povinných předmětů*“⁶³. Tyto kompetence, spolu s požadavkem Dublinských deskriptorů na to, aby „*uměl*

⁶³ Viz Standardy Akreditační komise pro posuzování žádostí o akreditaci, rozšíření akreditace a prodloužení doby platnosti akreditace studijních programů a jejich oborů, 2010. <http://www.akreditacnikomise.cz/cs/standardy-pro-posuzovani-zadosti.html>.

sdělovat informace, myšlenky, problémy a řešení jak odborníkům, tak laikům“, prokáže student především tím, že sepíše a obhájí závěrečnou bakalářskou práci. Zákon o vysokých školách stanoví, že „*podmínkou přijetí ke studiu v bakalářském a magisterském studijním programu je dosažení úplného středního nebo úplného středního odborného vzdělání....*“. Vzhledem k tomu, že v České republice byly bakalářské studijní programy pojaty ve smyslu Boloňské deklarace, tedy jako 1. stupeň vysokoškolského vzdělávání, a umožňují jak vstup na trh práce, tak pokračování ve studiu, může každý absolvent bakalářského studijního programu podat přihlášku ke studiu v magisterském studijním programu. Na základě toho lze konstatovat, že pojetí bakalářských programů v České republice odpovídá požadavku Dublinských deskriptorů v kategorii „*schopnost dalšího vzdělávání*“, konkrétně požadavku, že absolventi programu 1. cyklu si „*vytvořili si schopnost dalšího vzdělávání, potřebnou ke studiu s vysokou mírou samostatnosti*“.

Dublinské deskriptory požadují, aby studijní zátěž v programu 1. cyklu odpovídala 180 – 240 ECTS kreditům. Vezmeme-li v úvahu fakt, že většina vysokých škol (všechny veřejné vysoké školy) v České republice zavedla systém kreditů ECTS v bakalářském a magisterském studiu a že jednomu akademickému roku odpovídá 60 ECTS kreditů, existuje v tomto bodě jednoznačná shoda s kvalifikačním rámcem pro EHEA, tj. 3-4 standardní roky studia odpovídají 180-240 ECTS kreditům.

Charakteristika bakalářského studijního programu tak, jak je uvedena v zákoně o vysokých školách a ve Standardech Akreditační komise pro posuzování žádostí o akreditace, odpovídá 6. úrovni EQF a 1. cyklu rámce kvalifikací pro EHEA.

K úrovni 7 EQF jsou přiřazeny úrovně kvalifikací na české magisterské úrovni, opět na základě srovnání příslušných „deskriptorů“ EQF a národních právních norem.

Charakteristice magisterského studijního programu je v zákonu o vysokých školách věnován § 46, odst. 1:

(1) „*Magisterský studijní program je zaměřen na získání teoretických poznatků založených na soudobém stavu vědeckého poznání, výzkumu a vývoje, na zvládnutí jejich aplikace a na rozvinutí schopností k tvůrčí činnosti; v oblasti umění je zaměřen na náročnou uměleckou přípravu a rozvíjení talentu.*“

Požadavky jsou sice stručné, nicméně je možno v nich zřetelně rozlišit znalosti (získání teoretických poznatků založených na soudobém stavu vědeckého poznání, výzkumu a vývoje), dovednosti (zvládnutí jejich aplikace) a kompetence (rozvinutí schopností k tvůrčí činnosti).

Zákon o vysokých školách	Rámec EQF – úroveň 7	Rámec EHEA – 2.cyklus
<i>Magisterský studijní program je zaměřen na</i> Znalosti: <u>získání teoretických poznatků založených na soudobém stavu vědeckého poznání, výzkumu a vývoje,</u> Dovednosti: <i>na zvládnutí jejich aplikace</i> Kompetence: <i>rozvinutí schopností k tvůrčí činnosti; v oblasti umění je zaměřen na náročnou uměleckou přípravu a rozvíjení talentu.</i>	Znalosti: <u>vysoce specializované znalosti, z nichž některé se týkají nejnovějších poznatků v oboru práce nebo studia, sloužící jako základ originálního myšlení a/nebo výzkumu; kritická povědomost o problémech v oboru a na rozhraní mezi obory;</u> Dovednosti: specializované dovednosti při řešení problémů ve výzkumu a/nebo při inovacích s cílem vytvářet nové znalosti a postupy a integrovat poznatky z různých oborů; Kompetence: řídít a přetvářet pracovní nebo vzdělávací okolnosti (kontexty), které jsou složité, nelze je předvídat a vyžadují nové strategické přístupy; nést odpovědnost za přínos k profesním znalostem a postupům a/nebo za posuzování strategických výkonů týmů.	<u>60 – 180 ECTS kreditů, přičemž zpravidla 90-180 ECTS, a současně minimálně 60 ECTS kreditů musí být dosaženo na úrovni 2.cyklu</u> Znalosti a porozumění: <u>prokázali znalosti a porozumění založené na vzdělání běžně spojovaném s bakalářským stupněm a prohlubující je a poskytující oporu či možnost originálního rozvíjení a využívání myšlenek, často v rámci výzkumu;</u> Využívání znalostí a porozumění: <u>umějí uplatnit své znalosti, porozumění a schopnosti řešit problémy v novém či neznámém prostředí v širších (či multidisciplinárních) souvislostech, týkajících se jejich studijního oboru;</u> Tvoření úsudku: <u>jsou schopni propojovat znalosti, zvládat složitost a formulovat i při neúplných nebo omezených informacích úsudky, které však zohledňují společenskou a etickou odpovědnost, související s uplatňováním těchto znalostí a úsudků;</u> Komunikace: <u>umějí své závěry a</u>

		<u>znalosti i úvahy, na nichž jsou založeny, jasně a jednoznačně sdělovat odborníkům i laikům;</u> Schopnost dalšího vzdělávání: jsou schopni vzdělávat se dalším studiem, v jehož směřování mohou být do značné míry samostatní či autonomní.
--	--	--

Požadavky odpovídající 7. úrovni EQF jsou obsaženy i ve standardech Akreditační komise pro posuzování žádostí o akreditaci⁶⁴ definované jako „*schopnost samostatné odborné činnosti, schopnost analyzovat nejnovější trendy vývoje oboru, schopnost připravovat a podílet se na výzkumné činnosti*“.

Při porovnání s rámcem EQF můžeme konstatovat dobrou shodu, pokud jde o znalosti a dovednosti (zákon: „zvládání aplikací“, „rozvoj schopností k tvůrčí činnosti“; EQF: „vytvářet nové znalosti a postupy“, „integrovat poznatky z různých oborů“). Uvedené kompetence vyžadují tvůrčí činnost.

Rámec EHEA: Zde je v kategoriích „znalosti a porozumění“ a „využívání znalostí a porozumění“ rovněž nemalý obsahový průnik s formulací zákona o vysokých školách.

Zákon o vysokých školách stanoví, že „*podmínkou přijetí ke studiu v studiu v magisterském studijním programu, který navazuje na bakalářský studijní program, je rovněž řádné ukončení studia v bakalářském studijním programu.*“ Dublinské deskriptory v kategorii „znalosti a porozumění“ požadují, aby kvalifikace 2. cyklu byly přiznány těm studentům, kteří „*prokázali znalosti a porozumění založené na vzdělání běžně spojovaném s bakalářským stupněm a prohlubující je*“.

Další požadavky na znalosti 7. úrovně EQF jsou „*kritická povědomost o problémech v oboru a na rozhraní mezi obory*“. Obdobně Dublinské deskriptory požadují po absolventovi, aby „*uměl uplatnit své znalosti, porozumění a schopnosti řešit problémy v novém či neznámém prostředí v širších (či multidisciplinárních) souvislostech, týkajících se jejich studijního oboru*“ a dále, aby byl schopen „*propojovat znalosti, zvládat složitost a formulovat i při neúplných nebo omezených informacích úsudky, které však zohledňují společenskou a etickou odpovědnost, související s uplatňováním těchto znalostí a úsudků*“. Takovéto požadavky jsou obsaženy i ve standardech Akreditační komise pro posuzování žádostí o akreditaci⁶⁵ definované jako „*schopnost samostatné odborné činnosti, schopnost analyzovat nejnovější trendy vývoje oboru, schopnost připravovat a podílet se na výzkumné činnosti*“. Tyto požadavky jsou ověřovány zejména v rámci zpracování a obhajoby diplomové práce. Zároveň tak absolvent prokazuje

⁶⁴ Viz Standardy Akreditační komise pro posuzování žádostí o akreditaci, rozšíření akreditace a prodloužení doby platnosti akreditace studijních programů a jejich oborů

⁶⁵ Viz Standardy Akreditační komise pro posuzování žádostí o akreditaci, rozšíření akreditace a prodloužení doby platnosti akreditace studijních programů a jejich oborů

naplnění požadavků na komunikační dovednosti obsažené v Dublinských deskriptorech pro rámec EHEA, tedy že umí „*své závěry a znalosti i úvahy, na nichž jsou založeny, jasně a jednoznačně sdělovat odborníkům*“. Úroveň prací Akreditační komise prověřuje.

Dublinské deskriptory požadují, aby studijní zátěž v programu 2. cyklu odpovídala 60–180 ECTS kreditům, zpravidla 90–120 ECT, přičemž minimálně 60 ECTS kreditů musí být získáno na úrovni 2. cyklu studia. Přepočítáme-li standardní dobu studia uvedenou v zákoně o vysokých školách (1-3 standardní roky studia) obdobně jako v případě bakalářského studia, tj. že jednomu akademickému roku odpovídá 60 ECTS kreditů, existuje v tomto bodě opět jednoznačná shoda s kvalifikačním rámcem pro EHEA. V České republice jsou vesměs uskutečňovány magisterské programy v rozsahu 2 standardních roků studia, tj. 120 ECTS kreditů.

Na základě charakteristiky magisterského studijního programu vymezené zákonem o vysokých školách a ve Standardech Akreditační komise pro posuzování žádostí o akreditace, je možné konstatovat, že odpovídá 7. úrovni EQF a 2. cyklu Dublinských deskriptorů.

K úrovni 8 EQF jsou v českém systému terciárního vzdělávání přiřazeny získané doktorské kvalifikace. V charakteristice doktorského studia sice není termínový překryv, ale obsahový překryv s 3. cyklem rámce EHEA a úrovní 8 EQF je největší. Je třeba upozornit, že podle českého zákona nejsou doktorské programy zaměřeny výlučně na přípravu k vědecké či výzkumné činnosti, ale že je zmíněna i tvůrčí činnost v oblasti vývoje, což je dostatečně široký pojem, aby zahrnul i inovace, o nichž se hovoří v EQF. Oba evropské rámce ovšem reflektují skutečnost, že v Evropě existuje širší spektrum zaměření a úrovní doktorských programů, než jsme zvyklí u nás.

Zákon o vysokých školách	Rámec EQF – úroveň 8	Rámec EHEA – 3.cykus
<u>Standardní doba studia je nejméně tři a nejvýše čtyři roky.</u> Znalosti a porozumění: <u>Doktorský studijní program je zaměřen na vědecké bádání a samostatnou tvůrčí činnost v oblasti výzkumu nebo vývoje nebo na samostatnou teoretickou a tvůrčí činnost v oblasti umění;</u>	Znalosti: znalosti na špičkové úrovni v oboru práce nebo studia a na rozhraní mezi obory; Dovednosti:	Studijní zátěž není vyjádřena v ECTS kreditech, nicméně Bergenské komuniké z konference ministrů uvádí standardní dobu studia 3-4 roky⁶⁶. Znalosti a porozumění: prokázali systematické porozumění studijnímu oboru a <u>zvládnutí dovedností a výzkumných metod spojených s daným oborem;</u> Využívání znalostí a

⁶⁶ Viz *Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání* (Komuniké Konference evropských ministrů odpovědných za vysoké školství, Bergen, 19. -20. květen 2005) [on line]. <http://www.bologna.msmt.cz/files/KomunikeBergen.pdf> >. V originále dostupné na http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/Bergen_Communique1.pdf >.

Využívání znalostí a porozumění: <i>Studium se řádně ukončuje státní doktorskou zkouškou a obhajobou disertační práce, kterými se prokazuje schopnost a připravenost k samostatné činnosti v oblasti výzkumu nebo vývoje nebo k samostatné teoretické a tvůrčí umělecké činnosti. Disertační práce musí obsahovat původní a uveřejněné výsledky nebo výsledky přijaté k uveřejnění.</i>	<u>vysoce pokročilé a specializované dovednosti a metody, včetně syntézy a hodnocení, požadované při řešení kritických problémů ve výzkumu a/nebo při inovacích a při rozšiřování a přehodnocování stávajících poznatků nebo odborných postupů;</u> Kompetence: vykazovat značnou autoritu, schopnost inovací, samostatnost, akademickou a odbornou integritu a trvalé odhodlání přicházet s novými myšlenkami a vyvíjet nové postupy na špičkové úrovni v oboru práce nebo studia, včetně výzkumu;	porozumění: prokázali schopnost s akademickou integritou koncipovat, navrhovat, zavádět a přizpůsobovat rozsáhlejší výzkumný proces; <u>vytvořili rozsáhlejší dílo, které původním výzkumem přispělo k rozšíření hranic poznání a jehož součástí si zasluhuje recenzovanou publikaci na národní či mezinárodní úrovni;</u> Tvoření úsudku: jsou schopni kritické analýzy, vyhodnocení a syntézy nových a komplexních myšlenek; Komunikace: <u>jsou schopni komunikovat se svými spolupracovníky a širší vědeckou komunitou i se společností jako takovou o otázkách v oblasti své specializace;</u> Schopnost dalšího vzdělávání: dá se očekávat, že budou v akademickém či profesním rámci schopni přispět k technickému, společenskému a kulturnímu pokroku ve znalostní společnosti.
---	---	---

Požadavky Dublinských deskriptorů v kategorii „*znalosti a porozumění*“ dobře korespondují s tím, co obsahují deskriptory 3. cyklu rámce kvalifikací pro EHEA („*vytvořili rozsáhlejší dílo, které původním výzkumem přispělo k rozšíření hranic poznání a jehož součástí si zasluhuje recenzovanou publikaci na národní či mezinárodní úrovni*“).

Standardy Akreditační komise pro posuzování žádostí o akreditaci pak požadují, aby „*obsah studia doktorského studijního programu a jeho případného oboru byl zaměřen na vědecké bádání a samostatnou tvůrčí činnost.*“ Dále standardy požadují, aby „*z témat disertačních prací jednoznačně vyplývalo, že jejich řešení bude vyžadovat samostatnou tvůrčí činnost studenta v oblasti výzkumu nebo vývoje nebo samostatnou tvůrčí činnost v oblasti umění*“ a při posuzování žádosti

o akreditaci se bere v úvahu, zda témata disertačních prací odpovídají výzkumnému zaměření pracoviště⁶⁷.

Standardy Akreditační komise kladou velký důraz na vědeckou a výzkumnou činnost doktorských kandidátů a požadují, aby „vědecká, výzkumná, vývojová, umělecká a další tvůrčí činnost v oblasti vztahující se k doktorskému studijnímu programu musí být vázána na pracoviště, pro které vysoká škola žádá o akreditaci doktorského studijního programu“.

Vypracováním disertační práce a jejím obhájením zároveň jsou prokázány komunikační dovednosti vyžadované Dublinskými deskriptory, tj. schopnost „komunikovat se svými spolupracovníky a širší vědeckou komunitou i se společností jako takovou o otázkách v oblasti specializace (absolventa)“. Lze nalézt i shodu o standardní délce studia 3-4 roky.

Na základě charakteristiky doktorského studijního programu vymezené zákonem o vysokých školách a ve Standardech Akreditační komise pro posuzování žádostí o akreditaci je možné konstatovat, že odpovídá 8. úrovni EQF a 3. cyklu Dublinských deskriptorů.

III. 3 Přiřazení kvalifikačních úrovní NSK

Rámec pro úrovně kvalifikací získávaných v systému uznávání podle zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů (zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání) byl připravován v průběhu roku 2009 a schválen MŠMT v lednu 2010⁶⁸.

Deskriptory popisující jednotlivé úrovně kvalifikací vedených v registru NSK byly vytvářeny v úzké návaznosti na deskriptory osmi úrovní evropského rámce kvalifikací, jsou však pojaty činnostně - aktivní formulace popisují činnosti, které jsou na dané úrovni požadovány pro výkon povolání nebo pracovní pozice. I přes tuto formální odlišnost lze dobře doložit, že deskriptory NSK vyjadřují znalosti, dovednosti a kompetence, které na všech úrovních předepisuje evropský rámec kvalifikací pro celoživotní učení.

Úroveň NSK /EQF	Deskriptory popisující úroveň kvalifikací NSK		
Úroveň 1 NSK	Rozlišovat pracovní prostředky, suroviny apod. Vykonávat práce podle jednoduchých zadaných neměnných postupů Při aplikaci daných postupů rozpoznávat vznik problémů		
Úroveň 1 EQF	<i>základní všeobecné znalosti</i>	<i>základní dovednosti požadované k provádění jednoduchých úkolů</i>	<i>pracovat nebo studovat pod přímým dohledem ve strukturovaném prostředí</i>

⁶⁷ Viz Standardy Akreditační komise pro posuzování žádostí o akreditaci, rozšíření akreditace a prodloužení doby platnosti akreditace studijních programů a jejich oborů.

⁶⁸ Materiál Kvalifikační úrovně v Národní soustavě kvalifikací, charakteristiky jednotlivých úrovní a jejich vztah k Evropskému rámci kvalifikací, MŠMT, Porada vedení č. 1 dne 5.1.2010

Úroveň 2 NSK 2	Orientovat se v podkladech obsahujících zadání práce Volit z různých možností pracovní prostředky, suroviny apod. pro použití v určitém postupu, metodě Posuzovat kvalitu svých produktů (služeb) Při aplikaci daných postupů a metod rozpoznávat vznik problémů Aplikovat dané postupy ve standardních podmínkách s minimem možných obměn		
Úroveň 2 EQF	<i>základní faktické znalosti v oboru práce nebo studia</i>	<i>základní kognitivní a praktické dovednosti požadované při používání relevantních informací za účelem plnění úkolů a řešení běžných problémů s použitím jednoduchých pravidel a nástrojů</i>	<i>pracovat nebo studovat pod dohledem s určitou mírou samostatnosti</i>
Úroveň 3 NSK	Orientovat se v dokumentaci, normách a standardech běžně používaných v oboru Volit z různých možností pracovní postupy, metody, prostředky, suroviny apod. podle podmínek a požadavků na výsledek Posuzovat kvalitu svých i souvisejících produktů (služeb) Dbát na zabezpečování parametrů kvality, určovat příčiny nedostatků a volit způsoby jejich odstranění Při aplikaci zvolených postupů a metod rozpoznávat vznik problémů, určovat příčiny a volit způsoby jejich vyřešení Aplikovat zvolený postup v závislosti na různých podmínkách a požadavcích na výsledek, vč. zohlednění sociálního, ekonomického a ekologického hlediska Prezentovat výsledky práce a nabízené produkty a služby Řídit menší kolektiv pracovníků vykonávajících jednoduché nebo pomocné činnosti		
Úroveň 3 EQF	<i>znalosti faktů, zásad, procesů a obecných pojmů v oboru práce nebo studia</i>	<i>řada kognitivních a praktických dovedností požadovaných při plnění úkolů a řešení problémů výběrem a použitím základních metod, nástrojů, materiálů a informací</i>	<i>nést odpovědnost za splnění úkolů v práci nebo ve studiu při řešení problémů přizpůsobovat své chování okolnostem</i>
4	Orientovat se v dokumentaci, normách, standardech a právních předpisech běžně používaných v oboru Volit z různých možností pracovní postupy, metody, prostředky		

	suroviny apod. podle podmínek a požadavků na výsledek Posuzovat kvalitu svých produktů (služeb) i souvisejících výrobků (služeb), dbát na zabezpečování parametrů (standardů) kvality a určovat příčiny případných nedostatků a důsledky pro další postup, navrhopat a zajišťovat opatření k jejich odstranění Při aplikaci zvolených postupů a metod rozpoznávat vznik problémů a určovat jejich příčiny a důsledky pro další postup a zajišťovat jejich uplatnění Při vzniku problémů rozpoznávat souvislosti sociálních, ekonomických a ekologických aspektů s příslušnými problémy Určovat příčiny nestandardních fungování, chování a situací u objektů a subjektů své práce Posuzovat relevanci odborných informací Posuzovat výsledky jiných prací z hlediska možností jejich použití v postupech a metodách Aplikovat a modifikovat zvolené postupy v závislosti na různých podmínkách a požadavcích na výsledek, vč. zohlednění sociálního, ekonomického a ekologického hlediska Integrovat do řešení problémů odborné informace z různých zdrojů Navrhovat, jak zlepšit výsledky Navrhovat méně složité typově analogické nové postupy a produkty Rozpracovávat navržené postupy a produkty Prezentovat výsledky práce a nabízené produkty a služby, věcně diskutovat o problémech s cílem najít řešení, při jednání uplatňovat vhodné komunikační prostředky Řídit menší pracovní kolektiv při činnostech aplikujících zvolené postupy v závislosti na různých podmínkách a požadavcích na výsledek		
Úroveň 4 EQF	<i>faktické a teoretické znalosti v širokých souvlastech v oboru práce nebo studia</i>	<i>řada kognitivních a praktických dovedností požadovaných při řešení specifických problémů v oboru práce nebo studia</i>	<i>schopnost řídit sebe samého v rámci pokynů v oblastech práce nebo studia, které jsou obvykle předvídatelné, ale mohou se měnit</i> <i>dohlížet na běžnou práci jiných osob a nést určitou odpovědnost za hodnocení a zlepšování pracovních či vzdělávacích činností</i>
5	Orientovat se v dokumentaci, normách, standardech a právních předpisech používaných v oboru v míře umožňující poskytovat jejich vysvětlení ostatním ve standardních situacích Volit z různých možností pracovní postupy, metody, prostředky, suroviny apod. podle podmínek a požadavků na výsledek		

	Posuzovat kvalitu svých produktů (služeb) i souvisejících výrobků (služeb), dbát na zabezpečování parametrů (standardů) kvality a určovat příčiny případných nedostatků a důsledky pro další postup, navrhnout a zajišťovat opatření k jejich odstranění Při aplikaci zvolených postupů a metod rozpoznávat vznik problémů a určovat jejich příčiny a důsledky pro další postup a zajišťovat jejich uplatnění Při vzniku problémů rozpoznávat souvislosti sociálních, ekonomických a ekologických aspektů s příslušnými problémy Rozlišovat standardní a nestandardní fungování, chování a situace u objektů a subjektů své práce a analyzovat příčiny a souvislosti nestandardních fungování a vyvozovat z nich závěry a předkládat návrhy Analyzovat méně složité systémy, jevy a procesy Posuzovat relevanci odborných informací pro řešení standardních problémů Posuzovat výsledky jiných prací z hlediska možností jejich použití v postupech a metodách Aplikovat a modifikovat zvolené postupy v závislosti na různých podmínkách a požadavcích na výsledek vč. zohlednění sociálního, ekonomického a ekologického hlediska Řešit samostatně běžné odborné úkoly s využitím obvyklých metod Řešit problémy spojené s nutností abstrahování, používat jednodušší výzkumné metody Integrovat do řešení problémů odborné informace z různých zdrojů Integrovat více řešení do komplexních řešení Navrhovat jak zlepšit výsledky včetně návrhů nových způsobů řešení Navrhovat méně složité nové postupy a produkty Prezentovat výsledky práce a nabízené produkty a služby, věcně diskutovat o problémech s cílem najít řešení, při jednání uplatňovat vhodné komunikační prostředky a způsoby účinné argumentace Řídit pracovní kolektiv při méně složitých odborných činnostech v závislosti na různých obtížně předvídatelných podmínkách a požadavcích na výsledek																														
Úroveň 5 EQF	<table><tr><td>rozsáhlé a</td><td>rozsáhlá škála</td><td>řídí a kontrolovat</td></tr><tr><td>specializované</td><td>kognitivních</td><td>pracovní či vzdělávací</td></tr><tr><td>faktické</td><td>a praktických</td><td>činnosti, při nichž</td></tr><tr><td>a teoretické</td><td>dovedností</td><td>dochází</td></tr><tr><td>znalosti</td><td>požadovaných při</td><td>k nepředvídatelným</td></tr><tr><td>v oboru práce</td><td>rozvíjení tvůrčích</td><td>změnám</td></tr><tr><td>nebo studia</td><td>řešení abstraktních</td><td></td></tr><tr><td>a uvědomován</td><td>problémů</td><td>posuzovat a rozvíjet</td></tr><tr><td>i si hranic</td><td></td><td>své vlastní výkony</td></tr><tr><td>těchto znalostí</td><td></td><td>a výkony ostatních</td></tr></table>	rozsáhlé a	rozsáhlá škála	řídí a kontrolovat	specializované	kognitivních	pracovní či vzdělávací	faktické	a praktických	činnosti, při nichž	a teoretické	dovedností	dochází	znalosti	požadovaných při	k nepředvídatelným	v oboru práce	rozvíjení tvůrčích	změnám	nebo studia	řešení abstraktních		a uvědomován	problémů	posuzovat a rozvíjet	i si hranic		své vlastní výkony	těchto znalostí		a výkony ostatních
rozsáhlé a	rozsáhlá škála	řídí a kontrolovat																													
specializované	kognitivních	pracovní či vzdělávací																													
faktické	a praktických	činnosti, při nichž																													
a teoretické	dovedností	dochází																													
znalosti	požadovaných při	k nepředvídatelným																													
v oboru práce	rozvíjení tvůrčích	změnám																													
nebo studia	řešení abstraktních																														
a uvědomován	problémů	posuzovat a rozvíjet																													
i si hranic		své vlastní výkony																													
těchto znalostí		a výkony ostatních																													
6	Orientovat se v dokumentaci, normách, standardech a právních předpisech používaných v oboru v míře umožňující podat jejich vysvětlení ve standardních i nestandardních situacích																														

	Volit z různých možností pracovní postupy, metody, prostředky, suroviny apod. podle podmínek a požadavků na výsledek Posuzovat kvalitu svých produktů (služeb) i souvisejících výrobků (služeb), dbát na zabezpečování parametrů (standardů) kvality a určovat příčiny případných nedostatků a důsledky pro další postup, navrhopvat a zajišťovat opatření k jejich odstranění Při aplikaci zvolených postupů a metod rozpoznávat vznik problémů a určovat jejich příčiny a důsledky pro další postup a zajišťovat jejich uplatnění Při vzniku problémů rozpoznávat souvislosti sociálních, ekonomických a ekologických aspektů s příslušnými problémy Analyzovat příčiny nestandardních fungování, chování a situací u objektů a subjektů své práce a jejich souvislosti a vyvozovat z nich závěry a návrhy Analyzovat méně složité systémy, jevy a procesy Posuzovat relevanci odborných informací Posuzovat výsledky jiných prací z hlediska možností jejich použití v postupech a metodách Aplikovat a modifikovat zvolené postupy v závislosti na různých podmínkách a požadavcích na výsledek vč. zohlednění sociálního, ekonomického a ekologického hlediska Řešit složitější úkoly, pro které nejsou k dispozici vytvořené postupy a metody Řešit problémy spojené s nutností abstrahování Integrovat do řešení problémů odborné informace z různých zdrojů Integrovat více řešení do komplexních řešení Navrhovat systémová zlepšení Navrhovat složitější nové postupy a produkty Řešit problémy spojené s aplikací rozsáhlých teoretických znalostí, používat výzkumné a jednodušší vědecké metody Prezentovat výsledky práce a nabízené produkty a služby a obhajovat je v oponentních diskusích, věcně diskutovat o problémech s cílem najít řešení, při jednání uplatňovat vhodné komunikační prostředky a způsoby účinné argumentace Řídit pracovní kolektiv při složitých odborných činnostech v nepředvídatelných podmínkách		
Úroveň 6 EQF	<i>pokročilé znalosti v oboru práce nebo studia zahrnující kritické chápání teorií a zásad</i>	<i>pokročilé dovednosti prokazující zvládnutí oboru a smysl pro inovace, jež jsou požadovány při řešení složitých a nepředvídatelných problémů ve specializované oblasti práce nebo studia</i>	<i>řídít složité technické nebo odborné činnosti či projekty a nést odpovědnost za rozhodování v kontextu nepředvídatelné pracovní nebo vzdělávací náplně nést odpovědnost za řízení odborného rozvoje jednotlivců a skupin</i>

7	Orientovat se v dokumentaci, normách, standardech a právních předpisech používaných v oboru v míře umožňující podat jak jejich vysvětlení ve standardních i nestandardních situacích, tak posuzovat potřebu změn těchto norem a dokumentů Plánovat pracovní postupy, metody, prostředky, suroviny apod. ve vztahu k očekávaným výsledkům Posuzovat kvalitu svých produktů (služeb) i souvisejících výrobků (služeb), dbát na zabezpečování parametrů (standardů) kvality a určovat příčiny případných nedostatků a důsledky pro další postup, navrhopat a zajišťovat opatření k jejich odstranění Při aplikaci zvolených postupů a metod rozpoznávat vznik problémů a určovat jejich příčiny a důsledky pro další postup a zajišťovat jejich uplatnění Při vzniku problémů rozpoznávat souvislosti sociálních, ekonomických a ekologických aspektů s příslušnými problémy Analyzovat příčiny nestandardních fungování, chování a situací u objektů a subjektů své práce a jejich souvislosti a vyvozovat z nich závěry a návrhy Analyzovat složité systémy, jevy a procesy Posuzovat relevanci odborných informací a poznatků z jiných vědních oborů Posuzovat výsledky jiných složitých prací z hlediska možností jejich použití v postupech a metodách Aplikovat a modifikovat zvolené postupy v závislosti na různých podmínkách a požadavcích na výsledek vč. zohlednění sociálního, ekonomického a ekologického hlediska Navrhovat postupy a metody pro řešení složitých problémů a koordinovat jejich uplatňování v praxi Řešit problémy spojené s nutností abstrahování a zobecňování Integrovat do řešení problémů odborné informace z různých zdrojů a poznatky z různých vědních oborů Integrovat více řešení do komplexních řešení Navrhovat zásadní systémové změny Navrhovat a zavádět do realizace složité a komplexní nové postupy a produkty Řešit problémy spojené s aplikací rozsáhlých teoretických a vysoce specializovaných znalostí, používat výzkumné a vědecké metody Prezentovat výsledky práce a nabízené produkty a služby a navrhované postupy nových řešení a obhajovat je v oponentních diskusích, řídit věcné diskuse o složitých problémech s cílem najít řešení, při jednání uplatňovat vhodné komunikační prostředky a způsoby účinné argumentace Řídit a plánovat složité a rozsáhlé procesy zabezpečované více pracovními kolektivy v nepředvídatelných podmínkách včetně koncepčních a strategických rozhodování			
Úroveň 7 EQF	<table><tr><td><i>vysoce specializované znalosti, z nichž některé jsou v popředí</i></td><td><i>speciální dovednosti požadované při řešení problémů ve výzkumu a/nebo při inovacích s cílem rozvíjet nové</i></td><td><i>řídít a transformovat pracovní nebo vzdělávací kontexty, které jsou složité, nelze je předvídat</i></td></tr></table>	<i>vysoce specializované znalosti, z nichž některé jsou v popředí</i>	<i>speciální dovednosti požadované při řešení problémů ve výzkumu a/nebo při inovacích s cílem rozvíjet nové</i>	<i>řídít a transformovat pracovní nebo vzdělávací kontexty, které jsou složité, nelze je předvídat</i>
<i>vysoce specializované znalosti, z nichž některé jsou v popředí</i>	<i>speciální dovednosti požadované při řešení problémů ve výzkumu a/nebo při inovacích s cílem rozvíjet nové</i>	<i>řídít a transformovat pracovní nebo vzdělávací kontexty, které jsou složité, nelze je předvídat</i>		

	<i>znalostí v oboru práce nebo studia, sloužící jako základ originálního myšlení nebo výzkumu</i> <i>kritické uvědomování si znalostí v oboru a na rozhraní mezi různými oblastmi</i>	<i>znalosti a postupy a integrovat poznatky z různých oblastí</i>	<i>a vyžadují nové strategické přístupy</i> <i>nést odpovědnost za přispívání k profesním znalostem a postupům a/nebo za posuzování strategických výkonů týmů</i>
8	Úroveň 7 plus: Řešit úkoly spojené s inovacemi významnými pro celý obor Přispívat k rozšiřování poznání výsledky původního bádání Rozvíjet teorie a metody pro nejnáročnější činnosti tvůrčí povahy včetně vědeckého výzkumu a vývoje Prezentovat navrhované postupy a výsledky výzkumů a obhajovat je v oponentních diskusích, řídit věcné diskuse o výzkumných a vědeckých problémech Řídit řešení rozsáhlých výzkumných a vývojových úkolů		
Úroveň 8 EQF	<i>znalosti na špičkové úrovni v oboru práce nebo studia a na rozhraní mezi obory</i>	<i>vysoce pokročilé a specializované dovednosti a techniky, včetně syntézy a hodnocení, požadované při řešení kritických problémů ve výzkumu a/nebo inovacích a při rozšiřování a novém definování stávajících znalostí nebo odborných postupů</i>	<i>vykazovat značnou autoritu, inovační potenciál, samostatnost a akademickou a odbornou integritu a trvalé odhodlání přicházet s novými myšlenkami a vyvíjet nové postupy na špičkové úrovni v oboru práce nebo studia, včetně výzkumu</i>

Vzhledem k odlišné struktuře deskriptorů je formulačně nejméně průkazná shoda v oblasti znalostí. Při podrobnějším rozboru činností, které definují úroveň kvalifikací NSK je však zřejmé, že požadované znalosti jsou nezbytným předpokladem ke zvládnutí předepsaných činností např. k tomu, aby byl člověk schopen ...orientovat se v dokumentaci, normách a standardech běžně používaných v oboru... a...volit z různých možností pracovní postupy, metody, prostředky, suroviny apod. podle podmínek a požadavků na výsledek (viz deskriptory úrovně 3 NSK) musí mít odpovídající ...znalosti faktů, zásad, procesů a obecných pojmů v oboru práce nebo studia ... jak popisují oblast znalosti deskriptory na 3. úrovni EQF... nebo dovednosti na úrovni 6 NSK ... posuzovat relevanci odborných informací a řešit problémy spojené s aplikací rozsáhlých

teoretických znalostí, používat výzkumné a jednodušší vědecké metody nezbytně vyžadují ...pokročilé znalosti v oboru práce nebo studia zahrnující kritické chápání teorií a zásad. Podobně lze nalézt vazbu úrovně dovedností na znalostech ve všech úrovních kvalifikací NSK a EQF.

Dobře doložitelná na všech osmi úrovních je shoda deskriptorů NSK s deskriptory EQF pro oblasti dovedností a kompetence.

Dovednosti ...rozlišovat pracovní prostředky, suroviny apod. na úrovni 1 NSK jsou základními dovednostmi požadovanými k provádění jednoduchých úkolů (viz 1. úroveň EQF). V oblasti kompetence požadavek ... vykonávat práce podle jednoduchých zadaných neměnných postupů zcela odpovídá kompetenci ... pracovat nebo studovat pod přímým dohledem ve strukturovaném prostředí.

Na úrovni 2 dokládají prokazatelnou shodu v oblasti dovedností formulace ...orientovat se v podkladech obsahujících zadání práce a ... volit z různých možností pracovní prostředky, suroviny apod. pro použití v určitém postupu, metodě. Shodu s EQF vykazují kompetence... při aplikaci daných postupů a metod rozpoznávat vznik problémů a aplikovat dané postupy ve standardních podmínkách s minimem možných obměn.

Na dalších úrovních jsou s rostoucím spektrem požadovaných činností důkazy shody ještě průkaznější, a proto lze konstatovat, že úrovně 1 až 8 kvalifikací NSK odpovídají 1. až 8. úrovni znalostí, dovedností a kompetence EQF.

Pro doplnění výše uvedených informací a na podporu důkazů shody je dále uvedeno úplné znění kvalifikačního a hodnotícího standardu dílčí kvalifikace vedené v registru NSK jako *Opravář strojů a zařízení*.

Ukázka kvalifikačního a hodnotícího standardu NSK

KVALIFIKAČNÍ STANDARD

Dílčí kvalifikace DK 1

OPRAVÁŘ STROJŮ A ZAŘÍZENÍ (kód: 23-001-H)

Kvalifikační úroveň 3

Odborné způsobilosti

Kód	Název odborné kompetence	Úroveň
A.1.E.2.1.001	Orientace ve strojírenských normách a v technické dokumentaci strojů, přístrojů a zařízení	3
A.2.E.2.1.930	Volba postupu práce, potřebných nástrojů, pomůcek a náhradních dílů pro provádění montáže, demontáže a oprav strojů a zařízení	3
A.4.E.2.1.004	Měření a kontrola délkových rozměrů, geometrických tvarů, vzájemné polohy prvků a jakosti povrchu	3
C.1.E.2.1.001	Ruční obrábění a zpracovávání kovových materiálů, popř. plastů (např. řezáním, stříháním, pilováním, vrtáním, broušením, ohýbáním aj.)	3
A.3.E.2.1.771	Kontrola a provádění funkčních zkoušek strojů, zařízení a výrobních linek	3
C.2.E.2.1.012	Orýsování součástí a polotovarů s použitím měřidel, rýsovačského nářadí a pomůcek, popř. přístrojů	3
C.3.E.2.1.010	Sestavování částí strojů, zařízení a výrobních linek a	3

Kód	Název odborné kompetence	Úroveň
	jejich montáž a oživování	
C.3.E.2.1.011	Sestavování částí točivých strojů vč. jejich elektrických částí a jejich montáže	3
C.4.E.2.1.010	Provádění údržby, oprav a generálních oprav strojů a zařízení	3
C.4.E.1.1.001	Opravy a výměny elektrických částí přístrojů, strojů a zařízení vč. výměn elektronických prvků	3

Vztah dílčí kvalifikace k úplné kvalifikaci⁶⁹.

Typ dílčí kvalifikace	Kód a název oboru vzdělání
integrující	23-51-H/01 Strojní mechanik

autorizující orgán: Ministerstvo průmyslu a obchodu

Vazba na povolání (popř. TP):

- Strojní zámečník
- Provozní zámečník a montér
- Důlní zámečník
- Mechanik báňské záchranné služby
- Montér ocelových konstrukcí
- Montér točivých strojů
- Montér vzduchotechniky
- Provozní zámečník

Provázanost dílčích kvalifikací a kvalifikací získaných absolvováním některého z oborů vzdělání je východiskem pro nastavení procesů uznávání v rámci konceptu celoživotního učení.

HODNOTICÍ STANDARD

Dílčí kvalifikace DK 1

OPRAVÁŘ STROJŮ A ZAŘÍZENÍ (kód: 23-001-H)

Kvalifikační úroveň 3

A. KRITÉRIA A ZPŮSOBY HODNOCENÍ

A.1.E.2.1.001 Orientace ve strojírenských normách a v technické dokumentaci strojů, přístrojů a zařízení	
Kritéria hodnocení	Způsob ověření
číst různé druhy technické dokumentace	Slovně nad technickým výkresem
orientovat se ve výběrech norem, strojnických tabulkách apod.	Slovně s vyhledáním v dílenských tabulkách, výběrech norem apod.
používat technologickou dokumentaci	Slovně nad technologickým

⁶⁹ Dílčí kvalifikace má vazbu na obor vzdělání 23-53-H/01 Strojní mechanik. Označení „integrující“ znamená, že kompetence uvedené v kvalifikačním standardu jsou plně obsaženy ve výsledcích vzdělávání tzv. odborných kompetencí formulovaných v rámcovém vzdělávacím programu pro obor vzdělání 23-53-H/01 Strojní mechanik.

	postupem
pracovat se servisními příručkami apod.	Písemně nebo slovně
Je třeba splnit všechna kritéria.	

A.2.E.2.1.930 Volba postupu práce, potřebných nástrojů, pomůcek a náhradních dílů pro provádění montáže, demontáže a oprav strojů a zařízení

Kritéria hodnocení	Způsob ověření
volit odpovídající postup práce	Písemně nebo slovně
volit nástroje, nářadí, pomůcky, pomocné hmoty, měřidla a strojní zařízení, potřebné při výrobě, sestavení, opravě, renovaci a údržbě, nářadí, přípravků, měřidel aj. pomůcek či jejich součástí	Písemně nebo slovně
správně vyčíst údaje pro ošetřování, údržbu, seřizování, provoz a obsluhu	Slovně vysvětlit, popsat a zdůvodnit
Je třeba splnit všechna kritéria.	

A.4.E.2.1.004 Měření a kontrola délkových rozměrů, geometrických tvarů, vzájemné polohy prvků a jakosti povrchu

Kritéria hodnocení	Způsob ověření
určit vhodné měřicí metody a vhodné měřicí a kontrolní prostředky dle výkresu obrobku	Praktické předvedení se slovním zdůvodněním
měřit správnost délkových rozměrů a rozměrů geometrického tvaru pomocí posuvného měřítka, mikrometru, mezních kalibrů včetně kontroly jakosti povrchu	Praktické předvedení se slovním zdůvodněním
vyhodnotit na výrobcích dodržení úchylek tvaru a vzájemné polohy	Praktické předvedení se slovním zdůvodněním
Je třeba splnit všechna kritéria.	

C.1.E.2.1.001 Ruční obrábění a zpracovávání kovových materiálů, popř. plastů (např. řezáním, stříháním, pilováním, vrtáním, broušením, ohýbáním aj.)

Kritéria hodnocení	Způsob ověření
dosáhnout žádoucích rozměrů a tvaru, nářadí, přípravků, měřidel aj. pomůcek a jejich částí ručním obráběním a zpracováním	Praktické předvedení
používat racionálně nástroje, nářadí a pomůcky pro ruční obrábění a zpracování kovů a plastů	Praktické předvedení
využívat ruční mechanizované nářadí ke zvýšení produktivity práce ručního obrábění a zpracování	Praktické předvedení

kovů a plastů	
obrábět a zpracovávat ručně kovové materiály, popř. jiné plasty	Praktické předvedení
Je třeba splnit všechna kritéria	

A.3.E.2.1.771 Kontrola a provádění funkčních zkoušek strojů, zařízení a výrobních linek

Kritéria hodnocení	Způsob ověření
zvolit vhodný způsob funkčních zkoušek strojů, zařízení a výrobních linek aj. pomůcek a jejich podmínek pomocí servisní knížky	Písemně nebo slovně
analyzovat a vyhodnotit výsledky zkoušky strojních zařízení	Písemně
provést zkoušku podle stanovených předpisů	Praktické předvedení
Je třeba splnit všechna kritéria.	

C.2.E.2.1.012 Orýsování součástí a polotovarů s použitím měřidel, rýsovačského nářadí a pomůcek, popř. přístrojů

Kritéria hodnocení	Způsob ověření
orýsovat dvojrozměrnou součást (např. součást z plechu)	Praktické předvedení + slovní doprovod
orýsovat trojrozměrnou součást na rýsovací desce s použitím měřidel, rýsovačského nářadí a pomůcek	Praktické předvedení + slovní doprovod
zkontrolovat orýsovanou součást	Praktické převedení + metricky
Je třeba splnit všechna kritéria.	

C.3.E.2.1.010 Sestavování částí strojů, zařízení a výrobních linek a jejich montáž a oživování

Kritéria hodnocení	Způsob ověření
sestavovat součástky v celek, tak jak to vyžaduje jejich vzájemná poloha vzhledem k jejich funkci	Praktické předvedení
kontrolovat vzájemnou polohu spojovacích součástí, měřit rovinnosti, rovnoběžnosti	Praktické předvedení + metricky
pracovat s dílenským pravítkem, nožovým pravítkem, vodováhou, lístkovými měrkami, číselníkovými úchylkoměry a optickými přístroji apod.	Praktické předvedení + metricky
provést funkční zkoušku strojů, zařízení, výrobních linek apod.	Praktické předvedení
Je třeba splnit všechna kritéria	

C.3.E.2.1.011 Sestavování částí točivých strojů vč. jejich elektrických částí a jejich montáž

Kritéria hodnocení	Způsob ověření
sestavovat součástky v celek, tak jak to vyžaduje jejich vzájemná poloha vzhledem k jejich funkci	Praktické předvedení
kontrolovat vzájemnou polohu spojovacích součástí, měřit rovinnosti, rovnoběžnosti, pracovat s dílenským pravítkem, nožovým pravítkem, vodováhou, lístkovými měrkami, číselníkovými úchylkoměry a optickými přístroji apod.	Praktické předvedení + metricky
kontrolovat souosost, kolmost, obvodové a čelní házení	Praktické převedení + metricky
provést funkční zkoušku (přesnost, bezvadná funkce hydraulických, pneumatických, tuhost zařízení, výkon při předepsaných podmínkách zátěže, ovládatelnost apod.) točivých strojů	Praktické převedení
Je třeba splnit všechna kritéria	

C.4.E.2.1.010 Provádění údržby, oprav a generálních oprav strojů a zařízení

Kritéria hodnocení	Způsob ověření
vypracovávat na základě znalosti funkce konstrukčních uzlů, konstrukcí agregátů a konstrukčního uspořádání a servisní dokumentace strojů a zařízení postupy montáží, údržby a oprav strojů a zařízení	Písemně vysvětlit, popsat, zdůvodnit
volit pro montáž, údržbu a opravy potřebné nástroje, nářadí, ruční mechanizované nářadí, stroje a zařízení, mechanizační prostředky umožňující či usnadňující manipulaci s montovanými částmi strojů a zařízení apod.	Písemně nebo slovně vysvětlit, popsat, zdůvodnit
určovat s ohledem na požadovanou spolehlivost a životnost vhodnou metodu renovace součástí strojů a zařízení	Písemně nebo slovně vysvětlit, popsat, zdůvodnit
vést předepsanou dokumentaci o provozu zařízení, o jejich technickém stavu, závadách, opravách apod.	Písemně vysvětlit, popsat, zdůvodnit
zabezpečit pro zajištění provozuschopnosti dopravních prostředků optimální stav náhradních dílů a komponentů potřebných k údržbě a plánovaným opravám dopravních prostředků	Písemně vysvětlit, popsat, zdůvodnit
Je třeba splnit všechna kritéria	

C.4.E.1.1.001 Opravy a výměny elektrických částí přístrojů, strojů a zařízení vč. výměn elektronických prvků	
Kritéria hodnocení	Způsob ověření
volit s použitím servisní dokumentace a na základě znalosti funkce konstrukčních uzlů, agregátů a konstrukčního uspořádání elektrických částí přístrojů, strojů a zařízení způsoby diagnostikování jejich provozních parametrů a technického stavu	Písemně nebo slovně vysvětlit, popsat, zdůvodnit
určovat vhodné přístroje, pomůcky a prostředky pro diagnostikování technického stavu či závad konstrukčních uzlů a agregátů elektrických částí přístrojů, strojů a zařízení vč. výměn elektronických prvků	Písemně nebo slovně vysvětlit, popsat, zdůvodnit
určovat na základě znalosti funkce konstrukčních uzlů, konstrukcí agregátů a konstrukčního uspořádání elektrických částí přístrojů, strojů a zařízení vč. výměn elektronických prvků, technické a manipulační prostředky pro údržbu a opravy	Písemně nebo slovně vysvětlit, popsat, zdůvodnit
řídít na základě znalosti funkce konstrukčních uzlů, konstrukcí agregátů a konstrukčního uspořádání elektrických částí přístrojů, strojů a zařízení vč. výměn elektronických prvků přípravu oprav elektrických částí přístrojů, strojů a zařízení vč. výměn elektronických prvků	Slovně vysvětlit, popsat, zdůvodnit
Je třeba splnit všechna kritéria	

B. ORGANIZAČNÍ A METODICKÉ POKYNY

Pokyny pro realizaci zkoušky

Autorizovaná osoba stanoví, které doklady musí uchazeč předložit, aby zkouška proběhla v souladu s platnými právními předpisy. Dále stanoví, které pomůcky uchazeč při zkoušce nesmí používat.

Před zahájením vlastního ověřování musí být uchazeč seznámen s pracovištěm a s požadavky BOZP a PO.

Ověřování by mělo být pokud možno spojeno v navazující činnosti vedoucí k ucelenému opravárenskému úkonu.

Při zadávání se doporučují např. tyto činnosti:

Číst různé druhy technické dokumentace, orientovat se ve výběrech norem, pracovat se servisními příručkami apod.

Volit odpovídající postup práce, volit nástroje, nářadí, pomůcky, pomocné hmoty, měřidla a strojní zařízení, sestavení, opravě, renovaci a údržbě (viz také dále část **Požadavky na materiálně technické zázemí**)

Vypracovávat postupy montáží, údržby a oprav strojů a zařízení, kontrola

provedení úkonů Sestavovat stroje a zařízení v celek, tak jak to vyžaduje jejich vzájemná poloha vzhledem k jejich funkci, provést funkční zkoušky strojů, zařízení, výrobních linek apod. Při ověřování splnění kritérií založených na formě praktického předvedení je třeba přihlížet především k bezpečnému provádění všech úkonů, ke kvalitě zhotoveného produktu i k časovému hledisku zvládnutí operací.
Výsledné hodnocení Zkoušení uchazeče provádí jeden zkoušející. Zkoušející hodnotí uchazeče zvlášť pro každou kompetenci a výsledek zapisuje do klasifikačního zápisu o zkoušce. Pro zápis hodnocení jednotlivých úkolů lze použít různé značky, ale výsledné hodnocení pro danou kompetenci musí znít „vyhověl“ nebo „nevyhověl“ v závislosti na stanovení závaznosti, resp. nezávaznosti jednotlivých kritérií u každé kompetence. Návrh na výsledné hodnocení zkoušky zní buď „vyhověl“, pokud uchazeč vyhověl pro všechny kompetence, nebo „nevyhověl“, pokud uchazeč pro některou kompetenci nevyhověl.
Složení zkušební komise Zkouška probíhá před jednou fyzickou autorizovanou osobou nebo před jedním autorizovaným zástupcem autorizované právnické osoby.
Požadavky na odbornou způsobilost autorizované osoby Autorizovaná osoba musí mít nejméně střední vzdělání s maturitní zkouškou a současně musí splňovat jednu z následujících variant požadavků: Střední vzdělání s výučním listem v oboru vzdělání strojní mechanik, zámečnick apod. + střední vzdělání s maturitní zkouškou (v jiném oboru vzdělání) a alespoň 5 let odborné praxe v řídicích činnostech v oblasti příslušného odvětví výroby nebo ve funkci učitele praktického vyučování, z toho minimálně jeden rok v období posledních dvou let před podáním žádosti o autorizaci. Střední vzdělání s maturitní zkouškou Strojírenství, popř. Mechanik seřizovač a alespoň 5 let odborné praxe v řídicích činnostech v oblasti příslušného odvětví výroby nebo ve funkci učitele praktického vyučování, z toho minimálně jeden rok v období posledních dvou let před podáním žádosti o autorizaci. Vyšší odborné vzdělání v oblasti strojírenství a alespoň 5 let odborné praxe v řídicích činnostech v oblasti příslušného odvětví výroby nebo ve funkci učitele praktického vyučování, z toho minimálně jeden rok v období posledních dvou let před podáním žádosti o autorizaci. Vysokoškolské vzdělání se zaměřením na strojírenství a alespoň 5 let odborné praxe v řídicích činnostech v oblasti příslušného odvětví výroby nebo ve funkci učitele odborných předmětů, z toho minimálně jeden rok v období posledních dvou let před podáním žádosti o autorizaci. Další požadavky: Autorizovaná osoba, která nemá odbornou kvalifikaci dle příslušných ustanovení dle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, nebo praxi v oblasti vzdělávání dospělých

(včetně praxe z oblasti zkoušení), musí absolvovat přípravu zaměřenou na uznávání výsledků neformálního vzdělávání a informálního učení, nebo přípravu zaměřenou na základní znalosti v oblasti pedagogických věd s těžištěm v problematice zkoušení v rozsahu minimálně 12 hodin.

Autorizovaná osoba musí mít základní dovednosti práce s počítačem a s internetem (stačí doložit čestné prohlášení).

Autorizovaná osoba musí být schopna organizačně zajistit zkušební proces včetně vyhodnocení na PC, tisku jednotného osvědčení a zaslání s vyhodnocením elektronickou poštou (stačí doložit čestné prohlášení).

Žadatel o udělení autorizace prokazuje splnění požadavků na odbornou způsobilost předložením dokladu nebo souboru dokladů o získání odborné způsobilosti autorizujícím orgánem nebo jiným postupem stanoveným autorizujícím orgánem.

Požadavky na materiálně technické zázemí

Pro zajištění zkoušky podle tohoto hodnoticího standardu je třeba mít k dispozici minimálně následující materiálně technické zázemí:

Prostory a přísun potřebné energie odpovídající bezpečnostním a hygienickým předpisům

Dílnu oprav

Vhodné pracovní oblečení

Pomůcky k ustavení orýsovaných součástí a polotovarů (šroubové podpěrky, klíny, prizmata, úhelníky, svěrky, přístroje na měření odchylky apod.)

Běžné rýsovačské nářadí a pomůcky k ustavení (rýsovací jehly, kružidla, důlčíky, kladívka, listová měřítka posuvná měřítka, mikrometrická měřidla, úhloměry, úhelníky, vodováhy apod.)

Měřidla (listová a tyčová měřítka, posuvná měřítka, mikrometrická měřidla, úhloměry, úhelníky, vodováhy apod.)

Dokumentaci opravovaných strojů a zařízení apod.

Dílenské tabulky a výběry norem, servisní příručkami apod.

Materiál, nástroje, nářadí, ruční mechanizované nářadí, stroje a zařízení usnadňující manipulaci s částmi strojů a zařízení

K žádosti o autorizaci žadatel přiloží seznam svého materiálně technického vybavení pro účely zkoušky. Pokud žadatel bude při zkouškách využívat materiálně technické vybavení jiné organizace, přiloží k žádosti o autorizaci smlouvu o jeho využívání nebo pronájmu, která bude uzavřena nejméně na dobu pěti let.

Doba přípravy na zkoušku a doba pro vykonání zkoušky

Celková doba přípravy na zkoušku (včetně případných časů, kdy se uchazeč připravuje během zkoušky) je 45 až 75 minut. Do doby přípravy na zkoušku se nezapočítává doba na seznámení uchazeče s pracovištěm a s požadavky BOZP a PO.

Celková doba trvání vlastní zkoušky (bez času na přestávky a na přípravu) je 9,5 až 10,5. hodin (hodinou se rozumí 60 minut). Zkouška může být podle zadaných úkolů rozložena do více dnů.

Výše úhrady za zkoušku

Výše úhrady za zkoušku je v rozmezí 0 až 8 300 Kč bez DPH. Konkrétní výši úhrady za zkoušku uvádějí jednotlivé autorizované osoby.

Autorizující orgán

Ministerstvo průmyslu a obchodu

Vazba na povolání (popř. TP)

Strojní zámečník
Provozní zámečník a montér
Důlní zámečník
Mechanik báňské záchranné služby
Montér ocelových konstrukcí
Montér točivých strojů
Montér vzduchotechniky
Provozní zámečník

Vztah dílčí kvalifikace k úplné kvalifikaci

Typ dílčí kvalifikace	Kód a název oboru vzdělání
integrující	23-51-H/01 Strojní mechanik

IV. Vyjádření mezinárodních expertů k národní referenční zprávě⁷⁰**V. Oficiální potvrzení platnosti přiřazovací zprávy****VI. Souhlas orgánů zajišťujících kvalitu**

⁷⁰ Přílohy IV, V, VI budou doplněny po projednání výsledků referenčního procesu do konečné verze zprávy.

VII. Doporučení o zavedení EQF včetně příloh (pouze v české verzi)

EVROPSKÁ UNIE

EVROPSKÝ PARLAMENT

RADA

Brusel

(OR. en)

2006/0163 (COD)

PE-CONS 3662/07

EDUC 178

SOC 399

CODEC 1134

PRÁVNÍ PŘEDPISY A JINÉ AKTY

Předmět: DOPORUČENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY o zavedení evropského rámce kvalifikací pro celoživotní vzdělávání (Text s významem pro EHP)

DOPORUČENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY 2007/.../ES

ze dne

o zavedení evropského rámce kvalifikací pro celoživotní vzdělávání

(Text s významem pro EHP)

EVROPSKÝ PARLAMENT A RADA EVROPSKÉ UNIE,

s ohledem na Smlouvu o založení Evropského společenství, a zejména na čl. 149 odst. 4 a čl. 150 odst. 4 této smlouvy,
s ohledem na návrh Komise,
s ohledem na stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru,
s ohledem na stanovisko Výboru regionů,
v souladu s postupem stanoveným v článku 251 Smlouvy,

vzhledem k těmto důvodům:

- (1) Rozvoj a uznávání znalostí, dovedností a kompetencí občanů je rozhodující pro osobní rozvoj, konkurenceschopnost, zaměstnanost a sociální soudržnost ve Společenství. Takový rozvoj a uznávání znalostí by tedy měly usnadňovat mezinárodní mobilitu pracovníků a studujících a přispívat ke splnění požadavků nabídky a poptávky na evropském pracovním trhu. Na národní úrovni i na úrovni Společenství je proto třeba podporovat a zlepšovat přístup všech, a to i znevýhodněných osob, k celoživotnímu vzdělávání a účast na něm, stejně jako využívání kvalifikací.
- (2) Evropská rada na zasedání v Lisabonu v roce 2000 dospěla k závěru, že větší transparentnost kvalifikací by měla být jedním z hlavních prvků, jež jsou nezbytné k tomu, aby se systémy vzdělávání a odborné přípravy ve Společenství přizpůsobily požadavkům společnosti založené na znalostech. Na zasedání v Barceloně v roce 2002 pak Evropská rada vyzvala jak k užší spolupráci v odvětví vysokých škol, tak ke zlepšení transparentnosti a metod uznávání v oblasti odborného vzdělávání a přípravy.
- (3) V usnesení Rady ze dne 27. června 2002 o celoživotním vzdělávání byla Komise vyzvána, aby v úzké spolupráci s Radou a členskými státy na základě výsledků boloňského procesu rozvíjela rámec pro uznávání kvalifikací v oblasti vzdělávání i odborné přípravy a aby podobnou činnost podporovala i v oblasti odborného vzdělávání.
- (4) Společné zprávy Rady a Komise o provádění pracovního programu „Vzdělávání a odborná příprava 2010“, přijaté v letech 2004 a 2006, zdůraznily potřebu rozvíjet evropský rámec kvalifikací.
- (5) V souvislosti s kodaňským procesem bylo v závěrech Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě ze dne 15. listopadu 2004 o budoucích prioritách posílené evropské spolupráce v oblasti odborného vzdělávání a přípravy za přednostní úkol označeno vypracování otevřeného a flexibilního evropského rámce kvalifikací, který by byl

založen na transparentnosti a vzájemné důvěře a který by měl představovat společný referenční rámec pro vzdělávání i odbornou přípravu.

(6) V souladu se závěry Rady o společných evropských zásadách identifikace a validace neformálního a informálního vzdělávání ze dne 28. května 2004 je třeba podporovat validaci výsledků neformálního a informálního vzdělávání.

(7) Evropská rada na zasedáních v Bruselu v březnu 2005 a v březnu 2006 vyzdvihla význam přijetí evropského rámce kvalifikací.

(8) Toto doporučení zohledňuje rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady č. 2241/2004/ES ze dne 15. prosince 2004 o jednotném rámci Společenství pro průhlednost v oblasti kvalifikací a schopností (Europass) a doporučení Evropského parlamentu a Rady 2006/962/ES ze dne 18. prosince 2006 o klíčových schopnostech pro celoživotní vzdělávání.

(9) Toto doporučení je v souladu s rámcem pro Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání a s deskriptory jednotlivých cyklů, na nichž se dohodli ministři odpovědní za vysokoškolské vzdělávání ze 45 evropských zemí na setkání v Bergenu ve dnech 19. a 20. května 2005 v rámci Boloňského procesu.

(10) Závěry Rady ze dne 23. a 24. května 2004 o zajišťování kvality v odborném vzdělávání a přípravě, doporučení Evropského parlamentu a Rady 2006/143/ES ze dne 15. února 2006 o další evropské spolupráci při zabezpečování kvality v oblasti vysokoškolského vzdělávání a normy a pokyny týkající se zajišťování kvality Evropského prostoru vysokoškolského vzdělávání, na nichž se dohodli ministři pro vysokoškolské vzdělávání na zasedání v Bergenu v květnu roku 2005, obsahují společné zásady zajišťování kvality, které by měly být základem provádění evropského rámce kvalifikací.

(11) Tímto doporučením není dotčena směrnice Evropského parlamentu a Rady 2005/36/ES ze dne 7. září 2005 o uznávání odborných kvalifikací, která přiznává práva a ukládá povinnosti jak příslušnému národnímu orgánu, tak migrující osobě. Odkazem na úroveň evropského rámce kvalifikací by neměl být dotčen přístup na pracovní trh v případech, kdy byla profesní kvalifikace uznána v souladu se směrnicí 2005/36/ES.

(12) Toto doporučení nenahrazuje ani nedefinuje národní systémy kvalifikací ani národní kvalifikace. Evropský rámec kvalifikací nepopisuje jednotlivé kvalifikace ani schopnosti jednotlivců a konkrétní kvalifikace by měla být přiřazena k příslušné úrovni Evropského rámce kvalifikací prostřednictvím odkazu na příslušné národní systémy kvalifikací.

(13) Cílem tohoto doporučení je vytvořit společný referenční rámec, který by měl sloužit jako pomůcka ke srovnávání různých systémů kvalifikací a jejich úrovní, a to pro všeobecné a vysokoškolské vzdělávání i pro odborné vzdělávání a přípravu. Tím se zlepší transparentnost, srovnatelnost a přenosnost kvalifikací získaných podle zvyklostí v různých členských státech. Každé úroveň kvalifikace by mělo být v zásadě možno dosáhnout různými způsoby vzdělávání a různými profesními postupy. Evropský rámec kvalifikací by měl rovněž mezinárodním odvětvovým organizacím umožnit, aby své systémy kvalifikací uvedly do vztahu se společným evropským referenčním rámcem, a tak ukázaly, jaký mají mezinárodní odvětvové kvalifikace vztah k národním systémům kvalifikací. Toto doporučení tedy napomáhá k dosažení širšího cíle, kterým je podpora celoživotního vzdělávání a zvyšování zaměstnatelnosti, mobility a sociální integrace pracovníků a studujících. Uplatňování tohoto doporučení napomohou průhledné zásady zajištění kvality a výměna informací díky budování vzájemné důvěře.

(14) Toto doporučení by mělo přispět k modernizaci systémů vzdělávání a odborné přípravy, k propojení vzdělávání, odborné přípravy a zaměstnání a k budování mostů mezi formálním, neformálním a informálním vzděláváním, což povede rovněž k validaci výsledků vzdělávání nabytých praxí.

(15) Jelikož cílů tohoto doporučení, totiž vytvořit společný referenční rámec, který by měl sloužit jako pomůcka ke srovnávání různých systémů kvalifikací a jejich úrovní a podporovat a doplňovat akce členských států usnadňováním další spolupráce mezi těmito státy za účelem zvýšení transparentnosti a podpory mobility a celoživotního vzdělávání, nemůže být uspokojivě dosaženo na úrovni členských států, a proto jich může být z důvodu rozsahu a účinků této činnosti lépe dosaženo na úrovni Společenství, může Společenství přijmout opatření v souladu se zásadou subsidiarity stanovenou v článku

5 Smlouvy. V souladu se zásadou proporcionality stanovenou v uvedeném článku nepřekračuje toto doporučení rámec toho, co je nezbytné pro dosažení těchto cílů.

DOPORUČUJÍ ČLENSKÝM STÁTŮM, ABY:

- 1) používaly evropský rámec kvalifikací jako referenční nástroj pro srovnávání úrovní kvalifikací v různých systémech kvalifikací a pro podporu jak celoživotního vzdělávání, tak i rovných příležitostí ve znalostní společnosti a další integrace evropského trhu práce při zohlednění různorodosti vzdělávacích systémů jednotlivých států;
- 2) do roku 2010 uvedly své národní systémy kvalifikací do vztahu s evropským rámcem kvalifikací, především stanovením transparentních odkazů mezi vlastními úrovněmi kvalifikací a úrovněmi uvedenými v příloze II, v případě potřeby vytvořením národních rámců kvalifikací v souladu s vnitrostátními právními předpisy a praxí;
- 3) přijaly potřebná opatření, aby do roku 2012 zajistily, aby všechna nová kvalifikační osvědčení, diplomy a doklady Europassu vydávané příslušnými orgány obsahovaly jasný odkaz, učiněný prostřednictvím národních systémů kvalifikací, na příslušnou úroveň evropského rámce kvalifikací;
- 4) při definování a popisu kvalifikací využívaly přístup založený na výsledcích vzdělávání a podporovaly validaci neformálního a informálního vzdělávání v souladu se společnými evropskými zásadami schválenými v závěrech Rady ze dne 28. května 2004 a věnovaly přitom zvláštní pozornost občanům, kterým nejvíce hrozí nezaměstnanost nebo nejistá forma zaměstnání, neboť tento přístup by mohl zlepšit jejich účast na celoživotním vzdělávání a jejich přístup na trh práce;
- 5) při vytváření vazby mezi vysokoškolskými kvalifikacemi, kvalifikacemi z oblasti odborného vzdělávání a přípravy v rámci národních systémů kvalifikací na jedné straně a evropským rámcem kvalifikací na straně druhé podporovaly a uplatňovaly zásady pro zajišťování kvality ve vzdělávání a odborné přípravě stanovené v příloze III;
- 6) určily svá koordinační střediska s vazbou na struktury a požadavky jednotlivých členských států, která budou podporovat a ve spolupráci s dalšími příslušnými vnitrostátními orgány vést vztah mezi národními systémy kvalifikací a evropským rámcem kvalifikací za účelem zvyšování kvality a transparentnosti tohoto vztahu;

Koordinační střediska by měla plnit tyto úkoly:

- a) opatřit úrovně kvalifikací v rámci národního systému kvalifikací odkazy na úroveň evropského rámce kvalifikací popsané v příloze II;
- b) zajistit, aby se při uvádění národních úrovní kvalifikací do vztahu s evropským rámcem kvalifikací používala transparentní metodika, která umožní jednotlivé úrovně snáze porovnávat, a dále zajistit, aby výsledná rozhodnutí byla publikována;
- c) poskytovat zainteresovaným stranám přístup k informacím a pokyny, jak národní kvalifikace uvádět do vztahu s evropským rámcem kvalifikací prostřednictvím národních systémů kvalifikací;
- d) podporovat účast všech příslušných zainteresovaných stran, k nimž v souladu s vnitrostátními právními předpisy a praxí patří i instituce v oblasti vysokoškolského vzdělávání a odborného vzdělávání a přípravy, sociální partneři, odvětví a odborníci v oblasti srovnávání a využívání kvalifikací na evropské úrovni;

SCHVALUJÍ ZÁMĚR KOMISE:

- 1) podporovat členské státy při provádění výše uvedených úkolů a mezinárodní odvětvové organizace při používání referenčních úrovní a zásad evropského rámce kvalifikací v souladu s tímto doporučením, s důrazem na usnadňování spolupráce, výměnu osvědčených postupů a testování – mj. prostřednictvím dobrovolného vzájemného hodnocení a pilotních projektů v rámci programů Společenství, provádění informačních akcí a konzultací s výbory sociálního dialogu - a přípravu podpůrných materiálů a pokynů;
- 2) zřídit do ... *poradní skupinu pro evropský rámec kvalifikací (tvořenou zástupci členských států a zahrnující evropské sociální partnery a popřípadě jiné zainteresované strany), která bude odpovídat za zajištění celkové soudržnosti a za podporu průhlednosti procesu uvádění systémů kvalifikací do vztahu s evropským rámcem kvalifikací;
- 3) ve spolupráci s členskými státy a po konzultaci se zainteresovanými stranami posuzovat a hodnotit opatření přijatá v reakci na toto doporučení, včetně působnosti a doby trvání poradní skupiny, a do ...** podat Evropskému parlamentu a Radě zprávu o získaných

zkušenostech a důsledcích pro budoucnost, případně též včetně přezkoumání a přepracování tohoto doporučení;

4) podporovat úzké vazby mezi evropským rámcem kvalifikací a stávajícími nebo budoucími evropskými systémy transferu kreditů a akumulace ve vysokoškolském vzdělávání a odborném vzdělávání a přípravě, aby se zlepšila mobilita občanů a usnadnilo uznávání vzdělávacích výsledků.

V

Za Evropský parlament
předseda
předsedkyně

Za Radu
předseda nebo

PŘÍLOHA I

Definice

Pro účely tohoto doporučení se rozumí:

- a) „kvalifikací“ formální výsledek hodnocení a validace, který je získán v okamžiku, kdy příslušný orgán stanoví, že jedinec dosáhl vzdělávacích výsledků podle daných standardů;
- b) „národním systémem kvalifikací“ všechny aspekty činnosti členského státu v souvislosti s uznáváním vzdělávacích a jiných mechanismů, jež vzdělávání a odbornou přípravu spojují s trhem práce a občanskou společností. To zahrnuje přípravu a provádění institucionálních ujednání a procesů souvisejících se zajišťováním kvality, hodnocením a udělováním kvalifikací. Národní systém kvalifikací může být složen z řady podsystémů a může zahrnovat národní rámec kvalifikací;
- c) „národním rámcem kvalifikací“ nástroj pro klasifikaci kvalifikací podle souboru kritérií pro určité úrovně dosaženého vzdělání, jehož cílem je integrovat a koordinovat národní podsystémy kvalifikací a zlepšovat transparentnost, přístupnost, vývoj a kvalitu kvalifikací ve vztahu k trhu práce a občanské společnosti;
- d) „odvětvím“ soubor odborných činností vytvořený podle jejich hlavní ekonomické funkce, produktu, služby nebo technologie;
- e) „mezinárodní odvětvovou organizací“ sdružení národních organizací zahrnující například zaměstnavatele a profesní organizace, které zastupuje zájmy národních odvětví;
- f) „výsledky vzdělávání“ vyjádření toho, co dotyčná osoba zná, čemu rozumí a co je schopna vykonávat po ukončení vzdělávacího procesu, a jsou vymezeny na základě znalostí, dovedností a kompetencí;
- g) „znalostmi“ výsledek osvojování informací prostřednictvím učení. Znalosti jsou souborem faktů, zásad, teorií a praktických postupů, které souvisí s oborem studia nebo práce. V evropském rámci kvalifikací jsou znalosti označovány jako teoretické nebo faktické;
- h) „dovednostmi“ schopnost uplatnit znalosti a použít know-how při plnění úkolů a řešení problémů. V evropském rámci kvalifikací jsou dovednosti popisovány jako kognitivní (používání logického, intuitivního a tvůrčího myšlení) a praktické (zahrnující manuální zručnost a používání metod, materiálů, nástrojů a přístrojů);
- i) „kompetencemi“ prokazatelná schopnost používat znalosti, dovednosti a osobní, sociální nebo metodické schopnosti při práci a studiu a v profesním nebo osobním rozvoji. V evropském rámci kvalifikací jsou kompetence popsány ve smyslu odpovědnosti a samostatnosti.

PŘÍLOHA II*

Deskriptory definující úrovně v evropském rámci kvalifikací

Každá z 8 úrovní je definována souborem deskriptorů označujících vzdělávací výsledky, které odpovídají kvalifikacím na dané úrovni v jakémkoli systému kvalifikací.

	Znalosti	Dovednosti	Kompetence
	<i>Znalosti jsou v ERK popisovány jako teoretické nebo faktické.</i>	<i>Dovednosti jsou v ERK popisovány jako kognitivní (používání logického, intuitivního a tvůrčího myšlení) a praktické (zahrnující manuální zručnost a používání metod, materiálů, nástrojů a přístrojů).</i>	<i>Kompetence jsou v ERK popisovány ve smyslu odpovědnosti a samostatnosti.</i>
Úroveň 1 Vzdělávací výsledky odpovídající úrovni 1	základní všeobecné znalosti	základní dovednosti požadované k provádění jednoduchých úkolů	pracovat nebo studovat pod přímým dohledem ve strukturovaném prostředí
Úroveň 2 Vzdělávací výsledky odpovídající úrovni 2	základní faktické znalosti v oboru práce nebo studia	základní kognitivní a praktické dovednosti požadované při používání relevantních informací za účelem plnění úkolů a řešení běžných problémů s použitím jednoduchých pravidel a nástrojů	pracovat nebo studovat pod dohledem s určitou mírou samostatnosti
Úroveň 3 Vzdělávací výsledky odpovídající úrovni 3	znalosti faktů, zásad, procesů a obecných pojmu v oboru práce nebo studia	řada kognitivních a praktických dovedností požadovaných při plnění úkolů a řešení problémů výběrem a použitím základních metod, nástrojů, materiálů a informací	nést odpovědnost za splnění úkolů v práci nebo ve studiu při řešení problémů přizpůsobovat své chování okolnostem
Úroveň 4 Vzdělávací výsledky odpovídající úrovni 4	faktické a teoretické znalosti v širokých souvislostech v oboru práce nebo studia	řada kognitivních a praktických dovedností požadovaných při řešení specifických problémů v oboru práce nebo studia	schopnost řídit sebe samého v rámci pokynů v oblastech práce nebo studia, které jsou obvykle předvídatelné, ale mohou se měnit dohlížet na běžnou práci jiných osob

			a nést určitou odpovědnost za hodnocení a zlepšování pracovních či vzdělávacích činností
Úroveň 5* Vzdělávací výsledky odpovídající úrovni 5	rozsáhlé a specializované faktické a teoretické znalosti v oboru práce nebo studia a uvědomování si hranic těchto znalostí	rozsáhlá škála kognitivních a praktických dovedností požadovaných při rozvíjení tvůrčích řešení abstraktních problémů	řídít a kontrolovat pracovní či vzdělávací činnosti, při nichž dochází k nepředvídatelným změnám posuzovat a rozvíjet své vlastní výkony a výkony ostatních
Úroveň 6** Vzdělávací výsledky odpovídající úrovni 6	pokročilé znalosti v oboru práce nebo studia zahrnující kritické chápání teorií a zásad	pokročilé dovednosti prokazující zvládnutí oboru a smysl pro inovace, jež jsou požadovány při řešení složitých a nepředvídatelných problémů ve specializované oblasti práce nebo studia	řídít složité technické nebo odborné činnosti či projekty a nést odpovědnost za rozhodování v kontextu nepředvídatelné pracovní nebo vzdělávací náplně nést odpovědnost za řízení odborného rozvoje jednotlivců a skupin
Úroveň 7*** Vzdělávací výsledky odpovídající úrovni 7	vysoce specializované znalosti, z nichž některé jsou v popředí znalostí v oboru práce nebo studia, sloužící jako základ originálního myšlení nebo výzkumu kritické uvědomování si znalostí v oboru a na rozhraní mezi různými oblastmi	speciální dovednosti požadované při řešení problémů ve výzkumu a/nebo při inovacích s cílem rozvíjet nové znalosti a postupy a integrovat poznatky z různých oblastí	řídít a transformovat pracovní nebo vzdělávací kontexty, které jsou složité, nelze je předvídat a vyžadují nové strategické přístupy nést odpovědnost za přispívání k profesním znalostem a postupům a/nebo za posuzování strategických výkonů týmů
Úroveň 8**** Vzdělávací výsledky odpovídající úrovni 8	znalosti na špičkové úrovni v oboru práce nebo studia a na rozhraní mezi obory	vysoce pokročilé a specializované dovednosti a techniky, včetně syntézy a hodnocení, požadované při řešení kritických	vykazovat značnou autoritu, inovační potenciál, samostatnost a akademickou a odbornou integritu a trvalé odhodlání přicházet

		problémů ve výzkumu a/nebo inovací a při rozšiřování a novém definování stávajících znalostí nebo odborných postupů	s novými myšlenkami a vyvíjet nové postupy na špičkové úrovni v oboru práce nebo studia, včetně výzkumu
--	--	---	---

Soulad s rámcem pro kvalifikace v Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání

Rámec pro kvalifikace v Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání stanoví deskriptory pro jednotlivé cykly. Každý deskriptor cyklu poskytuje obecně použitelné vyjádření obvykle očekávaných výsledků a schopností, jež jsou spojovány s kvalifikací, která představuje konec tohoto cyklu.

* Deskriptor pro krátký cyklus vysokoškolského vzdělávání (v rámci prvního cyklu nebo ve spojitosti s ním), který byl vypracován v rámci společné iniciativy pro kvalitu při Boloňském procesu, odpovídá vzdělávacím výsledkům pro pátou úroveň ERK.

** Deskriptor pro první cyklus v rámci pro kvalifikace v Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání, **na němž se dohodli ministři pro vysokoškolské vzdělávání na svém zasedání v Bergenu v květnu roku 2005 v rámci boloňského procesu**, odpovídá vzdělávacím výsledkům pro šestou úroveň ERK.

*** Deskriptor pro druhý cyklus v rámci pro kvalifikace v Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání, **na němž se dohodli ministři pro vysokoškolské vzdělávání na svém zasedání v Bergenu v květnu roku 2005 v rámci boloňského procesu**, odpovídá vzdělávacím výsledkům pro sedmou úroveň ERK.

**** Deskriptor pro třetí cyklus v rámci pro kvalifikace v Evropském prostoru vysokoškolského vzdělávání, **na němž se dohodli ministři pro vysokoškolské vzdělávání na svém zasedání v Bergenu v květnu roku 2005 v rámci boloňského procesu**, odpovídá vzdělávacím výsledkům pro osmou úroveň ERK.

PŘÍLOHA III

Společné zásady zajišťování kvality ve vysokoškolském vzdělávání a odborném vzdělávání a přípravě

v souvislosti s evropským rámcem kvalifikací

Při provádění evropského rámce kvalifikací by zajišťování kvality, které je nezbytné pro účely odpovědnosti a zlepšení vysokoškolského vzdělávání, odborného vzdělávání a odborné přípravy, mělo být prováděno v souladu s těmito zásadami:

– Politiky a postupy zajišťování kvality by měly být základem všech úrovní evropského rámce kvalifikací.

– Zajišťování kvality by mělo být nedílnou součástí vnitřního řízení institucí v oblasti vzdělávání a odborné přípravy.

– Zajišťování kvality by mělo zahrnovat pravidelné hodnocení institucí nebo programů externími monitorovacími subjekty nebo agenturami.

– Externí monitorovací subjekty nebo agentury, které zajišťují kvalitu, by měly být pravidelně kontrolovány.

– Při zajišťování kvality by se měly sledovat souvislosti, vstupy, proces a výstup, přičemž důraz by měl být kladen na výstupy a výsledky vzdělávání.

– Systémy zajišťování kvality by měly zahrnovat tyto prvky:

- jasné a měřitelné cíle a normy,
- pokyny pro provádění, včetně účasti zainteresovaných stran,
- odpovídající zdroje,
- důsledné metody hodnocení zahrnující sebehodnocení i externí hodnocení,
- mechanismy zpětné vazby a postupy zlepšování,
- všeobecně dostupné výsledky hodnocení.

– Iniciativy týkající se zajišťování kvality na mezinárodní, státní a regionální úrovni by měly být koordinovány, aby se zajistil přehled, soudržnost, součinnost a analýza systému v celé šíři.

– Zajišťování kvality by měl být proces založený na spolupráci mezi úrovněmi a systémy vzdělávání a odborné přípravy, včetně všech příslušných zainteresovaných stran, v členských státech a v celém Společenství.

– Pokyny pro zajišťování kvality na úrovni Společenství mohou obsahovat referenční kritéria pro hodnocení a vzájemné učení ve skupinách (tzv. *peer-learning*).

